

คู่มือสำหรับ ทนายความ

การให้ความช่วยเหลือ
แก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

คู่มือสำหรับทนายความ

เรื่องการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

โดย คณะทำงานจัดทำคู่มือสำหรับทนายความ

เรื่องการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

สนับสนุนโดย

- สำนักงานอัยการสูงสุด
- ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย
- โครงการต่อต้านการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา

สำนักงานอัยการสูงสุด

การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเป้าหมายสำคัญที่นอกเหนือไปจากการนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษตามกฎหมายแล้ว คือการช่วยให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยและได้รับสิทธิที่พึงได้ตามกฎหมายอย่างครบถ้วน

ทันทีที่ทราบว่า มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา (HRDF) มีโครงการจัดทำคู่มือสำหรับทนายความ เรื่องการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ก็รู้สึกว่ามีอีกหนึ่งความหวังที่จะได้กลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ร่วมกันมาช่วยสานต่อให้การขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ได้บรรเทาเบาบางลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มทนายความและนักกฎหมายรุ่นใหม่ที่มีความกระตือรือร้นและไม่เพิกเฉยต่อปัญหาสังคม

ขอแสดงความชื่นชมต่อความอุตสาหะและทุ่มเทของมูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา (HRDF) ในการจัดทำคู่มือเล่มนี้ และหวังว่าเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ในคู่มือจะถูกนำไปใช้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคตต่อไป

นายประวิทย์ ร้อยแก้ว

อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายยุทธศาสตร์และฐานข้อมูลคดีค้ามนุษย์

ขอแสดงความชื่นชมคณะผู้จัดทำและผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ในความทุ่มเทมุ่งมั่น พัฒนาศักยภาพของทนายที่ได้กรุณาเสียสละตนเองเพื่อพิทักษ์สิทธิและทวงความยุติธรรมให้กับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ในส่วนของการคุ้มครองแรงงานและปราบปรามการค้ามนุษย์ในภาคประมง เราหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือคู่มือนี้ จะทำให้ผู้ว่าคดี เข้าใจ ลำดับ ขั้นตอน การปฏิบัติ และที่มาของอำนาจในการปฏิบัติการคุ้มครองแรงงานและปราบปรามการค้ามนุษย์ ทั้งบนฝั่งและในอาณาเขตทางทะเลต่างๆ ของประเทศไทย ซึ่งจะทำให้การดำเนินคดีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในฐานะของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในทะเล ขอเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยสนับสนุนเพื่อให้สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด และช่วยเหลือประเทศไทยของเราให้สามารถแก้ปัญหาได้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย และมีความยั่งยืนตลอดไป

น.ท.นิติรักษ์ การดี

น.ท.ธีระศักดิ์ พิสมัย

คณะอนุกรรมการปราบปรามการค้ามนุษย์และบังคับใช้แรงงานในภาคประมง
ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย

บทนำ	(1)
บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการค้ามนุษย์	1
1. การค้ามนุษย์ (Human Trafficking)	1
1.1 การค้ามนุษย์ (Human Trafficking)	1
1.2 การค้ามนุษย์คือการค้าทาสยุคใหม่	1
1.3 การค้ามนุษย์ในประเทศไทย	3
1.4 การค้ามนุษย์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ	4
1.5 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 (และที่ได้ออกแก้ไข)	5
1.6 องค์ประกอบความผิดฐานค้ามนุษย์	6
1.7 องค์ประกอบความผิดฐานค้ามนุษย์กรณีเหยื่อหรือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์มีอายุไม่เกิน 18 ปี	9
2. กฎหมายและกระบวนการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์	9
2.1 การกระทำความผิดตามกฎหมายอื่น	9
2.2 สิทธิของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามกฎหมายต่างๆ	9
2.3 การใช้กลไกอื่นเพื่อปกป้องคุ้มครอง แก้อภัย เยียวยาผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์	10
2.4 การดำเนินมาตรการอื่น เชิงนโยบาย	10
2.5 การประสานงานกับองค์กรเอกชน หรือ NGOs	11
บทที่ 2 หน่วยงานและองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์	13
1. การให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์	13
1.1 โครงสร้างระดับนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์	13
1.2 โครงสร้างอำนาจหน้าที่ในระดับปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์	14
1.3 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์	15
2 หน่วยงานภาครัฐที่ให้ความช่วยเหลือ	15
2.1 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	15
2.2 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	16
2.3 กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI)	17
2.4 กองทัพเรือ	17
3. องค์กรภาคประชาสังคมที่ให้ความช่วยเหลือ (NGOs)	18

บทที่ 3 สิทธิของผู้เสียหายจากการค้ำนุขยและการขอรับความช่วยเหลือ 21

1. สิทธิของผู้เสียหายจากการค้ำนุขย ตามพระราชบัญญัติป้องกัน
และปราบปรามการค้ำนุขย พ.ศ. 2551 21
2. สิทธิของผู้เสียหายจากการค้ำนุขยตามกฎหมายอื่น 26
 - 2.1 สิทธิได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 26
 - 2.2 สิทธิตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายจากการค้ำนุขย
และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 32
 - 2.3 กรณีการค้ำนุขยด้านแรงงาน 36

บทที่ 4 บทบาททนายความในการดำเนินคดีค้ำนุขย 43

1. บทบาทโดยทั่วไปของทนายความผู้เสียหายจากการค้ำนุขย 43
2. บทบาทของทนายความในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่องค์กรเอกชน NGOs 44
3. บทบาททนายความในการสอบข้อเท็จจริง 45
4. การดำเนินคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการค้ำนุขย 49
5. บทบาทของทนายความในการแจ้งความร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ 51
6. บทบาทของทนายความในกระบวนการคัดแยกเหยื่อ 51
7. บทบาททนายความในชั้นสอบสวน 52
8. บทบาททนายความผู้เสียหายจากการค้ำนุขยในชั้นพนักงานอัยการ (สั่งคดี) 53
9. บทบาททนายความผู้เสียหายจากการค้ำนุขย ในชั้นศาล 53
10. กระบวนการขึ้นบังคับคดี 60
11. อื่นๆ 60

บทที่ 5 ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงาน ป้องกัน และปราบปรามการค้ำนุขยในภาคประมง 63

1. บทบาทหน้าที่และการดำเนินงานของศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย
ในการคุ้มครองแรงงาน ป้องกันและปราบปรามการค้ำนุขยในภาคประมง 63
 - 1.1 ที่มาการจัดตั้งศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย (ศปมพ.) 63
 - 1.2 โครงสร้างศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย 64
 - 1.3 การดำเนินการของศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมายที่สำคัญ 68
2. การดำเนินการคุ้มครองแรงงานและป้องกันปราบปรามการค้ำนุขยในภาคประมง 71
 - 2.1 เรือที่กฎหมายกำหนดให้ต้องแจ้งการ เข้า-ออก 71
 - 2.2 เอกสารหลักฐานและอุปกรณ์พื้นฐานที่ต้องตรวจสอบ 72
 - 2.3 การตรวจเรือที่ฝั่ง โดยศูนย์ควบคุมการแจ้งเข้า-ออก เรือประมง
(Port In Port Out Center หรือ PIPO) 80
 - 2.4 การตรวจเรือประมงในน่านน้ำ 82
 - 2.5 การตรวจเรือประมงนอกน่านน้ำที่เข้ามาในอาณาเขตทางทะเลของไทย 83
 - 2.6 การตรวจเรือประมงนอกน่านน้ำที่อยู่นอกอาณาเขตทางทะเลของไทย 83

ภาคผนวก 85

กระบวนการยุติธรรมเป็นเสาหลักของสังคม โดยกระบวนการยุติธรรมที่ “เป็นธรรม” มีบทบาทอย่างสูงในการสร้างสังคมอารยะ มีความสงบสุข ลดปัญหาอาชญากรรม และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การเสริมสร้างกระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรม หมายความว่าต้องมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง ในฐานะตัวแทนทางกฎหมายของประชาชน ไม่ว่าประชาชนนั้นจะอยู่ในฐานะผู้ต้องหา/จำเลย ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือพยาน หมายความว่าทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายหรือการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม โดยร่วมมือกับรัฐในการส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชนของประชาชนเหล่านั้น และขณะเดียวกัน ก็เพื่อตรวจสอบรัฐว่าได้ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชนหรือไม่

ในคดีค้ามนุษย์ ผู้ต้องหา/จำเลยย่อมจะต้องมีทนายความเพื่อเป็นตัวแทนในคดี เพื่อให้มีบทบาทร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมทั้งในชั้นเจ้าพนักงานและในชั้นศาล เพื่อตรวจสอบความจริงตามวิธีการที่กำหนดไว้ในกระบวนการยุติธรรม แต่เนื่องจากคดีค้ามนุษย์ ผู้กระทำผิดมักทำเป็นแก๊ง กลุ่ม และขบวนการอาชญากรรม มิใช่น้อยที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มีอิทธิพลทั้งในและนอกรัฐ เยื่อหรือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ มักเป็นคนชายขอบหรือกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก สตรี แรงงานข้ามชาติ คนยากคนจนที่ขาดความรู้และโอกาสการศึกษา ไม่เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของนักค้ามนุษย์ ที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากความอ่อนด้อยเปราะบางหรือจุดอ่อนของพวกเขา ดังนั้น ในกระบวนการป้องกันไม่ให้เกิดการค้ามนุษย์ หรือช่วยเหลือเยื่อหรือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เพื่อแก้ไขและเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งทนายความอาจดำเนินการต่างๆ ได้ทั้งนอกและในกระบวนการยุติธรรม ทนายความจึงมีความจำเป็นในการเป็นตัวแทนทางกฎหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

การที่ทนายความ จะสามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนทางกฎหมายของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ทนายความจะต้องตั้งมั่นและยึดมั่นให้ดีในเรื่องดังต่อไปนี้

1. ในคดีอาญา โดยทั่วไปทนายความมีประสบการณ์และความเคยชินกับการเป็นทนายความผู้ต้องหาหรือจำเลย เมื่อเป็นทนายความผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ทนายความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนความรู้สึคนึกคิด ทศนคติและการทำงานให้สอดคล้องกับบริบทของการเป็นทนายความของเยื่อ/ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ทั้งในด้านการทำงานกับตัวเอง องค์กรเอกชน สหวิชาชีพ พนักงานเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมและคู่ความ

2. คดีค้ามนุษย์มีความละเอียดซับซ้อน ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ต้องการทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายทั้งก่อนและหลังกระบวนการทางศาล บทบาทของทนายความจึงมิใช่เพียง

การว่าต่างคดีในชั้นศาลหรือในชั้นพิจารณาคดีเท่านั้น แต่บทบาท คำแนะนำปรึกษา ในด้านสิทธิและกฎหมาย ตลอดจนกระบวนการตั้งแต่ต้น เช่น การสอบข้อเท็จจริงก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การอธิบายให้เหยื่อหรือองค์กรเอกชนให้เข้าใจกระบวนการ ขั้นตอน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่อาจต้องเผชิญ การเรียกร้องค่าเสียหาย การชดเชยเยียวยา ทั้งระหว่างและหลังจากกระบวนการชั้นศาล ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ย่อมต้องการความช่วยเหลือแนะนำจากทนายความเป็นอย่างยิ่ง

3. การค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรมและละเมิดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างร้ายแรง หลายกรณีมีลักษณะโหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี รัฐมีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ทนายความจึงอาจต้องมิบทบาทร่วมกับ กลุ่ม องค์กร และบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริม ผลักดัน และตรวจสอบรัฐ ทั้งในด้านนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการให้ทำหน้าที่ดังกล่าวอย่างได้ผลด้วย

4. การค้ามนุษย์ถือเป็นอาชญากรรมร้ายแรง และมีหลายกรณีเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ อำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มิได้จำกัดอยู่เฉพาะตามกฎหมายไทยเท่านั้น กลไกของรัฐและเอกชนทั้งในประเทศ ต่างประเทศ และระหว่างประเทศอาจเข้ามาเกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการค้ามนุษย์ รวมทั้งการแสวงหาความเป็นธรรมให้กับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ด้วย ดังนั้น ทนายความผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จึงอาจต้องใช้ช่องทางอื่น นอกกระบวนการยุติธรรม กระแสหลักของไทย เพื่อแสวงหาความเป็นธรรมให้แก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ด้วย โดยร่วมมือกับกลุ่มองค์กรต่างๆ ทั้งในประเทศ ต่างประเทศและระหว่างประเทศ

คู่มือทนายความผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ในคดีค้ามนุษย์ ที่มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา (มสพ.) ได้จัดทำขึ้นนี้ มิได้มีความมุ่งหมายเป็นอย่างอื่น แต่มุ่งที่จะให้ทนายความนำไปใช้ในฐานะทนายความหรือนักกฎหมายที่ปกป้องสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ของการค้ามนุษย์เป็นสำคัญ

คู่มือฉบับนี้ แม้ว่ามูลนิธิฯ จะได้ใช้ความพยายามอย่างดีที่สุดในการจัดทำก็ตาม ก็อาจยังมีข้อบกพร่องหรือไม่สมบูรณ์ ข้อมูลความรู้ ความเห็นจากทุกท่านนับว่ามีประโยชน์อย่างยิ่ง ในการที่จะปรับปรุงแก้ไขสำหรับการจัดพิมพ์เผยแพร่ในโอกาสข้างหน้า

สำหรับคุณประโยชน์และความสำเร็จของของคู่มือฉบับนี้ ไม่อาจเกิดขึ้นได้หากไม่ได้รับความร่วมมือจากเพื่อนทนายความ ผู้ปฏิบัติงานองค์กรสิทธิมนุษยชน และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ อัยการประวิทย์ ร้อยแก้ว จากสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายยุทธศาสตร์และฐานข้อมูลคดีค้ามนุษย์ นาวาโท นิติรักษ์ การดี และนาวาโทธีระศักดิ์ พิสมัย จากศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย

มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา จึงขอขอบพระคุณท่านทั้งหลายเหล่านั้นไว้ในโอกาสนี้ด้วย

สมชาย หอมลออ

ประธานมูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา (มสพ.)

กรุงเทพมหานคร

23 เมษายน 2561

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

1. การค้ามนุษย์

1.1 การค้ามนุษย์ (Human Trafficking)

ในอดีตการค้ามนุษย์ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม จึงมีการเอาคนลงเป็นทาสและค้าทาสกันอย่างแพร่หลายและถูกกฎหมายทั่วโลก ทั้งในยุคโบราณ เช่น ตามประมวลกฎหมายของฮัมมูราบี แห่งเมโสโปเตเมีย (Mesopotamian Code of Hammurabi) เมื่อ 1,860 ปี ก่อนคริสตกาล ก็ได้รับรองการมีทาสและการซื้อขายทาส สมัยอาณาจักรโรมันมีการจับเชลยศึกหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกพิชิตหรือลูกหนี้มาเป็นทาสเป็นต้น แม้ในยุคแรกของระบบทุนนิยมก็มีการค้าทาสอย่างแพร่หลาย เช่น การค้าทาสชาวอัฟริกันที่ถูกจับหรือล่อลวงไปขายเป็นทาสในทวีปอเมริกาเป็นต้น ระหว่างศตวรรษที่ 16 - 19 มีชาวอัฟริกันจากทวีปอัฟริกาถูกพาไปขายเป็นแรงงานทาสในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ประมาณถึง 12 ล้านคน จนกระทั่งในศตวรรษที่ 19 หลายประเทศได้ถือว่าการค้าทาสเป็นสิ่งผิดกฎหมาย โดยประเทศเดนมาร์กและนอร์เวย์ เป็นประเทศแรกๆ ที่ให้ถือว่าการค้าทาสเป็นสิ่งผิดกฎหมายในปี 1802 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประกาศเลิกทาสในปี 1863 และประเทศบราซิลในปี 1888 สำหรับประเทศไทย ได้เลิกทาสในสมัยรัชการที่ 5 โดยออกพระราชบัญญัติเลิกทาส ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) หรือในปี ค.ศ. 1905 สาเหตุหนึ่งก็เนื่องจากทรงเกรงว่าประเทศล่าอาณานิคมตะวันตกจะหยิบยกเรื่องที่ประเทศไทยยังมีทาสเป็นประเด็นในการรุกรานประเทศไทย

องค์การสหประชาชาติ โดยยูเนสโก (UNESCO) ได้ประกาศให้วันที่ 23 สิงหาคมของทุกปี เป็นวันเลิกทาสสากล เพื่อระลึกถึงการลุกฮือขึ้นต่อสู้ของทาสบนเกาะเซนต์โดมินิก (เฮติ) ในช่วงของวันที่ 22-23 สิงหาคม ค.ศ. 1791

1.2 การค้ามนุษย์คือการค้าทาสยุคใหม่

แม้ว่านานาชาติจะได้เลิกทาสอย่างเป็นทางการมาร้อยกว่าปีแล้วก็ตาม แต่ในทางเป็นจริงทาสและการค้าทาสในรูปแบบต่างๆ ยังมีอยู่ทั่วโลก ซึ่งเรียกว่าการค้ามนุษย์ (human trafficking)

ความหมายทั่วไป การค้ามนุษย์ หมายถึงการซื้อขายมนุษย์เสมือนเป็นสินค้า (สัตว์หรือสิ่งของ) เพื่อให้ผู้ซื้อแสวงหาประโยชน์จากเหยื่อ ในรูปแบบต่างๆ เช่น การบังคับใช้แรงงาน การบริการทางเพศ การขอทาน ซึ่งในบางกรณีรวมถึงการจัดหาเจ้าสาวเพื่อบังคับให้แต่งงานหรือการซื้อขายอวัยวะมนุษย์ หรือเนื้อเยื่อ (tissue) ของมนุษย์ รวมทั้ง เพื่อจ้างหรือรับจ้างตั้งครุฑด้วย ทั้งนี้การค้ามนุษย์อาจเกิดขึ้นได้ทั้งภายในประเทศหรือในลักษณะข้ามชาติ

การค้ามนุษย์ถือเป็นอาชญากรรม เนื่องจากการละเมิด สิทธิเสรีภาพ ในชีวิต ร่างกาย อิสระ และการเคลื่อนไหวเดินทางของผู้ตกเป็นเหยื่อ โดยการข่มขู่ บังคับ เป็นการแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจจากอิสระเสรีภาพและตัวตนของมนุษย์ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรมจรรยาอย่างร้ายแรงด้วย

นอกจากนี้ การค้ามนุษย์ถือเป็นการเอาคนหรือมนุษย์ลงเป็นสินค้า ซึ่งเป็นการลดทอนคุณค่า และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างร้ายแรง

ตามตัวเลขขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization - (ILO)) ลำพังแรงงานบังคับ ในปี ค.ศ. 2014 ได้สร้างผลกำไรแก่ธุรกิจค้ามนุษย์อย่างน้อย 150 พันล้านดอลลาร์ ต่อปี ในปี ค.ศ. 2012 มีแรงงานประมาณ 21 ล้านคนตกเป็นเหยื่อในลักษณะทาสยุคใหม่ ในจำนวนนั้นมี 14.2 ล้านคน หรือ 68% ถูกขูดรีดในด้านแรงงาน และอีก 4.5 ล้านคน หรือ 22% เป็นเหยื่อของการค้ากาม และ 2.2 ล้านคน หรือ 10% ตกเป็นแรงงานบังคับของรัฐ ในปี ค.ศ. 2016 มีผู้ตกอยู่ในสถานะแรงงานทาส 40 ล้านคน ราคาขายต่อคนอยู่ที่ 90 เหรียญสหรัฐ (M2F พหุศาสตร์ที่ 16 พ.ย. 2560 หน้า 2)

การค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรมในมุมมืด มีผู้ก่ออาชญากรรมอย่างเป็นขบวนการหรือเป็นองค์กรอาชญากรรม โดยเฉพาะการค้ามนุษย์ที่มีลักษณะข้ามชาติ เกิดจากความร่วมมือกันในการประกอบอาชญากรรมของผู้กระทำผิดในประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทาง เนื่องจากการค้ามนุษย์ยากที่จะขอความช่วยเหลือจากที่ใดได้ อาจเป็นเพราะอุปสรรคด้านภาษา ขาดความรู้ความเข้าใจ หวาดกลัวอิทธิพลของขบวนการค้ามนุษย์ หรือกระทั่งหวาดกลัวพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีไม่น้อยที่เชื่อมโยงหรือตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของขบวนการค้ามนุษย์ หรือเนื่องจากสถานะเข้าเมืองที่ผิดกฎหมายของเหยื่อ ทำให้เกรงว่าตนจะถูกดำเนินคดีหรือส่งกลับ จึงไม่กล้าร้องขอความช่วยเหลือจากพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นต้น

ผู้ค้ามนุษย์ใช้การบังคับ หลอกลวง หรือข่มขู่คุกคาม ผู้ตกเป็นเหยื่อให้ใช้แรงงาน ค่าประเวณี หรือขอทาน โดยมุ่งเป้าหาเหยื่อที่เป็นบุคคลต่างๆ หลากหลาย โดยเฉพาะเด็ก สตรี คนชายขอบ ผู้ที่อ่อนแอในด้านจิตใจและอารมณ์ คนยากจน ผู้ที่ขาดความมั่นคงทางสังคม ผู้ประสพภัยธรรมชาติ หรือขาดความมั่นคงในทางการเมือง อำนาจครอบงำเหยื่อโดยนักค้ามนุษย์มีมาก อาจถึงขั้นที่ผู้ตกเป็นเหยื่อบางคนไม่ตระหนักว่าตนเองตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์แล้ว หรือควรขอความช่วยเหลือ แม้ในสถานการณ์ที่ตนอยู่ในที่สาธารณะ หรือสามารถขอความช่วยเหลือได้

1.3 การค้ามนุษย์ในประเทศไทย

ประเทศไทยถูกจัดว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีปัญหาการค้ามนุษย์ที่รุนแรง การท่องเที่ยวที่เฟื่องฟูทำให้เกิดการล่อลวง ชักชวน นำพา บังคับเพื่อแสวงหาประโยชน์ในธุรกิจทางเพศจากหญิงและเด็ก ทั้งชายและหญิงจากชนบทและประเทศเพื่อนบ้าน ความต้องการกำลังแรงงาน ทำให้มีประชาชนที่ยากจนจากประเทศเพื่อนบ้านหลั่งไหลเข้ามาทำงานในประเทศไทย มีไม่น้อยที่ได้กลายเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน เป็นขอทาน หรือขายบริการทางเพศ ฯลฯ

สาเหตุที่บุคคลตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ในประเทศไทยอย่างน้อยมี 3 ปัจจัย คือ

ก. **ปัจจัยผลักดัน** มักเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจ ความยากจนและขาดแคลน โดยเฉพาะในชนบทของประเทศไทยและในประเทศเพื่อนบ้าน เป็นแรงผลักดันให้คนยากจนเหล่านั้น ต้องเข้าสู่วงจรการค้ามนุษย์ ประกอบกับปัจจัยอื่นๆ เช่น การขาดการศึกษา วัฒนธรรมที่ไว้วางใจคนแปลกหน้า การไม่รู้เท่าทันการหลอกลวงที่มาในรูปแบบต่างๆ โดยอาศัยจุดอ่อนทางวัฒนธรรมและความยากจนของชาวบ้าน หนี้สิน และการปลอมแปลงเอกสารสำคัญต่างๆ

นอกจากนี้สภาพความเลวร้าย หรือความรุนแรงในครอบครัว สภาพบ้านแตกสาแหรกขาด ก็มีส่วนผลักดันให้บุคคลต้องตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ด้วย โดยเฉพาะหญิงและเด็ก

นอกจากความยากจน ปัญหาทางวัฒนธรรม ความรู้ความเข้าใจ และสภาพปัญหาในครอบครัว จะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลต้องเข้าสู่วงจรของการค้ามนุษย์แล้ว แรงกดดันทางการเมืองและสังคม เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง การกดขี่หรือเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติที่เกิดในประเทศต้นทาง ก็เป็นปัจจัยผลักดันในบางกรณีด้วยเช่นกัน

ข. **ปัจจัยดึงดูด** คือการขาดแคลนแรงงานในประเทศไทย และค่าจ้างในประเทศไทยที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน วิถีชีวิตที่ทันสมัย ฯลฯ เป็นแรงดึงดูดให้บุคคลในพื้นที่ดังกล่าวย้ายถิ่นมาทำงานในประเทศไทยหรือในกิจการที่เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

ค. **ปัจจัยเกี่ยวกับค่านิยมหรือทัศนคติ** ได้แก่ การมีค่านิยมที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการมองว่าผู้หญิงและเด็กมีความด้อยด้านเพศและอายุ รวมทั้งทัศนคติที่ดูถูกคนในชนบทหรือคนในประเทศเพื่อนบ้าน คนต่างเชื้อชาติ ก็มีผลทำให้บุคคลจากกลุ่มเปราะบางเหล่านั้นตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์เช่นกัน โดยเฉพาะหญิง เด็ก หรือคนในประเทศเพื่อนบ้านหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมักถูกเอารัดเอาเปรียบ หลอกลวงและถูกบังคับได้โดยง่าย

ในอดีต ปัญหาการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าหญิงและเด็กในประเทศไทย เป็นประเด็นที่นานาชาติหยิบยกขึ้นมาเพื่อกดดันให้รัฐบาลไทยแก้ปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 มาบังคับใช้ ในช่วงเวลาดังกล่าว รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการอย่างจริงจังพอควร จนปัญหาการค้าหญิงและเด็กลดลงอย่างมาก แต่การขาดแคลนแรงงานในประเทศไทย ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้มีการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้าน เกิดปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบใหม่ขึ้นอย่างแพร่หลาย คือการค้ามนุษย์ด้านแรงงานและแรงงานบังคับ โดยเฉพาะในกิจการประมงและกิจการต่อเนื่องจากการประมง และแรงงานภาคเกษตรในชนบทที่ห่างไกล

1.4 การค้ามนุษย์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ

(1) อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรและพิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปรามและลงโทษ การค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและสตรี ค.ศ. 2013

แม้ว่าโดยหลักการแล้ว การค้ามนุษย์ถือเป็นอาชญากรรมที่ประเทศต่างๆ ต้องถือว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมาย แต่กฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ยังมีความแตกต่างกันทั้งในแง่คำนิยามของ “การค้ามนุษย์” องค์ประกอบความผิดตามกฎหมาย ความเข้าใจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย และการวินิจฉัยตีความของศาล หรืออาจกล่าวได้ว่า กฎหมายภายในของประเทศต่างๆ ยังมีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมถึงการค้ามนุษย์ในรูปแบบใหม่ๆ เกิดปัญหาความลักลั่นกันในการใช้กฎหมายป้องกันและปรามปรามการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการค้ามนุษย์ข้ามชาติ ข้ามพรมแดน ดังนั้น นานาชาติ จึงได้จัดทำสนธิสัญญาเพื่อป้องกันและปรามปรามการค้ามนุษย์ขึ้นคือ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (มีผลบังคับใช้ต่อรัฐภาคีเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2556 United Nation Convention against Transnational Organized Crime - UNTOC) (ค.ศ. 2013) และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เพื่อเสริมความเข้มแข็งของอนุสัญญาฯ (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in persons, especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organization Crime) หรือที่เรียกกันว่า “พิธีสารพาเลโม” มีผลบังคับใช้ต่อรัฐภาคีเมื่อ 25 ธันวาคม 2556 (ค.ศ. 2013) โดยประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน และมีผลผูกพันต่อประเทศไทยในฐานะประเทศภาคีทั้งตามอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ ในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2556 (ค.ศ. 2013)

พิธีสารพาเลโม ได้ระบุความหมายของ “การค้ามนุษย์” ไว้ว่า

“การค้ามนุษย์ หมายถึง การจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งบุคคลด้วยวิธีการขู่เข็ญ หรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือด้วยการใช้สถานะความเสี่ยงภัยจากการค้ามนุษย์โดยมิชอบ หรือมีการให้ หรือรับเงิน หรือผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจ ควบคุมบุคคลอื่น เพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์ อย่างน้อยที่สุด ให้รวมถึงการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่น หรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ใต้บังคับ หรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย ให้ถือว่าการจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งเด็กเพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์ เป็นการค้ามนุษย์ แม้ว่าจะไม่มีการใช้วิธีการใดๆ ที่ระบุไว้”

(2) นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายระหว่างประเทศหลายฉบับ รวมทั้งที่ประเทศไทยเป็นภาคี ที่กำหนดพันธกรณีที่รัฐภาคีต้องปฏิบัติในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) เป็นต้น

1.5 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 (ที่ได้แก้ไข)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า แม้ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีทั้งของอนุสัญญาเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษ การค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 16 พฤศจิกายน 2556 แต่ประเทศไทยก็มีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มาก่อนหน้านี้แล้ว คือ พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 ต่อมาได้ยกเลิก พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวและตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ โดยครอบคลุมการค้ามนุษย์ในรูปแบบต่างๆ มากขึ้น และได้มีการแก้ไขครั้งสุดท้ายในปี 2560

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 (ที่ได้แก้ไข) ระบุความผิดฐานค้ามนุษย์ว่า

มาตรา 6 ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) เป็นธุระจัดหา ชื่อ ขยาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดย มิชอบ ใช้อำนาจครอบงำบุคคลด้วยเหตุที่อยู่ในภาวะอ่อนด้อยทางร่างกาย จิตใจ การศึกษา หรือทาง อื่นใดโดยมิชอบ ขู่เข็ญว่าจะใช้กระบวนการทางกฎหมาย โดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำ ความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ

(2) เป็นธุระจัดหา ชื่อ ขยาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็ก

ถ้าการกระทำนั้นได้กระทำโดยมีความมุ่งหมายเพื่อเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบผู้นั้นกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า การแสวงหา ประโยชน์จากการค้าประเวณีการผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่นการเอาคนลงเป็นทาสหรือให้มีฐานะคล้ายทาส การนำคนมาขอตาน การตัดอวัยวะเพื่อการค้า การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ หรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

การบังคับใช้แรงงานหรือบริการตามวรรคสอง หมายความว่า การข่มขืนใจให้ทำงานหรือให้บริการโดยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (1) ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน
ของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น
- (2) ขู่เบียดเบียนประการใดๆ
- (3) ใช้กำลังประทุษร้าย
- (4) ยึดเอกสารสำคัญประจำตัวของบุคคลนั้นไว้หรือนำภาระหนี้ของบุคคลนั้นหรือ
ของผู้อื่นมาเป็นสิ่งผูกมัดโดยมิชอบ
- (5) ทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้

ตามกฎหมายดังกล่าว นอกจากกำหนดความผิดและโทษเอากับผู้ก่ออาชญากรรมค้ำมนุษย์และความผิดที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังกำหนดมาตรการในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ รวมทั้งจัดตั้งกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์อีกด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น เนื่องจากผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์มักกระทำเป็นขบวนการหรือเป็นองค์กรอาชญากรรม มีอิทธิพลกว้างขวาง รวมทั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิด จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 ขึ้นเพื่อให้มีกระบวนการพิจารณาคดีโดยใช้ระบบไต่สวน ซึ่งแตกต่างไปจากการพิจารณาคดีอาญาตามปกติ โดยมุ่งที่จะให้ศาลมีบทบาทในการตรวจสอบค้นหาความจริงในคดีมากขึ้น

1.6 องค์ประกอบความผิดฐานค้ำมนุษย์

การพิจารณาว่าบุคคลใดจะเป็นผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์หรือไม่ ต้องพิจารณาว่ามีการกระทำครบองค์ประกอบดังต่อไปนี้หรือไม่

ก. องค์ประกอบภายนอก

1. ผู้กระทำความผิด มีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดในขั้นตอนการจัดหา นำพาหรือขนส่ง หรือรับเอาตัวเหยื่อไว้ เช่น
 - (1) จัดหาเพื่อให้ได้ตัวเหยื่อด้วยวิธีการต่างๆ
 - (2) ชื้อ
 - (3) ขาย
 - (4) จำหน่าย
 - (5) พามาจาก
 - (6) ส่งไปยังที่ใด
 - (7) หน่วงเหนี่ยว
 - (8) กักขัง
 - (9) จัดให้อยู่อาศัย
 - (10) รับไว้
 (การกระทำในลักษณะดังกล่าว อาจมีหลากหลายและเรียกชื่อเป็นอย่างอื่น)

2. และการกระทำดังกล่าวในข้อ 1. ข้างต้นนี้ ผู้กระทำผิดได้กระทำโดย วิธีการ อย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้
- (1) ข่มขู่
 - (2) ใช้กำลังบังคับ (ใช้แรงบังคับให้ทำ หรือใช้อำนาจสั่งให้ทำ หรือให้ปฏิบัติ หรือจำต้องทำ หรือครอบงำ หรือให้เป็นไปตามความประสงค์ โดยกระทำแก่กายหรือจิตใจด้วยกำลังทางกายภาพหรือวิธีอื่นใด เป็นเหตุให้บุคคลอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้)
 - (3) ลักพาตัว (แอบหรือลอบนำคนไปหรือนำคนมา โดยบุคคลนั้นไม่ยินยอม)
 - (4) ฉ้อฉล (ใช้อุบายหลอกลวงโดยเอาความเท็จมากล่าวเพื่อให้เขาหลงผิด)
 - (5) หลอกลวง (ใช้อุบายทุจริตลวงให้เข้าใจผิด แสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้งเพื่อให้บุคคลอื่นเข้าใจผิด)
 - (6) ใช้อำนาจโดยมิชอบ (ใช้อิทธิพลที่จะบังคับให้ผู้อื่นต้องยอมทำตาม ไม่ว่าจะด้วยความสมัครใจหรือไม่ หรือบันดาลให้เป็นไปตามความต้องการ การปฏิบัติ การกระทำเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เป็นต้น)
 - (7) โดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล ให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนปกครองดูแล ถ้ากระทำต่อเด็ก แม้จะไม่ใช้วิธีการดังกล่าวข้างต้น และไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ให้ถือว่าเด็กนั้นเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือเหยื่อของการค้ามนุษย์
- (วิธีการดังกล่าว อาจมีหลากหลายและเรียกชื่ออย่างอื่น)

ข. องค์ประกอบภายในประกอบด้วย

- (1) ผู้กระทำผิดมีเจตนาธรรมดา ในการกระทำความผิด คือ มีเจตนาประสงค์ต่อผลหรือยอมเสี่ยงเห็นผล
- (2) ผู้กระทำผิดมีเจตนาพิเศษ หรือมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการตามข้อ ก. เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเหยื่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม หากการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบนั้นเกิดจากการกระทำตามข้อ ก. ข้างต้น

การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบหมายรวมถึง เช่น

- (1) การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี (การได้ประโยชน์จากการค้าประเวณี การค้าประเวณี หมายความว่า การยอมรับการกระทำชำเรา หรือการยอมรับการกระทำอื่นใด เพื่อสำเร็จความใคร่ในทางกามารมณ์ของผู้อื่นอันเป็นการส่ำส่อนเพื่อสินจ้างหรือประโยชน์อื่นใด ทั้งนี้ไม่ว่าผู้ยอมรับการกระทำและผู้กระทำจะเป็นบุคคลเพศเดียวกันหรือคนละเพศ)

- (2) การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก
- (3) การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น
- (4) การเอาคนลงเป็นทาสหรือให้มีฐานะคล้ายทาส
- (5) การนำคนมาข่มขืน
- (6) การตัดอวัยวะเพื่อการค้า
- (7) การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ

การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ตามมาตรา 6 วรรคสามแห่ง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 กำหนดว่า “การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ” หมายถึง การข่มขืนใจให้ทำงานหรือบริการ บริการ หมายถึง การปฏิบัติรับใช้ การให้ ความสะดวกต่างๆ หรือการปฏิบัติอื่นๆ ที่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดความพึงพอใจ โดยใช้วิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างคือ

- (1) ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น หรือ
- (2) โดยการขู่เชิญด้วยประการใดๆ หรือ
- (3) โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือ
- (4) ยึดเอกสารสำคัญประจำตัวของบุคคลนั้นไว้ หรือนำภาระหนี้ของบุคคลนั้นหรือของผู้อื่น มาเป็นสิ่งผูกมัดโดยมิชอบ (debt bonded) หรือ
- (5) โดยทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่และศาลสามารถปรับใช้กับรูปแบบการบังคับที่พัฒนาไปตามสถานการณ์ได้

ข้อสังเกต การบังคับใช้แรงงานหรือบริการจะเข้าข่ายเป็นความผิดฐานค้ามนุษย์หรือไม่ ต้องพิจารณาว่าข้อบังคับประกอบความผิดตามมาตรา 6 วรรคแรก คือ มีผู้กระทำการเป็นอิสระ จัด หา ฯลฯ โดยวิธีการบังคับ หลอกลวง ฯลฯ ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายนอก และ มีองค์ประกอบภายในตาม มาตรา 6 วรรคสาม คือมีเจตนาและเจตนาพิเศษในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ด้วยหรือไม่

2.2.8 การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล การขูดรีด หมายความว่า การแสวงหาประโยชน์ โดยวิธีบีบบังคับเอา การแสวงหาประโยชน์โดยวิธีบีบบังคับให้ยินยอม ซึ่งได้เปิดช่องเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่และศาลสามารถนำไปปรับใช้กับการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ในรูปแบบใหม่ๆ ที่อาจพัฒนาไปตามสถานการณ์ได้

ข้อสังเกต

1. สำหรับคำว่า “การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” นั้น หมายถึงการใช้หรือได้ประโยชน์จากผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ “อย่างไม่เป็นธรรม (Unfair)”
2. ความผิดฐานค้ามนุษย์ได้ถูกบัญญัติให้สามารถนำไปใช้ดำเนินคดีกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในวงการค้ามนุษย์ในบทบาทต่างๆ รวมทั้งบุคคลที่แม้ไม่ได้เป็นผู้แสวงหาประโยชน์จากแรงงานหรือบริการจากเหยื่อของการค้ามนุษย์โดยตรง แต่ได้รับผลประโยชน์หรือช่วยเหลือสนับสนุนให้เกิดการค้ามนุษย์

1.7 องค์ประกอบความผิดฐานค้ำนุขยกรณีเหยื่อหรือผู้เสียหายจากการค้ำนุขย มีอายุไม่เกิน 18 ปี

2.1 ในกรณีที่การค้ำนุขยกระทำต่อเด็กหรือเยาวชนผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ณ วันแรกที่เกิดเป็น ผู้เสียหายจากการค้ำนุขย ของการกระทำผิดฐานค้ำนุขย (มาตรา 4 และ มาตรา 6 (2) หากเข้าองค์ประกอบภายนอกตามข้อ ก. (มาตรา 6 วรรคแรก) และองค์ประกอบภายในตามข้อ ข. (มาตรา 6 วรรคสอง คือกระทำโดยเจตนาและมีเจตนาพิเศษในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากบุคคล แม้ผู้กระทำไม่ได้ใช้วิธีการตามมาตรา 6 วรรคสาม กล่าวคือ กระทำเพียงเป็นธุระจัดหา ชื่อ ขยาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งเด็ก โดยผู้กระทำผิด ไม่ต้องใช้วิธีการข่มขู่ บังคับ ลักพาตัว ฯลฯ หรือแม้เป็นกรณีเด็กหรือผู้ปกครองจะให้ความยินยอมก็ตาม หากการจัดหา พา หรือขนส่งเด็กไปเพื่อแสวงหาประโยชน์จากเด็กโดยมิชอบ ก็ถือว่าผู้กระทำได้กระทำความผิดองค์ประกอบความผิดฐานค้ำนุขยแล้ว

2.2 โปรดสังเกตว่า มาตรา 56/1 แห่ง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำนุขย พ.ศ. 2551 กำหนดความผิดอีกสถานหนึ่งที่ต่างหากจากความผิดฐานค้ำนุขยตามมาตรา 6 สำหรับการกระทำที่เป็นธุระจัดหา ชื่อ ขยาย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย จัดให้หรือรับไว้ซึ่งบุคคลอายุไม่เกินสิบห้าปีหรือผู้มีกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ทำงานหรือให้บริการที่อาจเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงแก่เด็ก หรือขัดต่อศีลธรรมอันดี แม้ไม่มีองค์ประกอบ “การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” ก็ตาม ก็ถือเป็นความผิดตามมาตรา ดังกล่าว

2. สิทธิ กฎหมายและกระบวนการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการค้ำนุขย

2.1 ผู้กระทำความผิดฐานค้ำนุขย อาจจะทำผิดอื่นด้วย เช่น ทำร้ายร่างกาย ข่มขืน กระทำชำเรา กักขังหน่วงเหนี่ยว หรือกระทั้ง ฆาตกรรม ฯลฯ หรือการกระทำบางอย่างที่อาจไม่ครบองค์ประกอบความผิดฐานค้ำนุขย แต่อาจเป็นความผิดตามกฎหมายอื่น เช่น ความผิดต่อเสรีภาพ การเอาคนลงเป็นทาส ฯลฯ ดังเช่น บทบัญญัติตามมาตรา 312 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ที่กำหนดว่า “ผู้ใดกระทำเพื่อเอาคนลงเป็นทาส หรือในฐานะคล้ายทาส นำเข้าในหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด ชื่อ ขยาย จำหน่าย รับ หรือหน่วงเหนี่ยว ซึ่งบุคคลหนึ่งบุคคลใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี และปรับไม่เกิน 140,000 บาท”

2.2 สิทธิของผู้เสียหายจากการค้ำนุขยตามกฎหมายต่างๆ ทนายความผู้เสียหายจากการค้ำนุขย นอกจากจะพิจารณาว่าผู้กระทำผิดอาจมีความผิดตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำนุขย พ.ศ. 2551 (ที่แก้ไข) แล้ว ผู้เสียหายจากการค้ำนุขย มีสิทธิตามกฎหมายอื่นอีก หรือไม่ เช่น

- (1) ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งนอกจากมีบางข้อหาความผิด ใกล้เคียงกับความผิดฐานค้ำนุขยแล้ว เช่น ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ (มาตรา 309-312) พรากผู้เยาว์ (มาตรา 317-319) คนออกไปนอกราชอาณาจักรโดยหลอกลวง ข่มขู่ บังคับ (มาตรา 320) แล้ว ในกระบวนการของการค้ำนุขย ผู้เกี่ยวข้องอาจกระทำผิดในข้อหาอื่นๆ เช่น ทำร้ายร่างกาย ฯลฯ

- (2) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539
- (3) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นกฎหมายอนุวัติการเพื่อปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
- (4) พระราชกำหนดการบริหารการจัดการแรงงานต่างด้าว พ.ศ. 2560 ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับการจ้างและการทำงานแรงงานข้ามชาติหรือแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมาย โดยในกรณีการค้ำมนุษย์นั้นผู้กระทำผิดมักไม่จ้างแรงงานที่ตกเป็นเหยื่อโดยผิดกฎหมาย ซึ่งถือเป็นความผิดสถานหนึ่ง
- (5) พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ด้านแรงงาน เป็นแรงงานบังคับ ที่ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ จะมีสิทธิได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรม รวมทั้งค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด เป็นต้น
- (6) พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522
- (7) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
- (8) กฎหมายเกี่ยวกับประมงทะเล
- (9) ฯลฯ

2.3 การใช้กลไกอื่นเพื่อปกป้อง คุ้มครอง แก้ไขเยียวยา ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ นอกจากนี้ หน่วยงานของผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ควรพิจารณาว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเหยื่อของการค้ำมนุษย์ ทั้งในด้านการป้องกันปัญหา การช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ การแก้ไขเยียวยา ฯลฯ เกิดจากการกระทำ ละเลยการกระทำของรัฐ ในเชิงนโยบาย กฎหมาย หรือการละเลยการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองเหยื่อของการค้ำมนุษย์หรือไม่ เพื่อร้องเรียน ผลักดัน หรือดำเนินมาตรการทางกฎหมายต่อรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ให้แก้ไขต่อไป เช่น พบว่าแม้ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ จะชนะคดีแรงงาน โดยศาลสั่งให้นายจ้างซึ่งเป็นจำเลยต้องชดใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่ลูกจ้างที่เป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์ หรือศาลได้ตัดสินลงโทษจำเลยในความผิดฐานค้ำมนุษย์ และสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ แล้ว แต่ในทางปฏิบัติ ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ไม่ได้รับเงินดังกล่าว เป็นต้น

2.4 การดำเนินมาตรการอื่นๆ เชิงนโยบาย หน่วยงานผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ควรพิจารณาว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเหยื่อของการค้ำมนุษย์ ทั้งในด้านการป้องกันปัญหา การช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ การแก้ไขเยียวยา ฯลฯ เกิดจากการกระทำ ละเลยการกระทำของรัฐ ในเชิงนโยบาย กฎหมาย หรือการกระทำหรือละเลยการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองเหยื่อของการค้ำมนุษย์หรือไม่ เพื่อร้องเรียน ผลักดัน หรือดำเนินมาตรการทางกฎหมายต่อรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ให้แก้ไขต่อไป เช่น พบว่าแม้ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ จะชนะคดีแรงงาน โดยศาลสั่งให้นายจ้างซึ่งเป็นจำเลยต้องชดใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่ลูกจ้างที่เป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์ หรือศาลได้ตัดสินลงโทษจำเลยในความผิดฐานค้ำมนุษย์ และสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์แล้ว แต่ในทางปฏิบัติผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ไม่ได้รับเงินดังกล่าว เป็นต้น

2.5 ประสานงานกับองค์การเอกชน หรือ NGOs และหน่วยงานต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากการดำเนินคดีค้ำมนุษย์นั้น เกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน เช่น สหวิชาชีพในการคัดแยกเหยื่อ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หรือบ้านพัก องค์การเอกชนหรือ NGOs เป็นต้น ทั้งในกรณีที่การกระทำผิดมีลักษณะข้ามชาติ ข้ามพรมแดน อาจต้องประสานงานกับพนักงานเจ้าหน้าที่ และ NGOs ในต่างประเทศด้วย ทนายความผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จะต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งโดยตรง หรือโดยร่วมกับ NGOs ที่เกี่ยวข้องกับคดีด้วย

การประสานงานระหว่าง NGOs และทนายความ มีรายละเอียดปรากฏตามคู่มือภาคประชาสังคม ในการให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่แรงงานประมงของมูลนิธิเพื่อนสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา

หน่วยงานและองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือ ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

1. การให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการด้านการค้ามนุษย์ คือ ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แห่งชาติ (ศปคม.แห่งชาติ) ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด (ศปคม.จังหวัด) ที่อยู่ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดกลไกประสานงานกลางด้านการค้ามนุษย์ บูรณาการข้อมูล บริการและความช่วยเหลือจากส่วนราชการทุกกระทรวง รวมทั้งเกิดระบบสนับสนุนข้อมูล จะเห็นได้ว่าโครงสร้างในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการดังนี้

1.1 โครงสร้างระดับนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหการค้ามนุษย์

ก. ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แห่งชาติ (ศปคม.แห่งชาติ) กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานกลางประสานการป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข. ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด (ศปคม.จังหวัด) กำหนดให้แต่งตั้งคณะกรรมการจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเป็นเลขานุการ รวมทั้งสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

ค. ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ศูนย์ปฏิบัติการด้านการค้ามนุษย์ประจำประเทศไทย โดยีเอกอัครราชทูต/กงสุลใหญ่ เป็นประธาน คณะกรรมการประกอบด้วยทูตด้านแรงงาน ผู้แทนด้านความมั่นคง ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคเอกชนชุมชนไทยในประเทศนั้นๆ ทำหน้าที่ในการประสานให้ความช่วยเหลือเหยื่อการค้ามนุษย์และประสานข้อมูลศูนย์ประสานงานกลางอย่างใกล้ชิด

1.3 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

บทบาทหน้าที่โดยทั่วไปของศูนย์ปฏิบัติการและปราบปรามการค้ามนุษย์ คือ การกำหนดแนวทางในการดำเนินการด้านการค้ามนุษย์ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในลักษณะของบูรณาการไม่ว่าจะเป็นการจัดทำข้อมูลและพัฒนาระบบ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาศักยภาพบุคลากรทั้งในด้านความรู้และทักษะในทางปฏิบัติ ซึ่งต้องติดตามและรายงานผลการดำเนินงานเสนอต่อคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

2 หน่วยงานภาครัฐที่ให้ความช่วยเหลือ

2.1 กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

เป็นหน่วยงานหลักในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะในส่วนของการให้ความช่วยเหลือตามมาตรา 33 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดตั้งสถานคุ้มครองฯ ทั่วประเทศจำนวน 8 แห่ง โดยแบ่งเป็นสถานคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ชาย และสถานคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หญิง ดังนี้

ก. สถานคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ชาย ได้แก่ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จังหวัดเชียงราย สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จังหวัดสงขลา สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จังหวัดระนอง และสถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จังหวัดปทุมธานี

นอกจากนี้สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จังหวัดปทุมได้จัดสถานที่รองรับสำหรับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่มีลักษณะเป็นครอบครัว

ข. สถานคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หญิง ได้แก่ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (บ้านเกร็ดตระการ) จังหวัดนนทบุรี สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (บ้านนารีสวัสดิ์) จังหวัดนครราชสีมา สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (บ้านศรีสุราษฎร์) จังหวัดสุราษฎร์ธานี สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (บ้านสองแคว) จังหวัดพิษณุโลก

ค. บ้านพักเด็กและครอบครัวในแต่ละจังหวัด ได้จัดให้เป็นสถานที่พักพิงชั่วคราวให้กับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เฉพาะผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ที่เป็นเด็กและหญิงเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม แม้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ถือเป็นหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือต่อจากหน่วยงานอื่น แต่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยังได้จัดช่องทางการแจ้งเหตุโดยผู้พบเห็นหรือผู้ถูกกระทำสามารถแจ้งเหตุได้ที่สายด่วน 1300 ตลอด 24 ชั่วโมง

2.2 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ดูแล ควบคุม และกำกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชน และความมั่นคงของรัฐ และปฏิบัติกรอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รวมถึงหน่วยงานในสังกัด ดังต่อไปนี้

ก. สถานีตำรวจภูธร มีอำนาจหน้าที่ทั้งการรับแจ้งเหตุ สืบสวน สอบสวนการกระทำความผิดอาญารวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจนั้นๆ

ข. สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง มีอำนาจในการรับแจ้งเหตุที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองพื้นที่นั้นๆ แต่ไม่มีอำนาจสอบสวน เว้นแต่เป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว เท่านั้น

ค. กองบังคับการตำรวจน้ำ มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่วราชอาณาจักร และในเขตน่านน้ำไทย ทำเรือชายฝั่งทะเล รวมทั้งเขตเศรษฐกิจจำเพาะ และในทะเลหลวงเฉพาะเรือไทย และความผิดอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นหน่วยงานที่เข้าให้ความช่วยเหลือกรณีที่มีการแจ้งว่าพบหรือเกิดเหตุบนเรือประมงที่อยู่ในน่านน้ำไทย

ง. กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นหน่วยงานเฉพาะทาง ที่มีความชำนาญและเชี่ยวชาญในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยมีอำนาจหน้าที่ในการรับแจ้งเหตุ สืบสวน สอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ซึ่งมีเขตพื้นที่รับผิดชอบทั่วราชอาณาจักร

ช่องทางการติดต่อ หน่วยงานภายใต้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

หน่วยงาน	ช่องทางการแจ้ง	
	สายด่วน	ที่ตั้ง
เหตุด่วน เหตุร้าย	191	สถานีตำรวจในพื้นที่เกิดเหตุ
ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง	1178	507 ซอยสวนพูล แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120
ตำรวจน้ำ	1196	
กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์	1191	อาคารจอตระกูลศูนย์ราชการ อาคาร B 108 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

2.3 กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI)

กรมสอบสวนคดีพิเศษ มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ที่ส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

แม้ว่าการกระทำผิดฐานค้ำมนุษย์ไม่ได้บัญญัติอยู่ในบัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่เนื่องจากการกระทำผิดฐานค้ำมนุษย์เป็นความผิดมูลฐานของการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการฟอกเงินซึ่งเป็นการกระทำความผิดตามแนบท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

ติดต่อ 128 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 สายด่วน 1202

2.4 กองทัพเรือ

บทบาทหน้าที่หลักของกองทัพเรือเป็นผู้รักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทางทะเล แต่เนื่องจากการพบว่ามีการค้ำมนุษย์บนเรือประมงเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเป็นภารกิจที่รัฐบาลได้มอบหมายให้กองทัพเรือปฏิบัติ มีส่วนของการตรวจ ค้น เรือประมง และบังคับผู้ควบคุมเรือและคนประจำเรือให้เรือ หรือขนของเพื่อตรวจค้น ให้พวงเรือ หรือทำให้การอื่นเพื่อให้เรือนั้นไปยังที่ซึ่งเป็นการสะดวกแก่การตรวจค้น สอบสวน หรือดำเนินคดี และมีอำนาจในการจับและยึดเรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น รวมถึงมีอำนาจในการควบคุมผู้ต้องหาได้ไม่เกิน 7 วัน

ทั้งนี้กองทัพเรือได้มอบหมายให้ศูนย์กลางการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) เป็นหน่วยงานหลักที่รวบรวมพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในทะเล ได้แก่ กองทัพเรือ กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เพื่อทำงานแบบบูรณาการ และที่สำคัญคือ การกำหนดให้มีศูนย์ควบคุมการแจ้งเรือ เข้า-ออก (Port in-Port out Controlling Centre) มีหน้าที่ในการตรวจเรือและคนประจำเรือ

อย่างไรก็ตาม หากพบว่ามีกระทำความผิดเกิดขึ้นเรือประมง สามารถแจ้งเหตุขอความช่วยเหลือได้ตามช่องทางดังต่อไปนี้

สถานที่ให้บริการ ศูนย์ปฏิบัติการ กองทัพเรือ สายด่วน 1696	เปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง
สถานที่ให้บริการ ศูนย์ปฏิบัติการ ประจำพื้นที่ ทพเรือภาคที่ 1 038-438-008, 038-438-592	เปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง
สถานที่ให้บริการ ศูนย์ปฏิบัติการ ประจำพื้นที่ ทพเรือภาคที่ 2 โทรศัพท์ 074-325-804, 074-325-805, 074-325-798	เปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง
สถานที่ให้บริการ ศูนย์ปฏิบัติการ ประจำพื้นที่ ทพเรือภาคที่ 3 076-391-596, 076-391-598 ต่อ 21630, 077-811-098	เปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง

3. องค์กรภาคประชาสังคมที่ให้ความช่วยเหลือ (NGOs)

หน่วยงานเอกชนที่เป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ โดยองค์กรภาคประชาสังคมจะเข้าไปมีบทบาทตั้งแต่ การรับแจ้งเหตุ การให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และกฎหมายอื่น องค์กรภาคประชาสังคมที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้แก่

3.1 มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา (HRDF)

เป็นองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการให้คำปรึกษาและการให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายกับแรงงานข้ามชาติ โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติและเลือกปฏิบัติกับกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ได้ดำเนินการจัดตั้งโครงการคลินิกกฎหมายแรงงานแม่สอด โครงการส่งเสริมความปลอดภัยในการทำงานสำหรับแรงงานข้ามชาติ และโครงการต่อต้านการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน ซึ่งโครงการต่อต้านการค้ามนุษย์ด้านแรงงานมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ในฐานะทนายความผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เพื่อเรียกร้องสิทธิตามกระบวนการยุติธรรมทั้งในทางแพ่งและทางอาญา และสิทธิการช่วยเหลือคุ้มครองตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และกฎหมายอื่นๆ

ที่ตั้ง: 109 ซอยสิทธิชน ถนนสุทธิสารวินิจฉัย แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310

ติดต่อ: 02-277-6882, 02-277-6887

เว็บไซต์: www.hrdffoundation.org

3.2 มูลนิธิส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN)

องค์กรพัฒนาเอกชน ที่มีอุดมการณ์ช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติและแรงงานไทย เน้นการทำงานภาคสนามเพื่อให้สามารถเข้าใจและเห็นปัญหาของกลุ่มแรงงานข้ามชาติและผู้ติดตาม โดยจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาในประเด็นสิทธิมนุษยชน สิทธิแรงงาน การเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน การป้องกันการใช้แรงงานเด็ก การป้องกันการค้าหญิงและเด็ก และการป้องกันการค้ามนุษย์ด้านแรงงานทุกรูปแบบ และส่งเสริมสิทธิทางการศึกษาและสิทธิการเข้ารับบริการสาธารณะสุขให้กับแรงงานข้ามชาติและผู้ติดตาม ทั้งยังผลักดันเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนากลไกการคุ้มครองสิทธิและเยียวยาแรงงานที่ถูกละเมิด พื้นที่สำนักงาน สาขาสุมทราคร (สำนักงานใหญ่) สุมทราปรการ กรุงเทพฯ และราชบุรี

ที่ตั้ง: 25/17-18 หมู่บ้านมหาชัยเมืองทอง ถนนสหกรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร 74000

ติดต่อ: 034-434-726, 086-163-1390

e-mail: lpnthailand2011@gmail.com

เว็บไซต์: www.lpnfoundation.com

3.3 ศูนย์ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (SR LAW)

ศูนย์ให้ความปรึกษาทางด้านกฎหมายแก่องค์กรภาคประชาสังคม ทนายความ ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รวมทั้งทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคมในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ที่ตั้ง: 119/242 ถนนนวมินทร์ ซอยนวมินทร์ 101 แขวงนวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240

ติดต่อ: 02-042-7924

e-mail: srlaw.srlaw@gmail.com

เว็บไซต์: lac.trafficking@gmail.com

3.4 เครือข่ายเพื่อสิทธิแรงงานข้ามชาติ Migrant Worker Rights Network (MWRN)

เครือข่ายเพื่อสิทธิแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า ก่อตั้งโดยแรงงานพม่าในประเทศไทยจำนวน 9 คน ที่มีความต้องการรวบรวมแรงงานและสนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปกป้องสิทธิแรงงานโดยสร้างความตระหนักรู้ ส่งเสริมการเข้าถึงความเป็นธรรม การเจรจาต่อรองกับนายจ้าง พนักงานเจ้าหน้าที่ และการผลักดันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายอย่างยั่งยืน

ที่ตั้ง: 93/259 หมู่ 7 ตำบลท่าชัย อำเภอเมือง จ. สมุทรสาคร 74000

ติดต่อ: 086-755-5337

เว็บไซต์: www.mwrnorg.com

3.5 มูลนิธิเพื่อการศึกษาและการพัฒนา (FED)

มูลนิธิเพื่อการศึกษาและการพัฒนามุ่งให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน ด้วยการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิอาศัยในประเทศไทย และการเข้าเมืองอย่างถูกกฎหมาย นอกจากนี้ ยังให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายและบริการทางสังคมแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รวมทั้งการเยียวยาทางด้านร่างกายและจิตใจก่อนที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ กลับไปใช้ชีวิตในสังคมต่อไป โดยเป็นการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มนายจ้างในการรณรงค์

ที่ตั้ง: สำนักงานใหญ่: 10 พหลโยธิน ซอย 3 สามเสนใน พญาไท กรุงเทพฯ 10400

สำนักงานภาคใต้: 20 หมู่ 4 ต.คึกคัก อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา 82120

ติดต่อ: 089-470-4934 076-486-351

เว็บไซต์: <https://thailandseafoodhotspot.org>

3.6 องค์การยุติธรรมนานาชาติ (IJM)

องค์การยุติธรรมนานาชาติ ให้ความช่วยเหลือเหยื่อหรือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และการบังคับใช้แรงงาน โดยเฉพาะแรงงานประมงและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจการประมงทะเล ทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รวมถึงการทำงานร่วมกับตำรวจ พนักงาน

อัยการ ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมทั้งช่วยบำบัด ฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ก่อนส่งผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ กลับคืนสู่สังคม

ที่ตั้ง: -

ติดต่อ: -

เว็บไซต์: <https://www.ijm.org>

3.7 สภานายความ

สภานายความเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการศึกษาและประกอบวิชาชีพทนายความ ควบคุม มรรยาททนายความ และจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกสภานายความ รวมถึงการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้การศึกษากับประชาชนในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย ทั้งนี้การร้องขอรับความช่วยเหลือ ทางกฎหมายจากสภานายความไม่เสียค่าใช้จ่ายใดทั้งสิ้น

กระทั่ง สภานายความได้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตั้งแต่เริ่มกระบวนการจนกระทั่งศาลมีคำพิพากษาและการบังคับคดี

ที่ตั้ง: 249 ถนนพหลโยธิน แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10220

ติดต่อ: 02-522-7124 ถึง 27 ต่อ 214-217, 02-522-7137

เว็บไซต์: <http://www.lawyerscouncil.or.th/news/>

3.8 สถาบันอิสรา (Issara Institute)

สถาบันอิสรา มีแนวทางการทำงานร่วมกับภาคธุรกิจเป็นหลัก ด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อให้ภาคธุรกิจต่างๆ มีความรับผิดชอบต่อสังคมตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน นอกจากนี้สถาบันอิสรายังคอย ให้ความช่วยเหลือแก่แรงงานในภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตร และภาคประมง โดยการรับเรื่องร้องเรียน ผ่านสายด่วนหรือ Facebook ทั้งนี้สถาบันอิสราได้จัดล่ามภาษาต่างๆ ได้แก่ เมียนมา กัมพูชา ลาว และไทย ในการรับเรื่องร้องเรียนอีกด้วย

ที่ตั้ง: -

ติดต่อ: สายด่วน ภาษาเมียนมา: 1-800-010-180

ภาษากัมพูชา: 1-800-010-181

ภาษาไทยและลาว: 1-800-010-182

เว็บไซต์: <https://www.issarainstitute.org/our-team>

สิทธิของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และการขอรับความช่วยเหลือ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ที่จะได้รับการคุ้มครอง ที่มีความสอดคล้องกับพิธีสารเพื่อการป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก อีกทั้งผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ยังมีสิทธิขอรับการช่วยเหลือตามกฎหมายอื่น โดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องแจ้งสิทธิตามพระราชบัญญัติดังกล่าวและสิทธิตามกฎหมายอื่นให้กับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ทราบ¹ เพื่อให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ แสดงเจตนาขอรับสิทธิตามกฎหมาย ดังนี้

1. สิทธิของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

1.1 การให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ มาตรา 33 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 สิทธิในการช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จะเกิดขึ้นหลังจากการคัดแยกว่าตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และกลุ่มที่อยู่นอกสถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ก. กลุ่มที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ต้องแสดงความประสงค์ที่เข้ารับคุ้มครองในสถานคุ้มครองของรัฐซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หญิง เด็ก และคนต่างด้าว ซึ่งจะได้รับความช่วยเหลือในเรื่องอาหาร ที่พัก การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษ การฝึกอบรม การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การส่งกลับภูมิลำเนา การดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ทั้งนี้การขอเข้าพบผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ทนายความต้องทำหนังสือขออนุญาตจากปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์โดยแสดงให้เห็นวัตถุประสงค์ในการเข้าพบผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ทุกครั้ง

¹ มาตรา 34 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

ข. กลุ่มที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ กลุ่มนี้อาจประสบกับปัญหาการเข้าถึงสิทธิบางประการ ทั้งยังเสี่ยงที่จะถูกคุกคามจากผู้กระทำความผิด ซึ่งต่างจากผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ที่อยู่ในสถานคุ้มครองฯ ที่จะได้รับการให้ความช่วยเหลือตามขั้นตอนกระบวนการจากเจ้าหน้าที่ในสถานคุ้มครองฯ ดังนั้น หน่วยงานต้องคอยตรวจตราและประเมินความเสี่ยงของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ไปพร้อมกัน

ทั้งนี้ หน่วยงานกับพนักงานเจ้าหน้าที่ควรร่วมกันอธิบายเพื่อให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการให้ความคุ้มครองตามมาตรา 33 เพื่อให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เกิดความเข้าใจ โดยต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เป็นหลัก

หมายเหตุ การให้ความคุ้มครองชั่วคราวแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตามมาตรา 29 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เป็นหนึ่งในกระบวนการหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถนำตัวผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ไว้

1.2 การเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ตามมาตรา 34 ประกอบมาตรา 35 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 กรณีที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ แจ้งความประสงค์เรียกค่าสินไหมทดแทนให้กับพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ที่ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งต้องแจ้งให้กับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหรือ กองต่อต้านการค้ามนุษย์ทราบเพื่อดำเนินการประเมินค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ต่อไป ผู้ที่ต้องเข้าร่วมในการประเมินค่าสินไหม ได้แก่ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน นักสังคมสงเคราะห์ องค์การภาคประชาสังคมที่ให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ต้น และหน่วยงาน (ถ้ามี) ทั้งนี้การประเมินค่าสินไหม เป็นไปตามมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หลักละเมิดพิจารณาได้จากความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงความเสียหายที่เกิดจากการขาดประโยชน์ทำมาหาได้

1.3 สิทธิที่จะได้รับการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ระหว่างที่อยู่ในความดูแล (มาตรา 36) ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ มีสิทธิที่จะได้รับการดูแลความปลอดภัย โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของภาครัฐ หรือในระหว่างการเดินทางและขึ้นเบิกความ ในฐานะพยาน เป็นการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 รวมถึงกรณีผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ต้องการเดินทางกลับประเทศต้นทางหรือภูมิลำเนา พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องติดต่อประสานกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อดำเนินการคุ้มครองความปลอดภัยต่อไป

ทั้งนี้ หน่วยงานต้องตรวจสอบความประสงค์ของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ อย่างต่อเนื่อง เพราะในครั้งแรกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ อาจจะปฏิเสธการรับสิทธิด้วยความไม่เข้าใจหรือเหตุผลใดก็ตาม แต่ภายหลังหากผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ต้องการการคุ้มครองหน่วยงานต้องดำเนินการประสานพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น เจ้าหน้าที่สถานคุ้มครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด (ส่วนภูมิภาค) หรือสำนักงานคุ้มครองพยาน (ส่วนกลาง) กรมคุ้มครองสิทธิ

หมายเหตุ การยกเว้นไม่ดำเนินคดีกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในการกระทำความผิดบางประการ ตามมาตรา 41 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เป็นการคุ้มครองภายใต้กฎหมาย

1.4 สิทธิการรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟู การเรียกร้องสิทธิต่างๆ ของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เช่น สิทธิในการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรชั่วคราว และทำงานชั่วคราวตามกฎหมาย มาตรา 37 การขอรับสิทธิตามมาตรา 36 โดยปกติ เจ้าหน้าที่จากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้ดำเนินการให้กับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เฉพาะที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ส่วนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ที่ไม่ได้อยู่ในสถานคุ้มครองฯ หน่วยงานต้องคอยให้คำปรึกษา และดำเนินการช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เกี่ยวกับการขอรับสิทธิตามมาตรา 36

นอกจากนี้มติคณะรัฐมนตรี ว่าด้วยเรื่อง การผ่อนผันให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และพยานในคดีค้ามนุษย์ อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวและได้รับอนุญาตให้ทำงานได้ตามกฎหมาย หลังสิ้นสุดคดี เป็นระยะเวลา 2 ปี และเมื่อครบ 2 ปี หากไม่มีพฤติการณ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย และประสงค์จะทำงานกับนายจ้างต่อสามารถขอยังอยู่ในราชอาณาจักรเป็นคราวๆ ละ 1 ปี และให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมการขออนุญาตอยู่ในราชอาณาจักร การขออนุญาตทำงาน และการตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพ ทั้งนี้หน่วยงานต้องสอบถามความประสงค์พร้อมทั้งอธิบายให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เข้าใจ และติดตามกระบวนการตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว

1.5 สิทธิที่จะได้รับการยกเว้นไม่ถูกดำเนินคดีในบางความผิดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ (มาตรา 41) เช่น ความผิดฐานเข้ามาออกไปหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อพนักงาน ฐานปลอมหรือใช้ซึ่งหนังสือเดินทางปลอมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีและการเข้าไปมีว่สุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อค้าประเวณี หรือความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว

หน่วยงานต้องคอยระวังและตรวจสอบเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการดำเนินคดีเหล่านี้กับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เพื่อประโยชน์สูงสุดของการดำเนินคดี

1.6 การขอรับเงินช่วยเหลือจากกองทุนเงินเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มาตรา 44(4) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ในการขอรับเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนฯ สำหรับเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งอนุมัติให้ตามความจำเป็นเหมาะสม โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรง ตลอดจนความเสียหายที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้รับรวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จะได้รับการช่วยเหลือหรือบรรเทาความเสียหายจากทางราชการ ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไข²

² ประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอนุมัติการใช้เงินและทรัพย์สินของกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

ทั้งนี้ หนายความต้องติดตามกระบวนการขอรับเงินจากกองทุนเงินเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นระยะจนกว่าผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จะได้รับเงินครบตามจำนวน

กระบวนการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนเงินเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขการอนุมัติการใช้เงินทรัพย์สินของกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประกาศ ณ วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2552

การขอรับเงินช่วยเหลือจากกองทุนเงินเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์	
ขั้นตอน/กระบวนการ	คำอธิบาย
1. การยื่นคำขอ	ผู้ที่สามารถยื่นขอรับการช่วยเหลือ - ผู้ขอรับความช่วยเหลือ - ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือมอบอำนาจให้กับผู้แทนดำเนินการแทน เช่น หนายความ - ช่องทางการยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ - กรณีที่ยื่นคำขอมิมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอ ณ กองต่อต้านการค้ามนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ - กรณีที่ยื่นคำขอมิมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในเขตจังหวัดใดให้ยื่นที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนั้นๆ - หลักฐานประกอบการยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ - คำขอรับการช่วยเหลือตามแบบฟอร์มที่กำหนด (แนบท้ายประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอนุมัติการใช้เงินและทรัพย์สินของกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ - สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน*หรือสำเนาทะเบียนบ้านในเขตจังหวัดที่ขอรับการช่วยเหลือ พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง - หลักฐานประกอบอื่นๆ เช่น ใบเสร็จรับเงิน เป็นต้น - ใบมอบอำนาจและเอกสารประจำตัวของผู้รับมอบอำนาจ ***ไม่มีเอกสารประจำตัวใช้ใบรับรองความเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ออกโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหลักฐาน

การขอรับเงินช่วยเหลือจากกองทุนเงินเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์	
ขั้นตอน/กระบวนการ	คำอธิบาย
2. การกลั่นกรองคำขอ	- สอบถามความประสงค์ในการขอความช่วยเหลือ - สอบถามและบันทึกข้อมูลเบื้องต้นในแบบสอบถามเท็จจริง
3. แสวงหาข้อเท็จจริง	- นักสังคมสงเคราะห์ สอบถามข้อเท็จจริงเพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือ
4. ทำความเห็น	- <u>ส่วนภูมิภาค</u> หัวหน้าหน่วยงานพิจารณาให้ความช่วยเหลือจากนั้น รวบรวมแบบคำขอแนบท้ายประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอนุมัติการใช้เงินทรัพย์สินของกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พร้อมหลักฐานประกอบ และจัดส่งมายัง กองต่อต้านการค้ำมนุษย์ - <u>ส่วนกลาง</u> หัวหน้าหน่วยงานพิจารณาให้ความช่วยเหลือจากนั้น รวบรวมแบบคำขอฯ พร้อมหลักฐานเพื่อนำเสนอคณะกรรมการพิจารณาให้ความเห็นช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์
5. ส่งส่วนกลาง	- กองต่อต้านการค้ำมนุษย์ รวบรวมคำขอรับความช่วยเหลือพร้อมตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของเอกสาร - กลุ่มบริหารกองทุนป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ตรวจสอบข้อมูลรายละเอียดอีกครั้งก่อนนำเสนอคณะกรรมการฯ พิจารณา
6. พิจารณาคำขอ	- คณะอนุกรรมการฯ ตรวจสอบ วิเคราะห์ และพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ และคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ หรือการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ในต่างประเทศให้เดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรหรือถิ่นที่อยู่ ตามประกาศคณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอนุมัติการใช้เงินทรัพย์สินของกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ ประกาศ ณ วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2552

การขอรับเงินช่วยเหลือจากกองทุนเงินเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์	
ขั้นตอน/กระบวนการ	คำอธิบาย
7. แจ้งผลการพิจารณา	แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ 1. ไม่อนุมัติ กลุ่มบริหารกองทุนป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ แจ้งผลการประชุมมายังฝ่ายประสานการคุ้มครองเพื่อจะได้ประสานหน่วยงานที่น่าเสนอต่อไป - ส่วนกลาง กองต่อต้านการค้ำมนุษย์ ดำเนินการ - ส่วนภูมิภาค สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ดำเนินการ 2. อนุมัติ - กลุ่มบริหารกองทุนป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ดำเนินการเบิกจ่ายเงิน/โอนเงิน ให้ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ที่ขอรับการสนับสนุน - หน่วยงานที่ขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนฯ จัดส่งหลักฐานการเบิกจ่ายมายัง กองต่อต้านการค้ำมนุษย์ (กลุ่มบริหารกองทุนป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์)
8. รับเงิน	- ส่วนกลาง กลุ่มบริหารกองทุนป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ จ่ายเงินให้ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ /หน่วยงานที่รับเรื่องเพื่อเบิกจ่ายให้ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ - ส่วนภูมิภาค กลุ่มบริหารกองทุนป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ โอนเงินให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
9. ติดตาม	- ส่วนกลาง กองต่อต้านการค้ำมนุษย์ ติดตามผลการให้ความช่วยเหลือ - ส่วนภูมิภาค สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ติดตามผลการให้ความช่วยเหลือ

2. สิทธิของผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ตามกฎหมายอื่น

2.1 สิทธิได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 กำหนดให้รัฐมีหน้าที่คุ้มครองพยานในคดีอาญา และบุคคลใกล้ชิดที่ได้รับความปลอดภัย โดยผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ที่ไม่ได้อยู่ในสถานคุ้มครองฯ ที่มีก็จะถูกข่มขู่ คุกคาม จากขบวนการค้ำมนุษย์ เพื่อให้เกิดความเกรงกลัวและยุติการดำเนินคดี การขอคุ้มครองพยานสามารถขอได้ตั้งแต่ขั้นพนักงานสอบสวน ในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์จะมีการกันตัวผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ไว้เป็นพยานในคดี

ทั้งนี้ การคุ้มครองพยานแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน และ มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

2.1.1 มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน

หลักการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปนั้น หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองจะต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยาน ลักษณะและพฤติการณ์ความร้ายแรงของคดีอาญา พฤติการณ์การข่มขู่ คุกคามพยาน โดยวิธีการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปหลายวิธี เช่น

- การประสานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจไปทำการติดตั้งตู้สายตรวจ (ตู้แดง) ที่พักอาศัยของพยาน
- การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย
- การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้
- การจัดส่งพนักงานเจ้าหน้าที่ไปอารักขาพยาน ณ ที่พักอาศัยหรือในวันที่พยานไปศาล

2.1.2 มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

มาตรการพิเศษมีเงื่อนไขในการคุ้มครอง คือ กรณีพยานในคดีสำคัญตามที่กำหนดได้ เนื่องจากมีความเสี่ยงสูงเป็นอย่างยิ่งว่าอาจจะเกิดอันตรายร้ายแรงกับพยาน จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการคุ้มครองที่เข้มงวดเป็นพิเศษ ซึ่งพยานที่จะได้รับการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษต้องเป็นพยานในคดีต่อไปนี้

- คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หรือกฎหมายศุลกากร
- คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา
- คดีความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากผู้เยาว์

ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าบริการ หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

- ความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานอั้งยี่และช่องโจรตามประมวลกฎหมายอาญา และให้หมายรวมถึงความผิดอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากร ที่มีการวางแผนอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน
- คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้น
- คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน

วิธีการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ

- ย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักที่เหมาะสม
- จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานเป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกิน 3 เดือน แต่รวมทั้งหมดต้องไม่เกิน 2 ปี โดยให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามเณร ภริยา ผู้บุพการี หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547

- ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานที่สามารถระบุ พยาน รวมทั้ง การดำเนินการเพื่อส่งกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยาน
- ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม
- ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ
- ดำเนินการให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่ให้คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น
- ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่สมควร

การดำเนินการดังกล่าวถือเป็นความลับและห้ามไม่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผยข้อมูล เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ทั้งนี้ การขอให้มีการคุ้มครองพยานทั้ง 2 กรณี พยานอาจจะร้องขอให้ใช้มาตรการเดียวกับการคุ้มครองสามี ภรรยา บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน และต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลดังกล่าวด้วย

กระบวนการขอรับการคุ้มครองพยานเป็นไปตามระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วยหลักเกณฑ์การแจ้ง วิธีการให้ความคุ้มครอง และการสิ้นสุดการคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปแก่คดีอาญา พ.ศ. 2551

การขอรับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546	
ขั้นตอน/กระบวนการ	คำอธิบาย
1. การยื่นคำขอ	บุคคลที่สามารถยื่นคำขอคุ้มครองพยาน แบบ สพค.1 - พยานหรือบุคคลอื่นซึ่งมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับสิทธิร้องขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นคุ้มครองพยาน - พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดี ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยาน หากเห็นว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย หรือถูกข่มขู่ คุกคาม สามารถใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานได้ แต่ทั้งนี้จะต้องได้รับความยินยอมจากพยานด้วย

การขอรับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546	
ขั้นตอน/กระบวนการ	คำอธิบาย
	ช่องทางการยื่น - ยื่นด้วยตนเองได้ที่ • กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ 120 หมู่ 3 ชั้น 6 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ อาคาร ราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 • คลินิกยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ - กรณีเร่งด่วน • โทรศัพท์ (02- 141- 2941) หลักฐานที่ใช้ประกอบการยื่นขอรับการคุ้มครองพยาน - แบบบันทึกปากคำพยาน - บัตรประจำตัวประชาชน กรณีไม่มีเอกสารประจำตัว ให้แจ้งไว้ในแบบคำร้องขอรับการคุ้มครองพยาน - สำเนาทะเบียนบ้าน - ในลงบันทึกประจำวัน
2. การรับคำขอ	- พนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพรับคำร้อง ตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น และออกใบรับคำร้องให้ผู้ยื่นคำร้องเพื่อเป็นหลักฐาน
3. แสวงหาข้อเท็จจริง	- พนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตรวจสอบข้อเท็จจริง รวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง บันทึกข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับยกคำร้องหรือให้ความคุ้มครอง
4. พิจารณาคำขอ	- ผู้อำนวยการพิจารณาคำร้องและความเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ พร้อมทั้งเสนอคำร้องและความเห็นดังกล่าวต่ออธิบดีเพื่อพิจารณา - กรณีมีเหตุเร่งด่วนที่ต้องทำการคุ้มครองให้ผู้อำนวยความสะดวกหน่วยงานคุ้มครองพยานเพื่อให้ความคุ้มครองที่เห็นเป็นการสมควรไปก่อนหรือขออนุมัติต่ออธิบดี

การขอรับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546	
ขั้นตอน/กระบวนการ	คำอธิบาย
5. แจ้งผลการพิจารณา	- กรณีอนุมัติให้การคุ้มครอง สำนักงานฯ ดำเนินการคุ้มครองเองให้แจ้งผู้ร้องด้วยวาจาและจัดให้มีการคุ้มครองโดยเร็ว กรณีให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือหน่วยงานอื่นดำเนินการคุ้มครองให้ทำหนังสือและแจ้งให้ผู้ที่ได้รับความคุ้มครองทราบด้วย - กรณีที่ไม่อนุมัติให้ทำการคุ้มครอง แจ้งผู้ร้องทราบเป็นหนังสือพร้อมทั้งแจ้งสิทธิและเหตุผลในการอุทธรณ์การอุทธรณ์คำสั่ง เมื่อผู้ร้องขอได้รับทราบคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน ตามมาตรการทั่วไป มาตรการพิเศษ หรือค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายแก่พยาน และไม่พอใจคำสั่งดังกล่าว สามารถอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการต่อศาลยุติธรรม ซึ่งมีไต่สวนแขวงและมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น หรือศาลทหารชั้นต้นที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น หรือบุคคลเหล่านั้นมีที่อยู่ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง
6. การให้ความคุ้มครอง	- พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการประสานขอความร่วมมือไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยงานอื่นที่ให้ความคุ้มครองช่วยเหลือ ในระหว่างที่ให้ความคุ้มครองให้ปกปิดข้อมูลการคุ้มครอง รวมทั้งชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพและข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวผู้รับการคุ้มครองได้ตามความเหมาะสม

กระบวนการขอรับการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษเป็นไปตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นและพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546

การขอรับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546	
ขั้นตอน/กระบวนการ	คำอธิบาย
1. การยื่นคำขอ	บุคคลที่สามารถยื่นคำขอคุ้มครองพยาน แบบ สคพ.2 - พยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง - พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา หรือพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา สามารถยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย ขอให้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน และต้องได้รับความยินยอมจากพยาน

การขอรับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546	
ขั้นตอน/กระบวนการ	คำอธิบาย
	ช่องทางการยื่น - ยื่นด้วยตนเองได้ที่ • กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ 120 หมู่ 3 ชั้น 6 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพ 10210 • คลินิกยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ - กรณีเร่งด่วน • โทรศัพท์ (สคพ.12) โดยส่งเอกสารทางโทรสาร เบอร์ 02-143-9673 พร้อมทั้งส่งเอกสารตัวจริงทางไปรษณีย์ หลักฐานที่ใช้ประกอบการยื่นขอรับการคุ้มครองพยาน - แบบบันทึกปากคำพยาน - บัตรประจำตัวประชาชน กรณีไม่มีเอกสารประจำตัว ให้แจ้งไว้ในแบบคำร้องขอรับการคุ้มครองพยาน - สำเนาทะเบียนบ้าน - ใบลงบันทึกประจำวัน (ถ้ามี)
2. การรับคำขอ	- พนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพรับคำร้อง ตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น และออกใบรับคำร้องให้ผู้ยื่นคำร้องเพื่อเป็นหลักฐาน
3. แสวงหาข้อเท็จจริง	- พนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตรวจสอบข้อเท็จจริง รวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง บันทึกข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการยกคำร้องหรือให้ความคุ้มครอง
4. พิจารณาคำขอ	- ผู้อำนวยการพิจารณาคำร้องและความเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ พร้อมทั้งเสนอคำร้องและความเห็นดังกล่าวต่ออธิบดีเพื่อพิจารณา - กรณีมีเหตุเร่งด่วนที่ต้องทำการคุ้มครองให้ผู้อำนวยการแจ้งหน่วยงานคุ้มครองพยานเพื่อให้ความคุ้มครองที่เห็นเป็นการสมควรไปก่อน หรือขออนุมัติต่ออธิบดี - อธิบดีเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งการของรัฐมนตรี พร้อมทั้งแจ้งให้พยานหรือผู้รับคำร้องทราบถึงวันที่รัฐมนตรีได้รับคำร้อง

การขอรับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546	
ขั้นตอน/กระบวนการ	คำอธิบาย
5. แจ้งผลการพิจารณา	- กรณีอนุมัติให้การคุ้มครอง สำนักงานดำเนินการคุ้มครองเองให้แจ้งผู้ร้องด้วยวาจาและจัดให้มีการคุ้มครองโดยเร็ว กรณีให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือหน่วยงานอื่นดำเนินการคุ้มครองให้ทำหนังสือและแจ้งให้ผู้ได้รับความคุ้มครองทราบด้วย - กรณีที่ไม่อนุมัติให้ทำการคุ้มครอง แจ้งผู้ร้องทราบเป็นหนังสือพร้อมเหตุผลและแจ้งสิทธิในการอุทธรณ์ <u>การอุทธรณ์คำสั่ง</u> เมื่อผู้ร้องขอได้รับทราบคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน ตามมาตรการทั่วไป มาตรการพิเศษ หรือค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายแก่พยาน และไม่พอใจคำสั่งดังกล่าว สามารถอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการต่อศาลยุติธรรม ซึ่งมีไต่สวนแขวงและมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นหรือศาลทหารชั้นต้นที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นหรือบุคคลเหล่านั้นมีที่อยู่ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง
6. การให้ความคุ้มครอง	- พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการประสานขอความร่วมมือไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยงานอื่นที่ให้ความคุ้มครองช่วยเหลือในระหว่างที่ให้ความคุ้มครองให้ปกปิดข้อมูลการคุ้มครอง รวมทั้งชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพและข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวผู้รับการคุ้มครองได้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546
7. ระยะเวลาดำเนินการ	47 วัน (กรณียื่นคำร้องผ่านสำนักงานยุติธรรมจังหวัด)

2.2 สิทธิตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

กำหนดให้ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญา ตามแนบท้ายพระราชบัญญัตินี้ได้แก่

1. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ
2. ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ถึงแก่ความตาย จำนวนไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง
3. ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ
4. ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

โดยผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ มีสิทธิขอรับค่าตอบแทนจากกองทุนยุติธรรม เพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยที่ตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น

ทั้งนี้ คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้รับค่าตอบแทนเพียงใดขึ้นอยู่กับพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิดและสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ตามกฎหมายนี้ ไม่เป็นการดัดสิทธิในการเรียกร้องหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือจำเลยพึงได้รับตามกฎหมาย³

กระบวนการขอรับการเงินตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาเป็นไปตามกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559

การขอรับเงินตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544	
ขั้นตอน/กระบวนการ	คำอธิบาย
1. การยื่นคำขอ	ผู้ที่มีสิทธิยื่นคำขอแบบ สขง. 1/01 - ผู้มีสิทธิยื่นคำขอได้แก่ ผู้เสียหาย เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้ที่บุคคลอื่นสามารถยื่นแทนได้ซึ่งต้องแนบเอกสารและหลักฐานอื่นของบุคคลนั้นประกอบด้วย • ผู้แทนโดยชอบธรรม กรณีผู้มีสิทธิเป็นผู้เยาว์ • ผู้อนุบาล กรณีผู้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นผู้ไร้ความสามารถ • บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภรรยา หรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือ กรณีที่ผู้มีสิทธิยื่นคำขอมิเหตุจำเป็น ดังต่อไปนี้ ▪ เจ็บป่วยจนไม่สามารถยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ▪ เป็นผู้สูงอายุหรือบุคคลทุพพลภาพไม่สะดวกในการเดินทาง ▪ เดินทางไปต่างประเทศโดยมีกิจ รุระจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้และไม่อาจมายื่นคำขอได้ภายในกำหนดเวลา ตามมาตรา 22 ▪ เหตุจำเป็นอย่างอื่นที่คณะกรรมการเห็นชอบกำหนดเป็นรายกรณี

³ มาตรา 5 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

การขอรับเงินตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544	
ขั้นตอน/กระบวนการ	คำอธิบาย
	ช่องทางการยื่น - ส่วนภูมิภาค สำนักงานบังคับคดี สำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ ตามคำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่ 239/2545 - สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา อาคารศูนย์ราชการ A ชั้น 2 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ จังหวัดกรุงเทพฯ หลักฐานที่ใช้ประกอบการยื่น - สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน/บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ (ผู้เสียหายและผู้ยื่นคำขอ) - สำเนาทะเบียนบ้านของผู้เสียหายและผู้ยื่นคำขอ - สำเนาทะเบียนสมรส - สำเนาสูติบัตร - สำเนาใบเปลี่ยนชื่อ/สกุล - หนังสือมอบอำนาจ - หนังสือให้ความยินยอมในการยื่นคำขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหาย กรณีมีทายาทผู้มีสิทธิยื่นคำขอในกรณีเดียวกันหลายคน - สำเนาบันทนาการสอบสวนของสถานีตำรวจและบันทึกประจำวัน การแจ้งความ - สำเนาใบมรณะบัตร (กรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย) - สำเนาใบชันสูตรแพทย์ - หลักฐานการมีรายได้ - หลักฐานการได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากทางอื่น - กรณีผู้ยื่นคำขอไม่สามารถอ่าน-เขียน ภาษาไทยได้ ให้พิมพ์ลายนิ้วมือแทนการลงลายมือชื่อในช่องผู้รับคำขอ และให้พยานลงลายมือชื่อรับรอง 2 คน - กรณีไม่มีเอกสารประจำตัว ไม่สามารถขอรับสิทธิได้
2. การกลั่นกรองคำขอ	- สอบถามความประสงค์ในการขอความช่วยเหลือ - สอบถามและบันทึกข้อมูลเบื้องต้นในแบบสอบถามเท็จจริง

การขอรับเงินตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544	
ขั้นตอน/กระบวนการ	คำอธิบาย
3. การรับคำขอ	- ส่วนภูมิภาค พนักงานเจ้าหน้าที่ที่รับคำขอจัดส่งเรื่องไปยังสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาโดยเร็ว และเมื่อสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาได้รับเอกสารแล้วให้อำนาจการหรือผู้ที่รับมอบหมาย จ่ายสำนวนโดยเร็ว - ส่วนกลาง พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบเอกสารแล้วแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอ มีสิทธิอะไรบ้าง และยังมีหลักฐานอะไรที่ยังขาดอยู่ เป็นต้น หากผู้เสียหายส่งเอกสารไม่ครบให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้เสียหาย หรือทนายทนายและส่งเอกสารเพิ่มเติมภายในระยะเวลา 15 วัน
4. แสวงหาข้อเท็จจริง	- สอบปากคำผู้เสียหายเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล - สอบถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น - เรียกพยานเอกสาร/บุคคล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อเท็จจริง
5. ตรวจสอบข้อเท็จจริง	- พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน พร้อมทั้งทำความเข้าใจประกอบรายงานการตรวจสอบและสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 15 วัน นับแต่วันที่เอกสารและหลักฐานครบถ้วน - ผู้อำนวยการตรวจสอบสำนวนและรายงานตรวจสอบหลักฐานครบถ้วนและความถูกต้อง พร้อมทั้งเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ
6. พิจารณาคำขอ	- คณะอนุกรรมการฯ พิจารณาสำนวนคำขอและทำความเข้าใจส่งต่อให้คณะกรรมการฯ พิจารณาความเห็น
7. แจ้งผลการพิจารณา	- นิติกรแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ยื่นคำขอพร้อมทั้งส่งคำวินิจฉัยไปยังผู้ยื่นคำขอเพื่อทราบ - หากผู้ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ สามารถอุทธรณ์คำวินิจฉัยต่อศาลอุทธรณ์ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับความวินิจฉัย ซึ่งศาลอุทธรณ์มีอำนาจไต่สวนหลักฐานเพิ่มเติมโดยสืบพยานเอง หรืออาจแต่งตั้งให้ศาลชั้นต้นทำแทนตามที่เห็นสมควร คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้ถือเป็นที่สุด

การขอรับเงินตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544	
ขั้นตอน/กระบวนการ	คำอธิบาย
8. รับเงิน	- ผู้ยื่นคำขอยื่นแบบขอรับเงินค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ให้เจ้าหน้าที่การเงินตรวจสอบพร้อมแสดงเอกสารประจำตัว เช่น บัตรประชาชน บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ บัตรหรือหลักฐานที่มีรูปถ่าย ฯลฯ เจ้าหน้าที่การเงินลงทะเบียนรับเป็นหลักฐานและออกใบรับแบบคำขอรับเงินให้ผู้ยื่นคำขอใช้เป็นพยานหลักฐานมาแสดงเมื่อมารับเงิน - กรณีไม่มาขอรับเงินภายใน 15 วัน เจ้าหน้าที่การเงินแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้เสียหายทราบเพื่อให้ติดต่อยื่นคำขออีกครั้ง - การจ่ายเงินเป็นไปตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยวิธีการเบิกจ่ายเงินตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา พ.ศ. 2544
9. ระยะเวลาดำเนินการ	108 วัน นับแต่วันที่ยื่นคำขอและเอกสารประกอบคำขอครบถ้วน

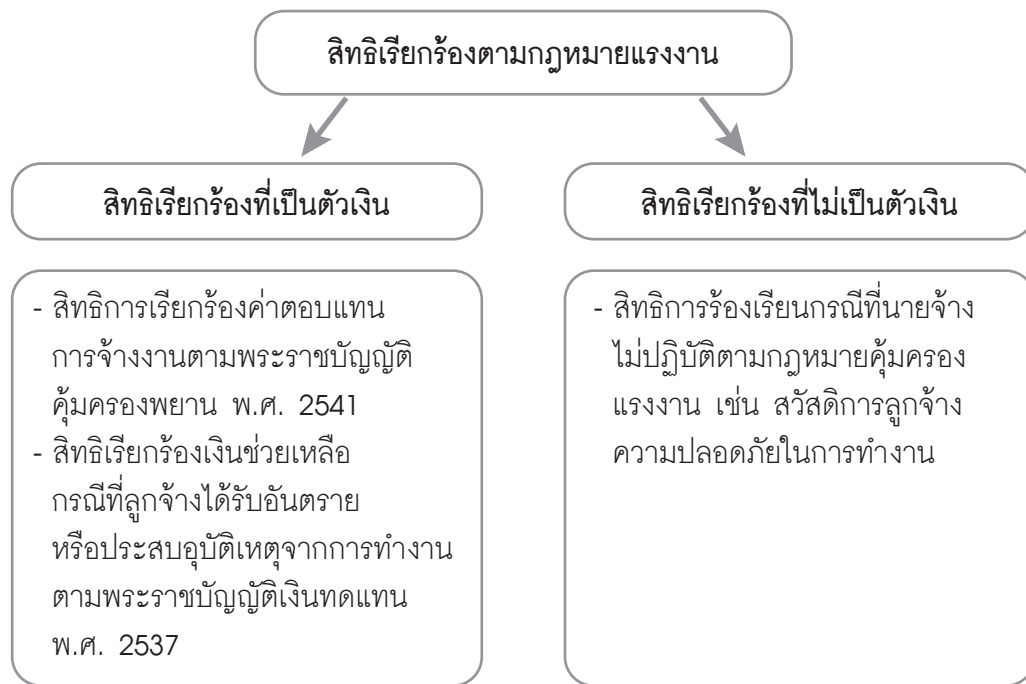
2.3 กรณีการค้ำมนุษย์ด้านแรงงาน

นอกจากผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์จะได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน ยังมีผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ บางส่วนที่ถูกบังคับใช้แรงงาน และถูกนายจ้างเอารัดเอาเปรียบโดยไม่จ่ายหรือจ่ายค่าจ้างต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์สามารถเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายแรงงาน ซึ่งแยกออกจากการดำเนินคดีค้ำมนุษย์

ทั้งนี้สิทธิตามกฎหมายแรงงาน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือสิทธิในการเรียกร้องที่เป็นตัวเงิน และสิทธิเรียกร้องที่ไม่เป็นตัวเงิน ดังนี้

ก. สิทธิเรียกร้องที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ค่าจ้าง ค่าทำงานล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด ค่าล่วงเวลาในวันหยุด เงินชดเชย และเงินทดแทน

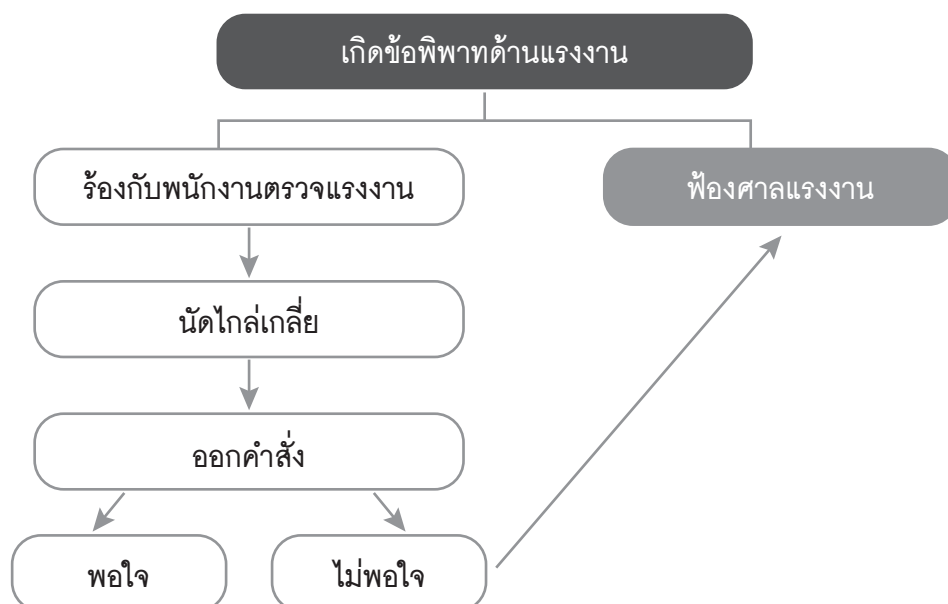
ข. สิทธิเรียกร้องที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ระยะเวลาการทำงาน วันหยุดสุดสัปดาห์ วันหยุดประจำปี การลา เป็นต้น

กระบวนการในการเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายแรงงานมี ดังนี้

ก. สิทธิเรียกร้องที่เป็นตัวเงิน

กระบวนการเรียกร้องค่าจ้างค่าแรงตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน สามารถดำเนินการได้ 2 แนวทาง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 คือ การยื่นคำร้องต่อพนักงานตรวจแรงงาน และการยื่นคำฟ้องต่อศาลแรงงาน ทั้งนี้การยื่นคำร้องต่อพนักงานตรวจแรงงานจะไม่เป็นการตัดสิทธิในการยื่นคำฟ้องต่อศาลแรงงาน หากนายจ้างหรือลูกจ้างไม่พอใจคำวินิจฉัยของพนักงานตรวจแรงงานสามารถยื่นคำฟ้องต่อศาลแรงงานได้

หมายเหตุ ในระหว่างที่ลูกจ้างใช้สิทธิเรียกร้องที่เป็นตัวเงิน ลูกจ้างสามารถยื่นคำขอรับเงินสงเคราะห์ตามแบบที่อธิบดีกำหนด (แบบ สกล. 1) ประกอบกับบัตรประจำตัวประชาชน หรือหลักฐานอื่นที่ทางราชการออกให้ซึ่งระบุถึงตัวผู้นั้นพร้อมสำเนาต่อพนักงานตรวจแรงงานแห่งท้องที่มีคำสั่งให้นายจ้างจ่ายเงิน ภายใน 1 ปี นับแต่พนักงานตรวจแรงงานมีคำสั่งให้นายจ้างจ่ายเงิน สิทธิในการขอรับเงินกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างไม่รวมถึงกรณีทายาทโดยธรรมของลูกจ้างซึ่งถึงแก่ความตายได้ยื่นคำร้องทุกข้อไว้

2.2.1 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

ก. การยื่นคำร้องต่อพนักงานตรวจแรงงาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

กระบวนการยื่นคำร้องต่อพนักงานตรวจแรงงาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541	
ขั้นตอน	รายละเอียด
1. การยื่นคำร้อง	ผู้ที่มีสิทธิยื่นคำร้อง คร. 7 - ลูกจ้าง - กรณีที่ลูกจ้างถึงแก่ความตาย ทายาทโดยธรรมของลูกจ้างคนหนึ่งคนใดหรือทุกคนมีสิทธิยื่นคำร้อง ช่องทางการยื่น - สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานแห่งท้องที่ที่ลูกจ้างทำงาน หรือที่นายจ้างมีภูมิลำเนา - E-mail ต้องแจ้งชื่อ ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ ในการติดต่อกลับ เพื่อพนักงานเจ้าหน้าที่สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม แต่ถ้าไม่แจ้งจะถือว่าเป็นเพียงการแจ้งเบาะแสเท่านั้น - โทรศัพท์ หลักฐานที่ใช้ประกอบการยื่น - สำเนาบัตรประจำตัวหรือเอกสารแสดงตน - หลักฐานการเป็นลูกจ้าง เช่น สัญญาจ้าง สลิปเงินเดือน เป็นต้น
2. แสวงหาข้อเท็จจริง	- พนักงานตรวจแรงงานดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง และพิจารณาคำร้องภายใน 60 วัน นับแต่ได้รับคำร้อง
3. กระบวนการไกล่เกลี่ย	- นายจ้างและลูกจ้างเจรจาต่อหน้าพนักงานตรวจแรงงาน

กระบวนการยื่นคำร้องต่อพนักงานตรวจแรงงาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541	
ขั้นตอน	รายละเอียด
4. รับเงิน	- พนักงานตรวจแรงงานมีคำสั่งให้นายจ้างจ่ายเงินให้แก่ลูกจ้าง นายจ้างต้องจ่ายเงินตามสถานที่ที่พนักงานตรวจแรงงานกำหนด โดยลูกจ้างต้องมารับเงินภายใน 15 วัน หากพ้นกำหนดให้พนักงานตรวจแรงงานนำเงินเข้ากองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง หากนายจ้างฝ่าฝืนคำสั่งพนักงานตรวจแรงงานลูกจ้างมีสิทธิดำเนินคดีอาญาต่อนายจ้างได้ - หากนายจ้างหรือลูกจ้างไม่พอใจคำสั่งของพนักงานตรวจแรงงานสามารถนำคดีขึ้นสู่ศาลแรงงานได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ทราบคำสั่ง กรณีที่นายจ้างไม่พอใจคำสั่ง นายจ้างต้องวางเงินต่อศาลตามจำนวนที่พนักงานตรวจแรงงานกำหนดให้จ่าย
5. ระยะเวลาดำเนินการ	- 60 วัน นับวันที่พนักงานตรวจแรงงานได้รับคำร้อง

1. การยื่นคำฟ้องต่อศาลแรงงาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

กระบวนการยื่นคำฟ้องต่อศาลแรงงาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541	
1. การยื่นคำร้อง	มีสิทธิยื่นคำฟ้องต่อศาลแรงงาน - ลูกจ้าง - กรณีที่ลูกจ้างถึงแก่ความตาย ทายาทโดยธรรมของลูกจ้างคนหนึ่งคนใดหรือทุกคนมีสิทธิยื่นคำร้อง - นายจ้าง ช่องทางการยื่น - ศาลที่มีมูลคดีเกิดขึ้น (สถานที่ทำงาน) แต่ถ้าประสงค์จะยื่นคำฟ้องต่อศาลแรงงานที่นายจ้างหรือลูกจ้างมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลแรงงานต้องขออนุญาตยื่นฟ้องโดยแสดงเหตุผลประกอบ
2. การรับคำขอ	- ต้องยื่นเป็นคำฟ้อง
3. กระบวนการพิจารณาคดี	- เป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522
4. ระยะเวลาดำเนินการ	- ภายในกำหนดอายุความ

2.2.2 พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 เป็นกฎหมายคุ้มครองลูกจ้างและผู้ที่อยู่ในอุปการะของลูกจ้าง ด้วยการกำหนดให้นายจ้างจ่ายเงินให้แก่บุคคลดังกล่าวเมื่อลูกจ้างได้รับอันตราย เจ็บป่วย หรือตายอันมีสาเหตุมาจากการทำงานให้นายจ้างและกำหนดให้มีกองทุนเงินทดแทนขึ้นโดยให้นายจ้างจ่ายเงินสมทบกองทุนดังกล่าวไว้เพื่อเป็นหลักประกันในการจ่ายเงินทดแทนแก่ลูกจ้างหรือผู้อยู่ในอุปการะของลูกจ้างแทนนายจ้าง

นายจ้างต้องรับผิดชอบจ่ายเงินทดแทนต่อเมื่อลูกจ้างได้ประสบเคราะห์กรรมจากการทำงานให้นายจ้างซึ่งมีอยู่หลายรูปแบบ กฎหมายว่าด้วยเงินทดแทนกำหนดให้นายจ้างจ่ายเงินทดแทนให้แก่ลูกจ้างใน 3 กรณีคือ กรณีประสบอันตราย กรณีเจ็บป่วย และกรณีสูญหาย ค่าใช้จ่ายที่นายจ้างต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างมี 4 ประเภท คือ ค่าทดแทน ค่ารักษาพยาบาล ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงาน และค่าทำศพ

ข้อสังเกต กรณีแรงงานที่ไม่มีเอกสารประจำตัว ไม่สามารถร้องขอเงินจากกองทุนเงินทดแทนได้

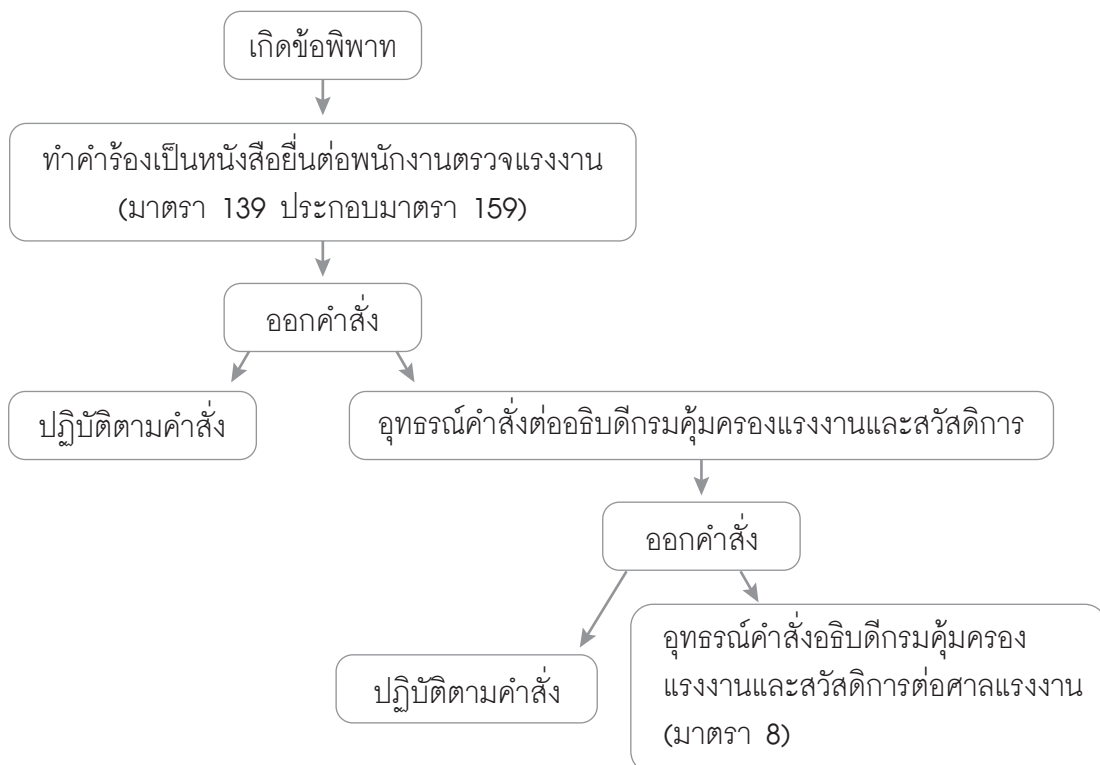
- ค่าทดแทน นายจ้างต้องจ่ายมี 4 กรณี
 - 1) ค่าทดแทนการขาดรายได้ กรณีที่ลูกจ้างไม่สามารถทำงานได้ติดต่อกันเกิน 3 วัน จะได้เท่ากับร้อยละ 60 ของค่าจ้างรายเดือนโดยจะได้รับตั้งแต่วันแรกที่ลูกจ้างไม่สามารถทำงานไปตลอดจนกว่าจะกลับมาทำงานได้ตามปกติ แต่จะได้รับค่าทดแทนไม่เกิน 1 ปี
 - 2) ค่าทดแทนกรณีสูญเสียอวัยวะ โดยกฎกระทรวงกำหนดให้นายจ้างจ่ายค่าทดแทนให้แก่ลูกจ้างกรณีที่ต้องสูญเสียอวัยวะบางส่วนของร่างกาย เช่น นิ้วมือ แขน ขา เป็นต้น นายจ้างมีหน้าที่ต้องจ่ายค่าทดแทนเป็นรายเดือนเท่ากับร้อยละ 60 ของค่าจ้างรายเดือน ส่วนที่จะต้องจ่ายเป็นจำนวนระยะเวลาเท่าใด ขึ้นอยู่กับประเภทของการสูญเสียอวัยวะของร่างกายตามที่กฎกระทรวงแรงงานกำหนด
 - 3) ค่าทดแทนการสูญเสียความสามารถในการทำงานหรือในการประกอบอาชีพ กำหนดให้นายจ้างจ่ายค่าทดแทนให้แก่ลูกจ้างกรณีที่ถูกจ้างทุพพลภาพ นายจ้างจ่ายค่าทดแทนเป็นรายเดือนให้แก่ลูกจ้างเท่ากับร้อยละ 60 ของค่าจ้างรายเดือนโดยมีกำหนดระยะเวลาการจ่ายไม่เกิน 15 ปี ตามประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง กำหนดระยะเวลาการจ่ายค่าจ้างทดแทนและหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณค่าจ้างรายเดือน
 - 4) ค่าทดแทนการขาดไร้อุปการะ กำหนดให้นายจ้างจ่ายค่าทดแทนให้แก่ลูกจ้างกรณีที่ลูกจ้างถึงแก่ความตาย ไม่ว่าจะเป็นกรณีประสบอันตรายถึงแก่ความตายหรือเจ็บป่วยจนถึงแก่ความตายหรือกรณีสูญหาย นายจ้างมีหน้าที่จ่ายค่าทดแทนเท่ากับร้อยละ 60 ของค่าจ้างรายเดือน โดยมีกำหนดระยะเวลาในการจ่าย 8 ปี ให้แก่ทายาทเงินทดแทน เช่น บิดามารดา สามีหรือภรรยา บุตรมีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่เมื่อมีอายุครบ 18 ปีและกำลังศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี หรือทุพพลภาพ หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือบุตรที่เกิดภายในสามร้อยสิบวัน

นับแต่วันที่ถูกจ้างตาย และผู้ที่อยู่ในอุปการะของลูกจ้าง

- ค่ารักษาพยาบาลตามกฎหมายกำหนดอัตราค่ารักษาพยาบาลที่ให้นายจ้างจ่าย
- ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงาน เมื่อลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจนเป็นเหตุให้อวัยวะบางส่วนในการทำงานของร่างกายไม่สามารถทำงานได้ ไม่สามารถประกอบการทำงานในหน้าที่เดิมหรืออาชีพเดิมได้จำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงานเพื่อให้สามารถประกอบการทำงานในหน้าที่อื่นได้ หรือประกอบอาชีพเดิมหรือประกอบอาชีพอื่นได้ ค่าใช้จ่ายดังกล่าวตกเป็นภาระของนายจ้าง ตามกฎหมาย ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2539) กำหนดไว้ว่า ให้ลูกจ้างที่ประสงค์ขอรับการฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงานภายหลังการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ยื่นคำขอตามแบบที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมกำหนดพร้อมด้วยหลักฐานตามที่ระบุไว้ในแบบดังกล่าว ณ สำนักงานประกันสังคมหรือสำนักงานประกันสังคมจังหวัด ให้นายจ้างจ่ายค่าฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงานของลูกจ้างเท่าที่จ่ายตามความจำเป็น
- ค่าทำศพ มีการกำหนดไว้ตายตัวแน่นอนคือเท่ากับ 100 เท่าของอัตราสูงสุดของค่าจ้างขั้นต่ำรายวัน

ค. สิทธิการเรียกร้องที่ไม่เป็นตัวเงิน

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำการจ้างงานเพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองแรงงาน เช่น ระยะเวลาการทำงาน วันหยุดสุดสัปดาห์ สิทธิการลา ฯลฯ ทั้งนี้หากมีการฝ่าฝืนสามารถร้องเรียนได้ตามกระบวนการดังต่อไปนี้

บทบาททนายความในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์

1. บทบาทโดยทั่วไปของทนายความผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์

ทนายความมีบทบาทสำคัญต่อคดีค้ำมนุษย์ในฐานะที่เป็นตัวแทนผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ทั้งผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ที่เป็นเหยื่อและผู้มีสิทธิตามกฎหมายที่จะเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ เช่น มารดาของผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ที่เป็นเด็กและเยาวชน และเนื่องจากการค้ำมนุษย์นอกจากเป็นอาชญากรรมที่มีผลกระทบต่อสังคมแล้ว ยังเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ทนายความผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ในคดีค้ำมนุษย์ จึงมีบทบาทในฐานะนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน (Human Rights Defender) ตามปฏิญญาว่าด้วยสิทธิและความรับผิดชอบของปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรของสังคม ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างสากล หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า “ปฏิญญานักปกป้องสิทธิมนุษยชน 2541 ขององค์การสหประชาชาติ” อีกด้วย

การค้ำมนุษย์เป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะซับซ้อน ส่วนมากผู้กระทำผิดมักดำเนินงานในลักษณะเป็นองค์กรหรือเครือข่ายอาชญากรรม การค้ำมนุษย์มีหลายรูปแบบ มักเกิดในที่เร้นลับ เป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับปัญหาเศรษฐกิจสังคมค่านิยมและทัศนคติของบุคคลในสังคมซึ่งเป็นปัญหารากเหง้าที่ยากที่จะแก้ไข ทั้งอาจมีพนักงานเจ้าหน้าที่บางคนเกี่ยวข้องให้การสนับสนุนหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิด นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับตัวเหยื่อของการค้ำมนุษย์เอง ซึ่งมักเป็นบุคคลในกลุ่มเปราะบางหรือคนขายขอบ เช่น เด็ก สตรี แรงงานข้ามชาติ คนเข้าเมืองผิดกฎหมาย ที่ขาดความมั่นคงและการคุ้มครองทางสังคมและกฎหมาย ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์ที่ได้รับการช่วยเหลือมาแล้ว อาจกลับมาในวังวนเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์อีก หากปัญหาอันเป็นรากเหง้าของเขาไม่ได้รับการแก้ไข การทำงานเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์จึงต้องทำอย่างบูรณาการ ทำเป็นทีมสหวิชาชีพ และมีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้อง ทนายความผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ จึงพึงตระหนักด้วยว่า ทนายความที่มีบทบาทเป็นเพียงส่วนหนึ่งของทีมงานและกระบวนการในการแก้ปัญหาดังกล่าวเท่านั้น

การค้ำมนุษย์เป็นปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนที่รัฐ ไม่ว่าจะเป็นรัฐต้นทาง ทางผ่าน ปลายทาง หรือนานาชาติ มีหน้าที่ตามหลักสิทธิมนุษยชนและกฎหมายในการป้องกัน ปราบปราม แก้ไข และเยียวยา บทบาทของนักกฎหมายหรือทนายความผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ไม่ใช่มีเฉพาะในด้านการดำเนินคดีหรือในชั้นศาลเท่านั้น แต่ต้องติดตาม ประสานงาน ดำเนินการ และตรวจสอบ เพื่อให้รัฐและหน่วยงาน

ของรัฐทำหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพด้วย ในหลายกรณีบทบาทของทนายความ ยังรวมถึง การช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ให้สามารถเข้าถึงความเป็นธรรมโดยใช้ช่องทางหรือกลไกต่างๆ ด้านสิทธิมนุษยชนทั้งในประเทศ ต่างประเทศและระหว่างประเทศ เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ กลไกสหประชาชาติและกลไกตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องด้วย

เนื่องจากการค้ามนุษย์จำนวนมากมีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ บทบาทของทนายความ จึงอาจไม่จำกัดอยู่เฉพาะกฎหมายและกลไกในประเทศเท่านั้น แต่อาจเกี่ยวข้องกับกลไกในต่างประเทศ ด้วย เช่น ประเทศที่เป็นต้นทาง ทางผ่าน ปลายทาง และประเทศอื่นที่อาจมีเขตอำนาจศาล ทั้งในทาง แพ่งหรือทางอาญา เหนือคดีที่เกิดขึ้น

ทนายความอาจต้องมีบทบาททั้งของตนเองโดยตรง หรือบทบาทเสริมหรือร่วมกับผู้อื่น ในการดำเนิน คดีค้ามนุษย์ตั้งแต่เริ่มแรก ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง รวบรวมพยานหลักฐาน แจ้งความร้องทุกข์/ กล่าวโทษ การคัดแยกเหยื่อ ขึ้นพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ในชั้นศาล และบังคับคดี รวมทั้ง กิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ทนายความจึงมิใช่เพียง ทำหน้าที่เป็นทนายความในชั้นศาลหรือในชั้นพิจารณาเท่านั้น เช่น การเผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับปัญหา การค้ามนุษย์ การรณรงค์และการเสนอประเด็นการค้ามนุษย์ต่อสังคม การรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบ การเสนอแนะและผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบ และการปฏิบัติเพื่อให้การป้องกันละ ปราบปรามการค้ามนุษย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นต้น

2. บทบาทของทนายความในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่องค์กรเอกชน NGOs

ในปัจจุบันมีองค์กรเอกชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จำนวนมาก บางองค์กรทำหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้ที่ถูกตกเป็นเหยื่อ (rescue) บางองค์กรให้ที่พักพิงแก่เหยื่อ (shelter) บางองค์กรเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้ที่เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ นักกฎหมายและ ทนายความอาจมีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายแก่องค์กร NGOs ดังกล่าว หรือ ให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมายแก่ NGOs ในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้น เพื่อให้ NGOs สามารถให้คำปรึกษา ด้านกฎหมายแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ อย่างถูกต้อง เหมาะสม และทันการ

ดังนั้น ทนายความควรดำเนินการดังนี้

1) มีการติดต่อสื่อสารระหว่างทนายความกับองค์กร NGOs อย่างสม่ำเสมอ และกำหนดจุดหรือ บุคคลในองค์กร NGOs ที่จะเป็นจุดติดต่อประสานงาน (focal point) และวิธีการติดต่อประสานงาน ที่รวดเร็ว ทันการในกรณีที่มีปัญหาในทางกฎหมาย

2) ทนายความต้องเข้าใจ ลักษณะ บทบาท จุดอ่อน จุดแข็งขององค์กร NGOs ในการดำเนินการ ให้ความช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์ เพื่อให้สามารถให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านกฎหมายได้อย่าง สอดคล้องกับความต้องการ ลักษณะและศักยภาพขององค์กร

3) แนะนำให้องค์กรตรวจสอบหรือแสวงหาข้อเท็จจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับกรณีการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้น ทั้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ของการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นกับเหยื่อตลอดกระบวนการอาชญากรรม รวมทั้งการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ต่อเหยื่อ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ค้ามนุษย์ และผู้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหยื่อ และพยานหลักฐานต่างๆ

4) การให้คำแนะนำเบื้องต้นและแนวทางในการดำเนินมาตรการทางกฎหมายในระยะต่อไป

5) ร่วมกับ NGOs พัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานขององค์กร NGOs ให้เป็นผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นด้านกฎหมายแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้ โดยหากจำเป็น ก็ควรต้องมีการฝึกอบรมหรือประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างขีดความสามารถของผู้ปฏิบัติงานขององค์กรในด้านกฎหมายให้เป็นผู้ช่วยทนายความ (paralegal) เช่น การฝึกอบรมเรื่องการสอบและบันทึกข้อเท็จจริง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายการค้ามนุษย์ และขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินคดี วิธีการให้คำแนะนำเบื้องต้นแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ฯลฯ โดยอาจจัดหลักสูตรการฝึกอบรมพร้อมๆ กันหลายๆ องค์กร ก็ได้

6) NGOs บางองค์กร มีการเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้น ผู้ติดต่อประสานงานและผู้ช่วยทนายความในองค์กรหนึ่ง ไม่ควรจะมีเพียงคนเดียว

7) ในระยะยาว ควรผลักดันให้องค์กรมีงบประมาณค่าใช้จ่ายในการพัฒนาบุคลากรด้านกฎหมาย และค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รวมทั้งค่าที่ปรึกษาทางกฎหมาย (retainer fee) จำนวนหนึ่ง ให้แก่ทนายความ เพื่อความยั่งยืนในการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

3. บทบาททนายความในการสอบข้อเท็จจริง

3.1 ข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันอาจปรากฏในเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับคดี

ปัญหาที่ทนายความเหยื่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ มักประสบคือ ไม่สามารถเข้าถึงตัวเหยื่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้ก่อนการแจ้งความร้องทุกข์ หรือก่อนกระบวนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เสร็จสิ้น หรือมีระยะเวลาจำกัดในการสอบข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานก่อนเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมาย โดยทั่วไปทนายความผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จะสามารถเข้าถึงเหยื่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้หลังจากที่ได้มีการแจ้งความร้องทุกข์แล้ว

ในคดีค้ามนุษย์ ข้อเท็จจริงบางเรื่อง โดยเฉพาะเกี่ยวกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และลักษณะของการกระทำผิดจะปรากฏอยู่ในเอกสารหลายฉบับในขั้นตอนต่างๆ ทางกฎหมาย เช่น บันทึกถ้อยคำในการแจ้งความร้องทุกข์ บันทึกการคัดแยกเหยื่อโดยสหวิชาชีพ บันทึกถ้อยคำพยานของพนักงานสอบสวน ในกรณีที่มีการสืบพยานล่วงหน้า คือบันทึกคำให้การหรือคำเบิกความของพยานต่อศาล เป็นต้น ในหลายกรณีข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเอกสารเหล่านั้นไม่ตรงกัน หรือไม่ตรงกับความเป็นจริง ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อดี้อย่างยิ่ง เนื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็มีระยะเวลาในการทำงานจำกัด มีปัญหาเรื่องล่าม ความหวาดกลัว ความสับสน ความวิตกกังวล และความไว้วางใจของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

หรือพยานที่มีต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้ทนายความจะป้องกันและแก้ไขได้โดยทนายความจะต้องทำงานอย่างใกล้ชิดกับองค์กรเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ร่วมกับทิมสหวิชาชีพ พนักงานเจ้าหน้าที่ และล่าม โดยหากเป็นไปได้ ทนายความควรต้องสอบข้อเท็จจริงและเตรียมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และพยานก่อนเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมาย หรือในกรณีที่พบภายหลังว่าข้อเท็จจริงในเอกสารไม่ตรงกับความเป็นจริง หรือไม่ตรงกัน ก็ต้องหาทางแก้ไข เช่น ให้การเพิ่มเติม อย่างน้อยก่อนการสืบพยานก่อนฟ้องคดี หรือสืบพยานในชั้นพิจารณาแล้วแต่กรณี ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ หรือสืบพยานโดยพลัน ตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

อนึ่ง พึงตระหนักว่า เมื่อกระบวนการพิจารณาคดีค้ามนุษย์ในปัจจุบันใช้ระบบไต่สวน ซึ่งตามมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 ที่กำหนดให้ศาลนำสำนวนการสอบสวนมาเป็นแนวทางในการพิจารณาด้วยแล้ว ถ้อยคำสำนวนในชั้นสอบสวนย่อมมีความสำคัญยิ่ง ซึ่งควรจะต้องถูกต้องตามความเป็นจริง

3.2 ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานชั้นพื้นฐานที่ทนายความควรตรวจสอบและรวบรวม เช่น

(1) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวตนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้แก่ ภูมิลำเนา ประวัติความเป็นมา ถิ่นที่อยู่ อายุ ระดับการศึกษา สุขภาพกาย และจิตใจ วุฒิภาวะ สถานะ ของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยสามารถตั้งสมมุติฐานได้ว่าผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เป็นคนขายขบหรือกลุ่มเปราะบาง เอกสารที่ระบุตัวตนที่แท้จริงของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เอกสารที่ใช้หรือถูกให้ใช้โดยผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หากเป็นเอกสารปลอม มักจะเป็นเอกสารที่ผู้ค้ามนุษย์จัดทำให้และไม่ตรงกับความเป็นจริง ทั้งชื่อ ที่อยู่ และอายุ โดยเฉพาะเรื่องอายุนั้น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการกระทำความผิด เนื่องจากแม้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ อาจยินยอมหรือสมัครใจให้ผู้กระทำความผิดจัดหา หรือพามา หรือรับไว้ เพื่อแสวงหาประโยชน์จากผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยมีขบ หากผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ อายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ก็ถือเป็นการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์แล้ว ทนายความจึงต้องตรวจสอบอายุของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ที่อาจเป็นเด็กอย่างละเอียดรอบคอบ เพราะมักปรากฏว่าอายุที่ปรากฏในเอกสารของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่เป็นเด็กมักจะระบุอายุที่สูงกว่าความเป็นจริง เพื่อให้สามารถเข้าประเทศและทำงานได้อย่างถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด และในบางกรณีเด็กก็ไม่ทราบอายุที่แท้จริงของตน จึงจำเป็นต้องมีการตรวจเอกสารจากต้นทาง เช่น บัตรประชาชน ทะเบียนบ้าน หรือการตรวจมวลกระดูก

(2) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลิกภาพ ความสามารถและความจำเป็นของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นจุดอ่อนในการที่ทำให้ต้องตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ เช่น ความยากจน ภาวะหนี้สิน การตกอยู่ภายใต้อิทธิพล ภาวะจำยอม ระดับการศึกษา ความรับรู้ ภาวะทางร่างกายและจิตใจ เป็นต้น โดยมีข้อสังเกตว่า ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 (และที่แก้ไข) ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ของการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ (มาตรา 18) หรือ 15 ปีบริบูรณ์ (มาตรา 56/1) จะได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ และผู้กระทำความผิดอาจต้องรับโทษหนักขึ้น

(3) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวตนของผู้กระทำผิด ผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์นั้น โดยทั่วไปมีหลายคน และบางคนมีบทบาทเพียงในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการของการกระทำผิดเท่านั้น เช่น เป็นนายหน้าในการจัดหา เป็นผู้พามา หรือรับไว้ รวมทั้งอาจเป็นตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน เป็นปัจเจกบุคคล หรือนิติบุคคล โดยลำพัง หรือโดยเป็นสมาชิกขององค์กรอาชญากรรม โดยทั่วไปผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ไม่อาจจะระบุตัวตนที่ชัดเจนของผู้กระทำผิดได้ เนื่องจากมีปัญหาเรื่องภาษา การรับรู้ การจดจำ เช่น อ่านภาษาไทยไม่ได้ แม้แต่ชื่อเรือประมงที่ตนเองถูกบังคับให้ทำงานอยู่เป็นแรมปีก็ไม่ทราบหรือจำไม่ได้ ไม่ทราบชื่อจริงของไต่กังหรือเจ้าแก้งที่เป็นนายจ้าง ไม่ทราบชื่อจริงของนายหน้าค้ามนุษย์ การค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรมในมุมมืดของสังคม ถึงกระนั้นทนายความก็ต้องช่วยเหลือหรือพยายามให้ประมวลข้อเท็จจริงให้ได้มากและใกล้เคียงความจริงที่สุด เช่น หากไม่ทราบชื่อจริง ก็ขอชื่อเล่น บุคลิก ลักษณะ ตำแหน่ง ฯลฯ ของผู้เกี่ยวข้องกับกรกระทำผิด แล้วบันทึกข้อเท็จจริงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อประกอบการสืบสวนได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิดต่อไป มีหลายกรณีที่ผู้กระทำผิดเป็นบุคคลใกล้ชิด หรือบุคคลในชุมชนของเหยื่อเอง เป็นบุคคลที่เหยื่อให้ความเคารพเชื่อถือ เป็นญาติ กระทั่งบิดามารดา หรือผู้ปกครองเอง ดังนั้น เหยื่ออาจไม่ให้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับบุคคลดังกล่าว ด้วยสาเหตุต่างๆ เช่น เกรงกลัวอิทธิพล เกรงว่าตนเองหรือครอบครัวจะไม่ปลอดภัย หรือเกรงว่าบุคคลดังกล่าวซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับตน หรือเป็นญาติของตนจะถูกจับกุมดำเนินคดีและต้องได้รับโทษเป็นต้น การได้ความจริงเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อให้เข้าใจเรื่องราวทั้งหมด ส่วนการดำเนินคดีจะกระทำเพียงใด เป็นอีกประเด็นหนึ่ง ทนายความจึงต้องได้รับความไว้วางใจจากพวกเขา

มีข้อสังเกตว่า ในการดำเนินคดีโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ อาจไม่ครอบคลุมผู้กระทำผิดบางคน ด้วยเหตุผลต่างๆ เช่น ไม่ละเอียดรอบคอบ ต้องการปิดคดีโดยเร็ว มีความพยายามที่จะตัดตัวการใหญ่ที่มีอิทธิพลออกไป ทนายความผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จึงต้องติดตามและผลักดันให้การสืบสวนสอบสวนเพื่อนำตัวผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดมาลงโทษให้ได้

นอกจากนั้น การค้ามนุษย์หลายคดีเป็นคดีข้ามชาติ และศาลในหลายประเทศมีอำนาจพิจารณาคดีค้ามนุษย์ แม้ว่าความผิดไม่ได้เกิดขึ้นในหรือเกี่ยวข้องกับเขตดินแดนหรือคนชาติประเทศนั้นก็ตาม เช่น ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้อำนาจพิจารณาคดีค้ามนุษย์และยึดทรัพย์ของผู้กระทำผิดที่อยู่ในเขตอำนาจศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ แม้การกระทำผิดจะเกิดขึ้นนอกอาณาเขตหรือไม่เกี่ยวข้องกับคนชาติอเมริกันเลยก็ตาม ดังนั้น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเครือข่ายทางธุรกิจของผู้กระทำผิดก็มีความสำคัญสำหรับการดำเนินการเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ การนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ และการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เช่น ยึดชื่อ เครื่องหมายทางการค้า ฯลฯ ทั้งนี้เพราะอาจใช้มาตรการในทางธุรกิจ เช่น การแทรกแซงด้านการตลาด ดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดในประเทศที่สาม ยึดทรัพย์หรือบัญชีการเงินของผู้กระทำผิดในประเทศที่สาม เป็นต้น

(4) พฤติกรรมของการกระทำผิดเพื่อให้ครอบคลุมประกอบของการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ เช่น ผู้เป็นธุระจัดหา พามา รับไว้ การบังคับขู่เข็ญ ใครเป็นผู้กระทำ อย่างไร เพราะเหตุใด ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จึงจำยอม หรือไม่ขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งๆ ที่ในบางครั้งสามารถทำได้ เพื่อให้ครอบคลุมประกอบความผิด ตามมาตรา 6 และมาตราอื่นๆ แห่ง พระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มีคดีค้ามนุษย์บางคดี

แม้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รู้ว่าตนเองตกอยู่ในสภาพถูกบังคับข่มขืนใจ บังคับใช้แรงงาน และมีโอกาสขอความช่วยเหลือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ แต่กลับไม่ร้องขอ ศาลจึงไม่ถือว่าถูกข่มขืนใจบังคับใช้แรงงานจริง จึงยกฟ้อง ทั้งๆ ที่มีเหตุผลมากมายที่ทำให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ไม่กล้าขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น อาจเห็นว่าพนักงานเจ้าหน้าที่กับกลุ่มนักค้ามนุษย์เป็นพวกเดียวกัน หรือเคยมีแรงงานหนีไป ตำรวจพบ นำตัวกลับมาส่งคืนนายจ้าง หรือเห็นเจ้าหน้าที่ตำรวจสนิทสนมกับนายจ้าง เป็นต้น ทำให้ไม่ไว้วางใจพนักงานเจ้าหน้าที่ เกรงว่าการขอความช่วยเหลือจะทำให้ตนเองต้องได้รับโทษจากกลุ่มขบวนการค้ามนุษย์ หรือมีอุปสรรคในด้านภาษาและการสื่อสาร เป็นต้น ดังนั้น การสอบข้อเท็จจริงต้องให้สิ้นกระแสความหรือจนปราศจากข้อสงสัย

(5) **ลักษณะของการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ** ซึ่งเป็นองค์ประกอบความผิดที่สำคัญของการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ โดยอาจมีรูปแบบวิธีการที่พัฒนาไปหลากหลาย เครือข่ายในการกระทำความผิดจึงต้องสอบถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยละเอียด

(6) **ความผิดหรือการละเมิดกฎหมายอื่นๆ หรือสัญญาต่างๆ** เนื่องจากการกระทำของผู้กระทำความผิดอาจเป็นการกระทำความผิดกฎหมายหลายบท หรือในขบวนการค้ามนุษย์ ซึ่งในบางกรณีเป็นปีหรือหลายปีกว่าที่เหยื่อจะได้รับความช่วยเหลือ ผู้กระทำความผิดมีหลายคน หรือมีการกระทำความผิดกฎหมายหลายบทหลายกรรมต่างวาระกัน การสอบข้อเท็จจริงจึงต้องให้ครบถ้วนเพื่อให้การดำเนินคดีทั้งในทางแพ่งและอาญา เป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ มากที่สุด นอกจากนี้ยังมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีทางแพ่งด้วย เช่น สัญญาจ้างแรงงาน สัญญากู้ สัญญาซื้อขาย ฯลฯ ที่ทนายความต้องรวบรวมให้ครบถ้วนเช่นกัน

(7) **ความเสียหายและสิทธิประโยชน์ของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่สูญเสียไปหรือสิทธิที่จะได้รับการชดเชย** เยียวยาตามกฎหมายเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และตามกฎหมายอื่นๆ โดยมีข้อสังเกตว่า ตามมาตรา 14 แห่ง พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยผู้กระทำความผิดจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (punitive damages) ได้ด้วย รวมทั้งการฟื้นฟูเยียวยาร่างกายและจิตใจ ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย ดังนั้น ทนายความจะต้องศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้ให้มากจากประสบการณ์ และเรียกร้องต่อสู้เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

(8) **การสอบปากคำพยานและรวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้อง** ทั้งพยานบุคคล วัตถุและเอกสารในการพิสูจน์ความผิด และความเสียหาย โดยเฉพาะพยานบางคนที่ไม่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เช่น เพื่อนคนงานที่อาจต้องเดินทางกลับประเทศต้นทาง หรือถูกดำเนินคดีฐานเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย หรือทำงานโดยผิดกฎหมายแล้วถูกส่งกลับ และอาจไม่มีโอกาสกลับเข้ามาในประเทศอีก ทนายความต้องสอบข้อเท็จจริงคนเหล่านี้และหากเห็นว่าเป็นประโยชน์ ต้องร้องขอให้พนักงานสอบสวนสืบพยานล่วงหน้าไว้ก่อนที่กลับประเทศต้นทาง

(9) **ความต้องการของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์** ข้อจำกัดต่างๆ ของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และพยาน ทั้งเรื่องการร้องเรียน และการดำเนินคดี ซึ่งผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ บางคนมีข้อจำกัดในการที่จะดำเนินคดีต่อไป เช่น มีฐานะยากจน ไม่สามารถใช้เวลาในการดำเนินคดีได้นาน เกรงกลัวว่า

หากดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด ครอบครัวจะได้รับอันตราย ฯลฯ ดังนั้น หนายความจึงต้องทราบและตระหนักถึงปัญหานี้เพื่อประสานงานกับ NGOs และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการได้อย่างเหมาะสม เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

(10) **บุคคลต่างๆ และการติดต่อ** ในการสอบข้อเท็จจริง หนายความจะต้องบันทึกสถานที่ เบอร์โทรศัพท์ e-mail หรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ญาติ พยาน บุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และวิธีการติดต่อไว้ เพื่อประโยชน์ในการสอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติม การติดตามพยาน และการประสานงานด้านต่างๆ รวมทั้งควรมีชื่อและที่อยู่ติดต่อของผู้อื่นที่สามารถติดต่อกับบุคคลดังกล่าวได้

อนึ่งบันทึกข้อเท็จจริงต่างๆ และพยานเอกสาร ควรให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และพยานที่ให้ข้อเท็จจริงลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วยเพื่อประโยชน์ในการยืนยันในอนาคต โดยควรให้พนักงานเจ้าหน้าที่ขององค์กร NGOs ที่นั่งฟังการสอบข้อเท็จจริงลงชื่อเป็นพยานด้วย เพื่อความโปร่งใส

(11) **หนังสือมอบอำนาจและใบแต่งตั้งหนายความ** เพื่อให้หนายความหรือผู้ปฏิบัติงาน NGOs สามารถดำเนินการต่างๆ แทนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้ ดังนั้น ควรให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ มอบอำนาจให้ผู้ปฏิบัติงาน NGOs หรือหนายความให้เป็นผู้มีอำนาจกระทำการต่างๆ แทนได้ รวมทั้งการแต่งตั้งหนายความ แม้ว่าคดียังไม่ถึงขั้นพิจารณาหรือยังไม่มีดำเนินการในชั้นศาลก็ตาม

(12) นอกจากนั้น ในการสอบข้อเท็จจริง ตรวจ รวบรวมพยานหลักฐาน สถานที่ ฯลฯ อาจบันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ไว้เป็นพยานหลักฐานด้วย

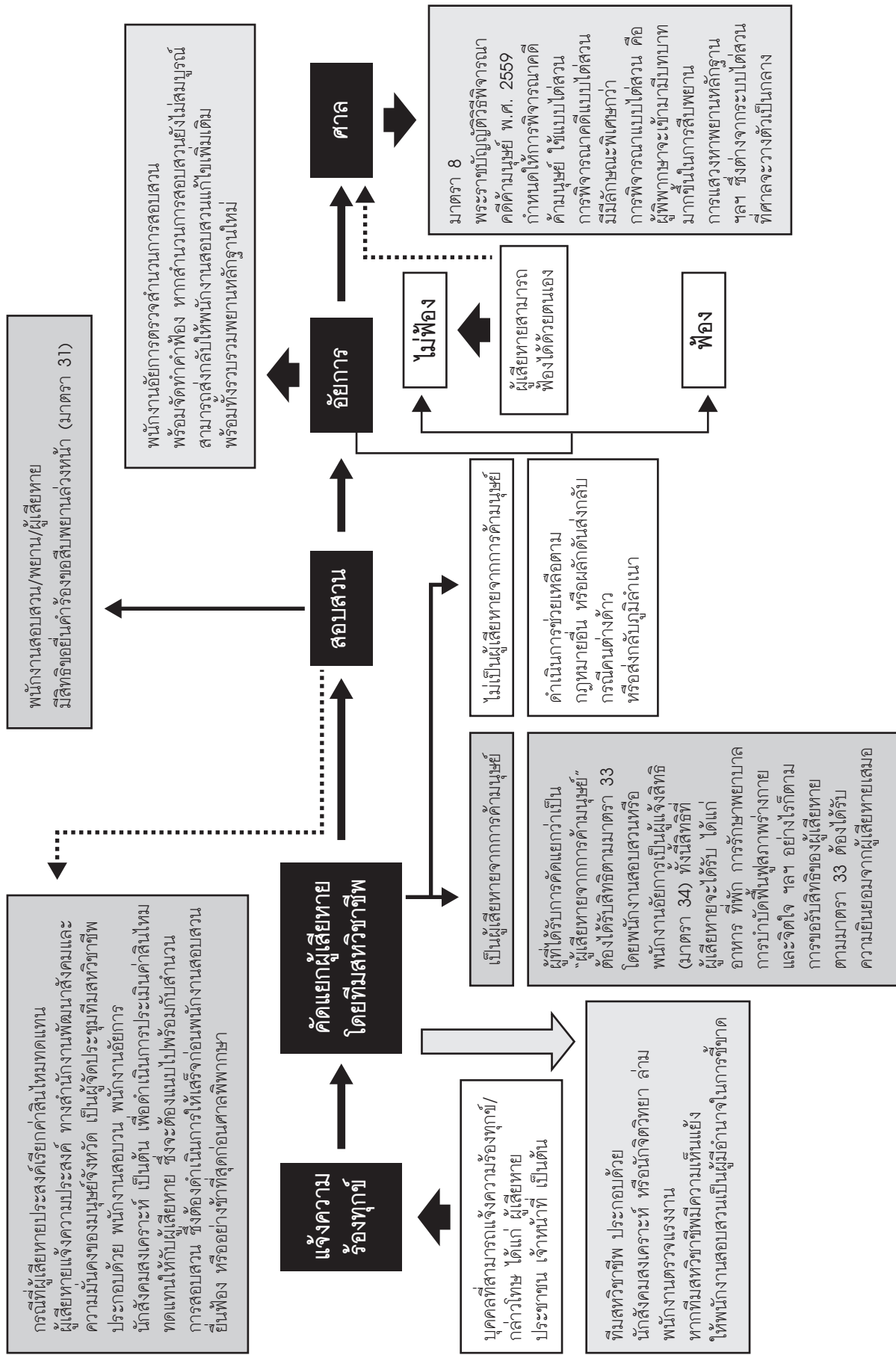
4. การดำเนินคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

คดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์อาจทำได้สองทางคือ

(1) **โดยผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยตรง** ซึ่งถึงแม้ว่าการกระทำผิดในข้อหาการค้ามนุษย์อาจจัดเป็น mala prohibita แต่ศาลอุทธรณ์ ได้วินิจฉัยไว้แล้วในคดีเลขที่ คม.1/2559 ศาลจังหวัดตรัง กับให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นเหยื่อของอาชญากรรม ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดโดยตรง สามารถฟ้องคดีเองหรือเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีที่ฟ้องโดยพนักงานอัยการได้

(2) **โดยผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ร้องทุกข์ หรือบุคคลอื่นกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน** ให้สอบสวนดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดและส่งให้พนักงานอัยการฟ้องร้องดำเนินคดีตามขั้นตอน โดยผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ สามารถเข้าเป็นโจทก์ร่วมได้

ข้อสังเกต คดีค้ามนุษย์เป็นคดีซับซ้อน เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล ดังนั้นมีความเป็นไปได้ยากที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จะดำเนินคดีโดยการฟ้องต่อศาลโดยตรง แต่ก็มิข้อสังเกตว่า เมื่อกระบวนการพิจารณาคดีค้ามนุษย์โดยศาลใช้ระบบไต่สวน การไต่สวนมูลฟ้องในคดีค้ามนุษย์ ศาลจะมีบทบาทในการค้นหาความจริงได้มากนักน้อยเพียงใด

5. บทบาทของทนายความในการแจ้งความร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ

เมื่อได้รวบรวมข้อเท็จจริงอย่างรอบด้าน และได้พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีอาจเข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และ/หรือการกระทำความผิดอาญาในข้อหาความผิดอื่น ทนายความควรแนะนำให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ แจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนผู้มีเขตอำนาจ โดยการแจ้งความร้องทุกข์นั้นควรทำเป็นหนังสือ บรรยายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยสังเขป พร้อมแสดงเจตนาให้พนักงานสอบสวน ดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

พึงระวังว่า แม้ตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 (และที่แก้ไข) จะได้คุ้มครองผู้แจ้งความในคดีค้ามนุษย์ไว้ในมาตรา 13/1 ว่า ผู้ใดแจ้งแก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจให้ทราบว่ามีกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครอง ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญา ก็ตาม ในกรณีที่ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานชัดเจนว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด ผู้แจ้งความกล่าวโทษ หรือร้องทุกข์ ก็ไม่ควรยืนยันว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด โดยเพียงยืนยันว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และขอให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวน ให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษต่อไป

6. บทบาทของทนายความในกระบวนการคัดแยกเหยื่อ

เมื่อมีผู้แจ้งความต่อพนักงานสอบสวนและหลังจากช่วยเหลือผู้ที่อาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์แล้ว พนักงานสอบสวนจะประสานงานเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัด จัดให้มีการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดย “ทีมสหวิชาชีพ” ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงแรงงาน กรณีที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เป็นคนต่างด้าวต้องมีล่ามที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาคประชาสังคมด้วย

ขั้นตอนของการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ มีความสำคัญอย่างยิ่ง นอกจากจะทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถระบุได้ว่ากรณีที่เกิดขึ้น เข้าข่ายเป็นคดีค้ามนุษย์หรือไม่แล้ว บันทึกข้อเท็จจริงต่างๆ ในขั้นคัดแยกเหยื่อ ยังอาจถูกนำไปใช้ในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสิทธิของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ด้วย โดยทั่วไปทนายความของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ไม่มีสิทธิเข้าร่วมในกระบวนการดังกล่าว โดยพนักงานเจ้าหน้าที่บางคนได้ให้เหตุผลว่า เกรงว่าทนายความ อาจดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของผู้กระทำความผิด และทำให้สหวิชาชีพ ไม่ได้ความจริงจากผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

อนึ่งข้อสังเกตว่า โดยหลักการพื้นฐานแล้ว ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ มีสิทธิพบและปรึกษาทนายความ ดังนั้น มีประเด็นที่น่าพิจารณาคือ

- (1) ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ มีสิทธิพบทนายความก่อนและระหว่างกระบวนการคัดแยกหรือไม่ และ
- (2) ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ มีสิทธิให้ทนายความเข้าร่วมฟังการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือไม่

เมื่อทนายความไม่ได้รับอนุญาต หรือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ไม่ได้รับสิทธิในการที่จะมีทนายความเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ทำให้ทนายความไม่สามารถที่จะปกป้องคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้เต็มที่ ดังนั้น ทนายความผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ควรจะได้มีโอกาสพบกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการคัดแยกหรืออาจติดต่อประสานกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ระหว่างกระบวนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยผ่านผู้ช่วยทนายความที่เป็นเจ้าหน้าที่ NGOs ก็ได้

อย่างไรก็ตาม มีหลายคดีที่ NGOs และทนายความ ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากพนักงานสอบสวนและทีมสหวิชาชีพว่าจะสามารถปกป้องสิทธิของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และช่วยเหลือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้อย่างแท้จริง ในกรณีดังกล่าว ทนายความ โดยการทำงานควบคู่ไปกับเจ้าหน้าที่ NGOs สามารถช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และพนักงานเจ้าหน้าที่ในการเตรียมคดีในชั้นสอบสวนและการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ กระทั่งในชั้นพิจารณาได้เป็นอย่างมาก

สำหรับบันทึกต่างๆ ในชั้นการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ นั้น หากเป็นไปได้ให้รวมเข้าไว้ในสำนวนคดีของทนายความ พร้อมทั้งบันทึกการสอบปากคำผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ พยาน โดย NGOs และทนายความ

7. บทบาททนายความในชั้นสอบสวน

7.1 การให้ปากคำในชั้นสอบสวนของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และพยาน ทนายความควรทำให้มั่นใจว่าผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือพยานจะให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนจะบันทึกถ้อยคำผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือพยาน ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และครอบคลุมทุกประเด็นที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ดังนั้น ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือพยานจะต้องไม่ตกอยู่ในสภาพหวาดกลัว ระแวง กังวล กดดัน และต้องมีความไว้วางใจพนักงานเจ้าหน้าที่ เนื่องจากประสบการณ์อันเลวร้ายที่เหยื่อของการค้ามนุษย์ประสบ ผู้ค้ามนุษย์มักมีอิทธิพลต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในท้องที่ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีทัศนคติและการแสดงออกในลักษณะที่เลือกปฏิบัติ ขาดความละเอียดอ่อน หรือไม่เคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของเหยื่อนอกจากนี้ ยังมีปัญหาเรื่องล่าม ซึ่งต้องเป็นผู้ที่เป็นกลางและเหยื่อหรือพยานให้ความไว้วางใจเช่นกัน ปัญหานี้ ทนายความควรทำงานอย่างใกล้ชิดกับองค์กรเอกชนและสหวิชาชีพ เตรียมและชักชวนพยานไว้ก่อน หากเป็นไปได้ กระทั่งนั่งฟังการสอบปากคำผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ด้วย โดยในกรณีที่ไปไม่ได้ ต้องชักชวนและให้ผู้ปฏิบัติงานขององค์กร NGOs ทำหน้าที่ดังกล่าวในฐานะเป็นผู้ช่วยทนายความ และถ้อยคำพยานนั้น หากเป็นไปได้ ขอสำเนาจากพนักงานสอบสวน หรือจดบันทึกไว้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดี ในกรณีที่จำเป็น ก็ควรแสวงหาการคุ้มครองตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

7.2 สืบให้ถึงตัวการใหญ่ นอกจากความผิดฐานค้ามนุษย์แล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลย อาจกระทำความผิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ด้วย เช่น กักขังหน่วงเหนี่ยว ทำร้ายร่างกาย ข่มขืนกระทำชำเรา ฉ้อโกง ฯลฯ นอกจากนี้ความผิดฐานค้ามนุษย์ผู้กระทำความผิดมักทำเป็นขบวนการหรือเป็นองค์กร

อาชญากรรม และพนักงานสอบสวนอาจไม่พยายามที่จะสืบสวน สอบสวนถึงตัวการใหญ่ที่อยู่เบื้องหลัง ทัศนคติความเชื่อต้องติดตามว่าพนักงานสอบสวนได้ดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดทุกคน โดยเฉพาะตัวการสำคัญ และในข้อหาต่างๆ ครบถ้วนหรือไม่

7.3 ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสียหายทางแพ่ง ความผิดฐานค้ำมนุษย์หรือความผิดฐานอื่นบางข้อหา ความผิด พนักงานอัยการมีอำนาจขอให้ศาลสั่งให้ผู้กระทำผิดจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ได้ รวมทั้งค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามมาตรา 15 แห่ง พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดี ค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 ดังนั้น ทัศนคติความเชื่อต้องสอบข้อเท็จจริงในประเด็นความเสียหายและค่าเสียหาย โดยละเอียด และในฐานะทนายความของผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ควรเสนอให้พนักงานอัยการ เรียกค่าสินไหมทดแทนในฟ้องด้วย

7.4 สิทธิแรงงาน คดีค้ำมนุษย์ โดยเฉพาะการค้ำมนุษย์ด้านแรงงาน จะมีคดีแพ่งหรือคดีแรงงาน เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้น ทัศนคติความเชื่อต้องพิจารณาถึงการดำเนินคดีต่างๆ โดยตลอดสาย ทั้งคดี ค้ำมนุษย์และคดีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้คดีเหล่านั้นสอดคล้องและหนุนเสริมกัน เช่น ข้อเท็จจริง ที่จะทำให้ปรากฏต่อศาลเกี่ยวกับสภาพการทำงานเป็นต้น เช่น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และ พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537

7.5 ค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา กรณีที่ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม บางประเภทด้วย ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมตาม พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดี อาญา พ.ศ. 2544

7.6 การสืบพยานไต่สวน (pretrial) คดีค้ำมนุษย์หรือคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง พนักงานอัยการ อาจขอให้ศาลสอบพยานไต่สวนโดยพลัน (ก่อน) ตามมาตรา 31 แห่ง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งการให้การของผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ และพยานในชั้นศาลจะ คลาดเคลื่อนไม่ได้ ดังนั้น ทัศนคติความเชื่อควรเข้าถึงผู้เสียหายและพยานเสียแต่เนิ่นๆ เพื่อช่วยพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการเตรียมคำให้การในชั้นนี้ให้ถูกต้อง

8. บทบาททนายความผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ในชั้นพนักงานอัยการ (สังคดี)

คดีค้ำมนุษย์ ก็เช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป กล่าวคือ เมื่อพนักงานสอบสวนสรุปสำนวนและ มีความเห็นควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องพร้อมส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการ ในขั้นนี้ หากทนายความมีความเห็นว่า การสอบสวนยังมีข้อบกพร่อง หรือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ไม่ได้รับความ เป็นธรรมในชั้นสอบสวน ก็อาจร้องขอความเป็นธรรมต่อพนักงานอัยการได้

9. บทบาททนายความผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ในชั้นศาล

ในคดีค้ำมนุษย์ ศาลใช้กระบวนการพิจารณาคดี พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559

9.1 ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ และใช้ระบบไต่สวน

1) วิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ให้ใช้ “ระบบไต่สวน” (มาตรา 8) ดังนั้น “คดีค้ำมนุษย์” ที่ยื่นฟ้องต่อศาล นับแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2559 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 มีผลบังคับใช้เป็นต้นมา และไม่เคยมีการสืบพยานไว้ก่อนวันดังกล่าว เป็นคดีที่ต้องใช้กระบวนการดำเนินคดีตาม พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 นี้ คือใช้ระบบไต่สวน โดยศาลที่จะมีอำนาจพิจารณาคดีค้ำมนุษย์โดยใช้ระบบไต่สวนตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 คือ ศาลยุติธรรมและศาลทหาร

2) ข้อหาค้ำมนุษย์ที่อยู่ในอำนาจศาลเฉพาะ หากคดีอาญาใดที่อยู่ในอำนาจของ (1) ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบมีข้อหาเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ หรือ (2) ศาลเยาวชนและครอบครัว แม้จะมีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์รวมอยู่ด้วย ก็มีให้ใช้กระบวนการพิจารณาคดีตาม พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 นี้ (มาตรา 3 วรรคสอง)

3) ข้อหาอาชญาเสพติดในคดีค้ำมนุษย์ อย่างไรก็ตามในการพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ของศาลยุติธรรมหรือศาลทหาร หากมีข้อหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอยู่ด้วยเฉพาะ ให้นำกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาชญาเสพติดมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559

4) ยึดแนวทางตามสำนวนสอบสวน คดีค้ำมนุษย์ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ให้ศาลนำสำนวนของพนักงานสอบสวนมาเป็นแนวทางในการพิจารณา (มาตรา 28)

5) บทบาทในทางปฏิบัติของศาล การพิจารณาคดีในระบบไต่สวน ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยมุ่งที่จะให้ได้มาซึ่งความจริงและความเป็นธรรม คำนึงถึงผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ และพยาน มากกว่าที่จะติดยึดอยู่กับวิธีการ ขั้นตอน ระยะเวลา และแพ้ชนะคดีกันทางเทคนิคของกฎหมาย เช่น การแก้ไขกระบวนการพิจารณาที่ไม่ถูกต้อง (มาตรา 17) โดยสั่งให้คู่ความแก้ไขได้ภายในเวลาที่ศาลกำหนด การยื่นหรือขยายระยะเวลาต่างๆ ตามความจำเป็น (มาตรา 18) หากคำฟ้องไม่ถูกต้องศาลมีคำสั่งให้แก้ไขได้ (มาตรา 23) ในกรณีที่จำเลยได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยศาลแต่หลบหนี ศาลอาจประทับรับฟ้อง และดำเนินกระบวนการพิจารณาลับหลังจำเลยได้ (มาตรา 33) ศาลสามารถแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมเองได้โดยคู่ความไม่ต้องร้องขอ เป็นต้น

6) การถามพยาน (มาตรา 31) ในการสืบพยานบุคคลนั้น ศาลจะแจ้งให้พยานทราบประเด็นที่จะสืบพยาน แล้วให้พยานเบิกความด้วยตนเองหรือตอบคำถาม ศาลมีอำนาจถามพยานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดี แล้วอนุญาตให้พนักงานอัยการ หรือทนายความจำเลยถามตามลำดับ โดยศาลและคู่ความสามารถใช้คำถามนำได้ ไม่มีการถามตึง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลให้ถามตึงหรือถามเพิ่มเติม ซึ่งโดยทั่วไปแล้วศาลจะให้คู่ความที่จะถาม แจ้งประเด็นที่จะถามต่อศาลแล้วศาลจะเป็นผู้ถามเอง

9.2 การสืบพยานไว้ก่อน

พนักงานอัยการสามารถอ้าง “เหตุจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์” ซึ่งรวมถึงกรณีที่พนักงานอัยการมีเหตุควรเชื่อว่าจะเกิดความเสียหายต่อรูปคดี เพื่อขอให้ศาลสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องได้ ตามคำสั่ง อสส. ที่ อส 007 (พก)/ว37 ลว. 26 ก.พ. 2557 โดยศาลสามารถรับฟังพยานดังกล่าวในการพิจารณา/พิพากษาคดีได้

ประเด็นควรพิจารณาคือ ในการสืบพยานไว้ก่อนนั้น ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ สามารถแต่งตั้งทนายความเข้าไปในขั้นนี้เพื่อถามพยานได้หรือไม่ เกี่ยวกับเรื่องนี้ยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน และศาลแต่ละแห่งก็ยังไม่เหมือนกัน โดยพบว่าศาลอาญาอนุญาตให้ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ แต่งทนายความเข้าไปเป็นโจทก์ร่วมเพื่อถามพยานของพนักงานอัยการได้ แต่ศาลในบางจังหวัดไม่อนุญาต อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สามารถแต่งตั้งทนายความเข้าไปถามพยานในฐานะทนายความของผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ได้ ทนายความควรประสานงานกับพนักงานอัยการ เพื่อไม่ให้พนักงานอัยการคัดค้าน และนำผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ และ NGOs ที่ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ไปศาลด้วย รวมทั้งในคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมเพื่อถามพยานนั้น ควรระบุด้วยว่าเป็นทนายความขององค์การหรือหน่วยงาน NGOs ที่ทำงานให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์

ไม่ว่ากรณีจะเป็นเช่นใดก็ตาม เมื่อจะมีการสืบพยานไว้ก่อน ทนายความ NGOs และหากเป็นไปได้ ประสานกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พนักงานอัยการ และพนักงานสอบสวน เพื่อเตรียมความพร้อมของพยานในการเบิกความต่อศาล และบันทึกคำเบิกความของพยานไว้โดยละเอียด

9.3 การขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ

ในคดีค้ำมนุษย์แม้ในระบบไต่สวนตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 แต่ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ สามารถเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการได้ โดยทนายความควรมีบทบาทเสริมการทำหน้าที่ของพนักงานอัยการมากกว่าที่จะทำหน้าที่แทนพนักงานอัยการ

9.4 การปล่อยตัวชั่วคราว

เนื่องจากผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดีค้ำมนุษย์มักทำเป็นขบวนการหรือองค์กรอาชญากรรมและมีอิทธิพล ทั้งมักมีพนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด การอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือไม่ จึงคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ และภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่พยานหลักฐานเป็นสำคัญ (มาตรา 11) ทนายความของผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ จึงควรรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพื่อคัดค้านการปล่อยตัวชั่วคราว เช่น อิทธิพลของผู้ต้องหา/จำเลย สถานะและความปลอดภัยของผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ และพยานเป็นต้น

ดังนั้น ทนายความของผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ จึงรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวข้างต้น เพื่อคัดค้านการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลย หรือตรวจสอบเงื่อนไขและมาตรการในการปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์

9.5 การไต่สวนมูลฟ้อง

แม้ว่าจะใช้ระบบไต่สวน แต่กฎหมายก็ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายจากการดำเนินคดีเอง สำหรับกรณีที่พนักงานอัยการฟ้องนั้น แม้ว่ากฎหมายจะเปิดช่องให้ศาลไต่สวนมูลฟ้องได้ แต่ก็แทบไม่ปรากฏว่าศาลได้ดำเนินการดังกล่าว

ในการไต่สวนมูลฟ้อง นอกจากคำร้อง คำฟ้อง และพยานฝ่ายโจทก์แล้ว จำเลยอาจแถลงคัดค้าน และศาลอาจเรียกพยานบุคคล พยานเอกสารหรือพยานวัตถุ ตามที่จำเลยแถลงเพื่อประกอบการพิจารณาได้ (มาตรา 24) โดยศาลอาจอนุญาตให้โจทก์และจำเลยถามพยานได้

ประเด็นที่ทนายความผู้เสียหายจากการดำเนินคดี ควรพิจารณา คือ ในกรณีที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง และผู้เสียหายจากการดำเนินคดี ประสงค์จะฟ้องคดีเอง ทนายความจะเตรียมตัว พยานหลักฐานอย่างไรในการไต่สวนมูลฟ้องซึ่งศาลใช้ระบบไต่สวน ซึ่งเป็นไปได้ที่ศาลจะเรียกบันทึกถ้อยคำพยาน พยานหลักฐานและความเห็นของสหวิชาชีพ พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการมาประกอบการไต่สวน ซึ่งพยานหลักฐานเหล่านั้น อาจไม่เป็นผลดีต่อผู้เสียหายจากการดำเนินคดี ทนายความผู้เสียหายจากการดำเนินคดี ควรมีโอกาสที่จะเข้าถึงสำนวนการสอบสวนก่อนการยื่นฟ้องคดี หรืออย่างน้อยเข้าถึงสรุปความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ เพื่อนำมาประกอบการเขียนฟ้องที่จะยื่นต่อศาล และเตรียมพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

9.6 การรับสารภาพในชั้นศาล

ในคดีดำเนินคดี และข้อหาความผิดตามกฎหมายอื่นที่ไม่ใช่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการดำเนินคดี พ.ศ. 2551 กรณีที่จำเลยรับสารภาพ ศาลต้องสืบพยานประกอบการรับสารภาพเฉพาะคดีที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตลอดชีวิตขึ้นไปเท่านั้น (มาตรา 25) เว้นแต่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด

9.7 สำนวนคดีของพนักงานอัยการ (โจทก์)

ในคดีดำเนินคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ให้ศาลนำสำนวนของโจทก์เป็นแนวทางในการพิจารณา แต่ก็อาจสืบพยานเพิ่มเติมได้ (มาตรา 28) โดยมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาศาล หรือให้หน่วยงานหรือบุคคลใดตรวจสอบพยานหลักฐานแล้วรายงานศาลได้ (มาตรา 29)

ประเด็นพิจารณา คือ ทนายความผู้เสียหายจากการดำเนินคดี ควรพิจารณาว่า สำนวนการสอบสวนมีข้อบกพร่องหรือไม่ ทั้งในเรื่องพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลยในคดีดำเนินคดี และความผิดในข้อหาอื่นๆ คำฟ้องครอบคลุมถึงผู้กระทำความผิดทุกคนหรือไม่ หากไม่มีข้อเท็จจริง พยานหลักฐานที่จะพาดพิงถึงผู้กระทำความผิดอื่นหรือไม่ หากทนายความผู้เสียหายจากการดำเนินคดี เห็นว่าพยานหลักฐานในสำนวนสอบสวนไม่เพียงพอ ควรยื่นเพิ่มเติม ทั้งพยานหลักฐานที่นำมาเองหรือให้ศาลเรียก

9.8 การอ้างพยานหลักฐาน และการถามพยาน

1) เนื่องจากการพิจารณาคดีศาลใช้ระบบไต่สวน ดังนั้นคู่ความรวมทั้งทนายความผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ สามารถเข้าถึงพยานหลักฐานในส่วนที่ได้มากกว่าคดีอาญาปกติ เช่น การตรวจพยานหลักฐาน การขอสำเนา เป็นต้น (มาตรา 27)

2) ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ศาลจะใช้สำนวนสอบสวนเป็นแนวทางในการพิจารณา และอาจสืบพยานเพิ่มเติมเพื่อหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานได้ตามที่เห็นสมควร (มาตรา 28) ดังนั้นพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนจึงมีความสำคัญยิ่งที่ทนายความผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ จะต้องติดตามการสอบสวนของพนักงานสอบสวน การสังเกตของพนักงานอัยการ โดยหากเห็นว่าพยานหลักฐานยังไม่เพียงพอ หรือรอบด้าน เช่น ไม่ครอบคลุมถึงผู้กระทำผิดบางคน เป็นต้น ทนายความผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ควรขอให้พนักงานสอบสวนสอบเพิ่มเติม หรือขอความเป็นธรรมต่อพนักงานอัยการ และหากยังเป็นปัญหาอยู่ ก็ต้องเข้าเป็นโจทก์ร่วมและนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

3) ระบบไต่สวนได้ให้อำนาจศาลในการค้นหาความจริงอย่างกว้างขวาง เช่น การเรียกพยานหลักฐานเข้ามาในคดี และการดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์ในการค้นหาความจริง รวมทั้งการแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม ดังนั้น ทนายความผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ หากเห็นว่าพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงยังมีข้อบกพร่องอยู่ ควรจะร้องขอให้ศาลดำเนินการดังกล่าว รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่จะให้ความเห็นต่อศาลด้วย (มาตรา 29 และ 32)

4) ในการสืบพยานศาลจะเป็นผู้ถามแล้วจึงอนุญาตให้คู่ความถามโดยจะถามนำก็ได้ หากจะถามเพิ่มจะต้องได้รับอนุญาตจากศาล (มาตรา 31)

9.9 การเรียกค่าสินไหมทดแทนและค่าเสียหายในคดีค้ำมนุษย์

1) การเยียวยาเป็นตัวเงินมีความสำคัญยิ่งสำหรับเหยื่อหรือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ส่วนใหญ่คือผู้ที่แสวงหาโอกาสหรือรายได้ทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การได้รับการชดใช้เป็นตัวเงินในความเสียหายและเสียโอกาสจากการตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ในบางกรณียิ่งกว่าการที่จะเห็นผู้กระทำผิดถูกลงโทษ ดังนั้น ทนายความผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ จึงควรมีบทบาทเป็นตัวแทนของผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ในการดำเนินการทางกฎหมายและทางศาล เพื่อให้ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ได้รับการชดใช้เยียวยา รวมทั้งค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ

2) การเรียกค่าเสียหายโดยพนักงานอัยการ ในคดีค้ำมนุษย์ พนักงานอัยการมีหน้าที่เรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ตามที่ได้รับแจ้งจากปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 35 ซึ่งพนักงานอัยการจะขอรวมไปกับฟ้องคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้นก็ได้ และต้องแนบหนังสือแจ้งปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พร้อมรายงานการประชุมการกำหนดค่าสินไหมทดแทนและหลักฐานค่าใช้จ่ายต่างๆ (ถ้ามี)

ไปด้วย ทั้งนี้ ในกรณีที่หนังสือแจ้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งลงนามในฐานะเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมาย จากปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต้องแนบสำเนาคำสั่งของกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ 513/2552 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2552 เรื่อง การมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเรียกค่าสินไหมทดแทนฯ ไปด้วย

3) การเรียกค่าเสียหายโดยนายความผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ดำเนินการของเจ้าหน้าที่จาก สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัด และพนักงานอัยการ ไม่ตัดสิทธิที่ผู้เสียหาย จากการค้ามนุษย์ จะเรียกค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย หรือเรียกเพิ่มเติม โดยนายความผู้เสียหาย จากการค้ามนุษย์ สามารถยื่นคำร้องต่อศาลก่อนที่ศาลจะมีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดี ตามพระราชบัญญัติ วิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 มาตรา 13 วรรคหนึ่ง

4) ศาลสั่งให้จ่ายค่าเสียหายโดยไม่มีคำร้องขอ ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำเลย แม้ไม่มี คำขอให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยพนักงานอัยการหรือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ศาลก็มีอำนาจสั่งให้ จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้ตามจำนวนที่เห็นสมควร ซึ่งเป็นบทบัญญัติ ยกเว้นเรื่องการห้ามพิพากษาเกินคำขอ โดยคำสั่งกำหนดค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวนี้ไม่กระทบถึงสิทธิ ของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ในอันที่จะฟ้องจำเลยเป็นคดีแพ่งเพื่อเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนในส่วน ที่ยังขาดอยู่ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 มาตรา 13 วรรคท้าย

ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 13 เป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิด มีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยา ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ให้กลับสู่สถานะเดิมตามความเป็นจริง พนักงานอัยการและผู้เสียหายจาก การค้ามนุษย์ จึงมีหน้าที่นำพยานหลักฐานมาแสดงเพื่อให้ศาลได้ส่วนให้เห็นถึงความเสียหายและวิธีการ ในการกำหนด คัดคำนวณค่าเสียหายนั้น

กรณีที่ศาลกำหนดให้เองตามจำนวนที่สมควร เนื่องจากไม่ได้มีคำขอของพนักงานอัยการหรือ ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เป็นดุลพินิจศาลที่จะกำหนดให้ตามควรแก่เหตุการณ์แห่งคดี โดยพนักงาน อัยการหรือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ไม่ต้องนำพยานหลักฐานมาแสดงแต่อย่างใด

5) ค่าเสียหายอันเป็นการลงโทษ ศาลจะมีคำสั่งให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายจาก การค้ามนุษย์ เพื่อเป็นการลงโทษ

5.1) ในคดีนั้นศาลได้มีคำสั่งให้จำเลยจ่ายค่าสินไหมทดแทนแล้ว ไม่ว่าจะเป็นกรณีจ่าย ค่าสินไหมทดแทนให้ตามคำร้องขอของพนักงานอัยการ ของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือเป็นกรณี ที่ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เองก็ตาม

5.2) ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ หมายความว่า ค่าเสียหายในทางแพ่งซึ่งกำหนดให้เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจากค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ พิสูจน์ได้ โดยมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งขุดเขยความเสียหายให้กับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ แต่มี วัตถุประสงค์เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ที่มีพฤติการณ์ชั่วร้ายให้มีความเข็ดหลาบ จนไม่สามารถกระทำความผิดกรรมเช่นเดิมได้อีก และยังเป็นการป้องปรามมิให้บุคคลในสังคมถือเอาพฤติกรรม นั้นเป็นเยี่ยงอย่างในอนาคต

5.3) ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ไม่ต้องยื่นคำขอให้ศาลสั่งให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ และไม่มีภาระการพิสูจน์ค่าเสียหายในส่วนนี้ แต่พนักงานอัยการหรือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ สามารถยื่นคำขอหรือคำร้องต่อศาลเพื่อสั่งให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เพื่อเป็นการลงโทษได้โดยไม่ถือเป็นกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบ

5.4) ในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ เพิ่มเติมจากค่าเสียหายตามปกติในมาตรา 13 โดยในมาตรา 14 ศาลจะพิจารณาถึงพฤติการณ์ อาทิ ลักษณะและความร้ายแรงของการกระทำความผิด เช่น การกระทำความผิดรุนแรง หน่วงเหนี่ยวกักขัง ทำร้ายร่างกาย ความรุนแรงของความเสียหายที่เกิดขึ้น ฐานะทางการเงินของจำเลย ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำความผิด ระยะเวลาในการกระทำความผิด ทักษะคดี ความสำนึกผิดและความพยายามในการบรรเทาผลร้ายของจำเลย ความประพฤติดุร้ายโดยทั่วไปและประวัติการกระทำความผิดของจำเลย ความกระทบกระเทือนทางจิตใจและความอับอายที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้รับ อัตราเงินเฟ้อ หรือเหตุอื่นใดที่ศาลเห็นสมควร ทั้งนี้ การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษศาลจะพิจารณาพฤติการณ์ในการกระทำความผิดของจำเลยแต่ละคนแยกต่างหากจากกันเป็นแต่ละคนไป และจะแสดงเหตุผลที่นำมาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษแต่ละคนไว้ในคำพิพากษา ดังนั้น **ทนายความของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ควรมีบทบาทในการให้ข้อเท็จจริงดังกล่าวปรากฏต่อศาล** เช่น รายงานแพทย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เกี่ยวกับผลกระทบจากการกระทำผิดที่มีต่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือผลกระทบต่อครอบครัวของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

5.5) ศาลมีดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ ขึ้นกับพฤติการณ์แห่งคดีและความร้ายแรงของการกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม หากค่าเสียหายเพื่อการลงโทษสูงมากเกินไป จำเลยอาจยื่นขออุทธรณ์ฎีกาได้ เนื่องจากปัญหาว่าค่าเสียหายเพื่อการลงโทษสูงเกินสมควรหรือไม่เป็นปัญหาสำคัญอื่นที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559

9.10 การแถลงการเปิดและปิดคดี

คดีค้ามนุษย์ เป็นคดีที่เกิดจากการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง และเป็นที่น่าสนใจของสาธารณชนและสื่อมวลชน ทนายความควรแถลงเปิดคดี เพื่อให้ศาลได้เข้าใจเรื่องราวต่างๆ อันเป็นการกระทำผิดโดยภาพรวม และแถลงปิดคดีเพื่อแสดงเหตุผลและข้อเท็จจริงว่าผู้กระทำความผิดควรถูกลงโทษและผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ควรได้รับการชดเชยเยียวยาเพียงใดและอย่างไร

การแถลงเปิดและปิดคดี ยังมีบทบาทเป็นการสื่อสารต่อสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากผู้ที่อ่อนแอกว่าในสังคม กลุ่มเปราะบางและคนชายขอบ และการกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมและย่ำยีศักดิ์ศรี

9.11 อุทธรณ์และฎีกา

หลักเกณฑ์ในการอุทธรณ์ฎีกา กำหนดไว้ในมาตรา 37-47 ซึ่งคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีข้อแนะนำดังนี้

1) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศาลอุทธรณ์มีอำนาจที่จะนั่งพิจารณาคดี (Trial Court) ซึ่งศาลมักจะไม่ใช่วิธีดังกล่าว เพียงทวนสำนวนให้ศาลชั้นต้นสืบพยานเสนอศาลอุทธรณ์เท่านั้น ดังนั้น หากเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายจากการดำเนินคดี หน่วยงานของผู้เสียหายจากการดำเนินคดี ควรยื่นคำร้องขอให้ศาลนั่งพิจารณาคดีไปพร้อมกับฟ้องอุทธรณ์

2) เนื่องจากคดีดำเนินคดี ยังไม่มีบรรทัดฐานจากคำพิพากษาของศาลฎีกามากนัก หน่วยงานของผู้เสียหายจากการดำเนินคดี หากพิจารณาแล้ว อาจมีประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายจากการดำเนินคดี และศาลฎีกายังไม่ได้วางหลักไว้ โดยหากฎีกาแล้วมีโอกาที่จะชนะคดี หน่วยงานของผู้เสียหายจากการดำเนินคดี ควรฎีกาเพื่อสร้างบรรทัดฐานต่อไป

10. กระบวนการขึ้นบังคับคดี

มาตรา 15 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2559 กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้เสียหายจากการดำเนินคดี เพื่อบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษา กระบวนการบังคับคดีเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้เสียหายจากการดำเนินคดี มีฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และต้องดำเนินการในชั้นบังคับคดีเช่นเดียวกับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีประเภทอื่น

อย่างไรก็ตาม หน่วยงานและ NGOs ก็อาจมีบทบาทในการดำเนินการบังคับคดี ทั้งนี้ หน่วยงานและ NGOs ต้องตระหนักว่าผู้เสียหายจากการดำเนินคดี เดินทางมาประเทศไทยเพื่อแสวงหารายได้ส่งไปจุนเจือครอบครัวในประเทศต้นทาง บางรายต้องดิ้นรนหาเงินให้นายหน้าเพื่อเดินทางมาเป็นหนี้เป็นสิน ดังนั้น ควรได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐ และการชดเชยจากผู้กระทำผิด หากผู้เสียหายจากการดำเนินคดี ไม่ได้รับการชดเชย ต่อไปก็จะหาความร่วมมือจากผู้เสียหายจากการดำเนินคดี ในการดำเนินคดีเพื่อเอาผิดจากผู้กระทำผิดได้ยาก การบังคับใช้กฎหมายจะอ่อนแอลง ดังนั้น อย่างน้อยหน่วยงานและ NGOs ต้องติดตามจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ให้ผู้เสียหายจากการดำเนินคดี ได้รับการช่วยเหลือและชดเชยจากผู้กระทำผิด

ความผิดฐานดำเนินคดี ตามกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงิน ถือเป็นความผิดมูลฐาน สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมักเข้าตรวจสอบทรัพย์สินของผู้กระทำผิด ซึ่งทรัพย์สินเหล่านั้น บางส่วนอาจไม่เกี่ยวกับการกระทำผิด หน่วยงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาจใช้ประโยชน์ในกระบวนการดังกล่าว เพื่อบังคับคดีเอาทรัพย์สินส่วนนั้นมาชดเชยให้ผู้เสียหายจากการดำเนินคดี

11. อื่นๆ

11.1 การกำหนดสิ่งมอบอำนาจและการแต่งตั้งทนายความ

ในโอกาสแรกที่หน่วยงานได้มีโอกาสพบกับผู้เสียหายจากการดำเนินคดี และหลังจากสอบข้อเท็จจริงแล้ว หน่วยงานควรอธิบายถึงข้อกฎหมาย สิทธิ และขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินคดีและการเข้าถึงความยุติธรรม การชดเชยเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายจากการดำเนินคดี และ NGOs ให้เข้าใจ รวมทั้งปัญหา อุปสรรค ระยะเวลา ค่าใช้จ่าย บัณฑิตและโอกาสที่ดีจะถูกหักเหหรือบิดเบือน เมื่อผู้เสียหาย

จากการค้ามนุษย์เข้าใจโดยตลอดและตัดสินใจที่จะดำเนินมาตรการทางกฎหมายเพื่อแสวงหาความเป็นธรรมแล้ว ควรให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ทำหนังสือมอบอำนาจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานของ NGOs เพื่อให้มีอำนาจในการดำเนินการทางกฎหมาย หรือติดตามผลการดำเนินการแทนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้ โดยให้มีอำนาจในการมอบอำนาจช่วง และแต่งตั้งทนายความได้ เพราะอาจมีกรณี ที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ไม่สะดวกหรือไม่สามารถที่จะดำเนินการเอง

นอกจากนั้นยังควรให้ลงชื่อในใบแต่งตั้งทนายความไว้ด้วยเพื่อให้ทนายความมีอำนาจดำเนิน มาตรการทางกฎหมายแทนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้

11.2 การเผยแพร่ข่าวเกี่ยวกับการดำเนินคดี

การเผยแพร่ข่าวเกี่ยวกับการดำเนินคดี แม้เป็นหน้าที่และบทบาทของ NGO แต่เนื่องจากมีประเด็น เกี่ยวกับกฎหมาย และความเสี่ยงที่จะถูกฝ่ายตรงข้ามตอบโต้ และในบางกรณีอาจมีผลกระทบต่อ การดำเนินคดี ทนายความจึงต้องมีบทบาทในการตรวจสอบบรรดาเอกสารที่จะเผยแพร่ ให้คำแนะนำ ท่วงติง เพิ่มเติม แก้ไข ก่อนที่จะเผยแพร่ออกไปสู่สาธารณะหรือบุคคลที่สาม

11.3 เอกสารร้องเรียนหรือแสวงหาความเป็นธรรมในช่องทางหรือกลไกอื่น

เช่นเดียวกับเอกสารข้อมูลที่จะเผยแพร่ไปตามข้อ 11.2 ทนายความควรต้องตรวจสอบก่อน โดยเฉพาะอาจเป็นการเปิดช่องให้อีกฝ่ายหนึ่งใช้เป็นเหตุในการดำเนินคดีกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือ NGOs ในข้อหาหมิ่นประมาท แจ้งความเท็จ ฯลฯ ได้

11.4 กรณีไม่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์หลังกระบวนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้า มนุษย์

ตามมาตรา 41 แห่ง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ผู้เสียหาย จากการค้ามนุษย์ จะไม่ถูกดำเนินคดีในความผิดฐานเข้ามา ออก หรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับ อนุญาต ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ความผิดฐานปลอมหรือใช้หนังสือเดินทางปลอม ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดฐานทำงานโดย ไม่ได้รับอนุญาต ประเด็นปัญหาคือ หากผลจากการคัดแยกประเมินว่าไม่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ก็อาจถูกดำเนินคดีในข้อหาต่างๆ เหล่านั้นได้ ทนายความอย่างน้อยต้องให้คำแนะนำปรึกษาทางกฎหมาย แก่คนเหล่านั้นและ NGOs ว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป รวมทั้งในกรณีจำเป็น ให้ทนายความแตกต่าง ให้แก่บุคคลเหล่านั้นด้วย

11.5 ข้อเท็จจริงและความเห็นที่แตกต่าง

อาจมีกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงและความเห็นที่แตกต่างกันระหว่างทนายความและพนักงานเจ้าหน้าที่ ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่า กรณีไม่เป็นการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ แต่อาจเป็นความผิดฐานอื่น หรือไม่เป็นความผิดเลย กรณีนี้หาก NGOs และทนายความเห็นว่าเป็นการกระทำความผิด ทนายความก็อาจ เป็นตัวแทนของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ในการยื่นฟ้องต่อศาลได้โดยตรงได้

กรณีพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นกรณีค้ามนุษย์ แต่ NGOs และนายความเห็นว่าเป็นการค้ามนุษย์ นายความหรือ NGOs ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องในคดีค้ามนุษย์ แต่ยังสามารถช่วยเหลือแรงงานให้ได้รับความเป็นธรรมหรือการช่วยเหลือหรือชดใช้ตามกฎหมายอื่นๆ

ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงาน ป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ในภาคประมง

1. บทบาทหน้าที่และการดำเนินงานของศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมง ผิดกฎหมายในการคุ้มครองแรงงาน ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในภาค ประมง

1.1 ที่มาการจัดตั้งศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย (ศปมผ.)

จากการคณะกรรมการยุโรป (The European Commission) สหภาพยุโรป (Europe Union) ได้มีคำประกาศแจ้งเตือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ เพื่อให้รับทราบถึงความเป็นไปได้ที่ประเทศไทย จะถูกระบุว่าเป็นประเทศที่สามที่ไม่ให้ความร่วมมือในการต่อต้านการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการ รายงาน และไร้การควบคุม พร้อมทั้งแนะนำให้ประเทศไทยดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และ การจัดการด้านการประมงของไทยให้สอดคล้องกับกฎระเบียบของสหภาพยุโรป ที่ (EC) No.1005/2008 ว่าด้วยการจัดตั้งระบบของประชาคมยุโรปเพื่อป้องกัน ยับยั้ง และขจัดการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม ตลอดจนสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ จรรยาบรรณในการ ทำประมงอย่างรับผิดชอบ มาตรการอนุรักษ์และการจัดการด้านการประมงที่ประเทศไทยมีพันธกรณี โดยกำหนดเวลาให้ประเทศไทยดำเนินการแก้ไขภายใน 6 เดือน (พฤษภาคม-ตุลาคม 2558) เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2558 โดยคณะกรรมการยุโรป จะพิจารณาอีกครั้งว่าจะยกเลิกคำประกาศแจ้งเตือน ดังกล่าว หรือจะระงับการนำสินค้าสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์ประมงของไทยเข้าสู่ตลาดสหภาพยุโรปต่อไป รัฐบาลในนามของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จึงได้มีคำสั่ง หน.คสช.ที่ 10/2558 ให้จัดตั้ง ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย (ศปมผ.) เป็นหน่วยเฉพาะกิจขึ้นตรงกับ นายกรัฐมนตรี โดยให้ผู้บัญชาการทหารเรือเป็นผู้บัญชาการศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำการประมง ผิดกฎหมาย เพื่อแก้ไขปัญหาการทำการประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (IUU Fishing) ตั้งแต่ 1 พฤษภาคม 2558 ซึ่งต่อมาได้ผนวกรวมการแก้ปัญหาทั้งในส่วนของปัญหาด้าน การคุ้มครองแรงงาน การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในภาคประมงด้วย ทำหน้าที่ในการบูรณาการ การทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยมีคณะกรรมการนโยบายแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ และการทำการประมงผิดกฎหมายซึ่งจัดตั้งขึ้นตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 52/2558 ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2558 ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติในระดับรัฐบาล

1.2 โครงสร้างศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย

โครงสร้างศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ประกอบด้วยระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการ โดยมีสำนักเลขาธิการศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานเชื่อมต่อ ระดับนโยบายมีคณะกรรมการศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าส่วนราชการระดับกรม และผู้บริหารระดับกระทรวงต่างๆ ร่วมเป็นคณะกรรมการ และคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ที่มีรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน ทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดทิศทาง และขับเคลื่อนแนวทางการแก้ปัญหาสำหรับระดับปฏิบัติ ประกอบด้วยศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ส่วนงานกฎหมาย ส่วนงานประชาสัมพันธ์ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยขึ้นตรงซึ่งหน่วยขึ้นตรงที่เป็นหน่วยงานหลัก ประกอบด้วย

1. กองทัพเรือ และศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) ซึ่งจัดตั้งโดยมติสภาความมั่นคงแห่งชาติ เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2540 และมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2540 และวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2541 ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักของศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ในการปฏิบัติการทางทะเลและชายฝั่ง และปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

2. ให้มีศูนย์ควบคุมการแจ้งเรือเข้า-ออก (Port In-Port Out Controlling Center) และศูนย์ให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่เรือประมงแบบเบ็ดเสร็จ (Fishing One Stop Service) ประจำในแต่ละจังหวัดชายทะเล ทั้งนี้ตามที่ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมายประกาศกำหนด

อำนาจหน้าที่ของศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย มีดังนี้

1. กำหนดแนวทางของไทยและจัดทำแผนปฏิบัติการแห่งชาติในการแก้ปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Thailand's National Plan of Action to Prevent, Deter and Eliminate IUU Fishing, NPOA-IUU) ตลอดจนกำกับดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนนั้น รวมถึงดำเนินงานทำความเข้าใจกับสหภาพยุโรป

2. ควบคุม สั่งการ กำกับดูแล และประสานการปฏิบัติการทั้งปวงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม

3. พิจารณาเสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งพัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมายให้เป็นมาตรฐานสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกันการทำการประมงผิดกฎหมายและบทลงโทษที่เหมาะสม

4. กำหนดโครงสร้างและอัตรากำลังของศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย โดยในโครงสร้างนี้ต้องกำหนดให้มีศูนย์ควบคุมการแจ้งเรือเข้า-ออก รวมถึงศูนย์ให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่เรือประมงแบบเบ็ดเสร็จประจำในแต่ละจังหวัดชายทะเล

5. แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะปฏิบัติงานในศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมายจากข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติงานในส่วนราชการต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม

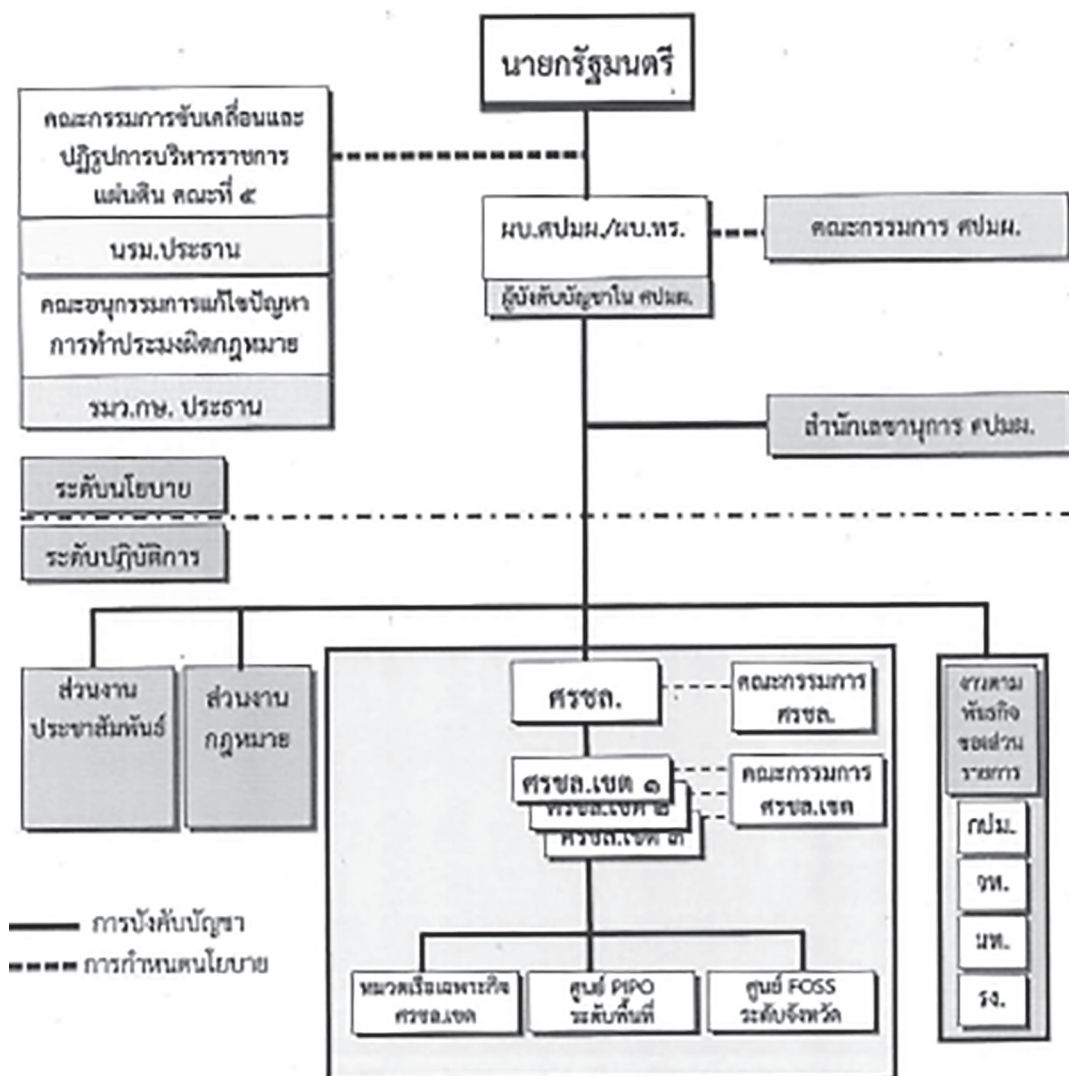
6. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน เพื่อดูแลรับผิดชอบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะได้ตามความเหมาะสม

7. เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ข้าราชการ พนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ หรือภาคเอกชน รวมทั้งหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อร่วมประชุมแนวทางการดำเนินงาน ประสานการปฏิบัติและติดตามผลการดำเนินงานตามความเหมาะสม

8. ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเร่งยกระดับความร่วมมือกับประเทศที่สามโดยเฉพาะประเทศที่เรือที่ชักธงไทยเข้าไปทำการจับปลาในน่านน้ำของประเทศนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ

9. รายงานผลการปฏิบัติให้หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติทราบอย่างต่อเนื่องจนกว่าสหภาพยุโรปได้ยกเลิกประกาศเตือนประเทศไทยว่าเป็นประเทศที่ไม่มีมาตรการอย่างเพียงพอในการป้องกันยับยั้ง และจัดการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม

10. ปฏิบัติการอื่นตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย

ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการบูรณาการประสานงานในการใช้กำลังทั้งเรือ อากาศยาน และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อบังคับใช้กฎหมายในทะเลและควบคุมการปฏิบัติต่างๆ ให้เป็นไปตามที่ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมายประกาศ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ หน่วยปฏิบัติการหลัก (กองทัพอากาศ กองบังคับการตำรวจน้ำ กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า กรมประมง และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

1. กองทัพอากาศ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการรักษากฎหมายและช่วยเหลือ (Constabulary Role) คือ การรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ การรักษากฎหมายตามที่รัฐบาลมอบอำนาจ ให้ทหารเรือเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่รวม 29 ฉบับ รวมถึงการให้ความช่วยเหลือประชาชนและการพัฒนาประเทศ เป็นหน่วยงานหลักในฐานะที่เรือรบมีสิทธิตามกฎหมายทะเลเหนือเรือต่างชาติในการขึ้นตรวจเรือ (Right of Visit) เพื่อปราบปรามการกระทำผิดกฎหมาย 4 ประการ คือ โจรสลัด การค้าทาส การกระจายเสียงโดยผิดกฎหมาย และการไม่ชักธงหรือชักธงผิดไปจากสัญชาติที่จดทะเบียน รวมทั้ง สิทธิในการไล่ตามติดพัน (Right of Hot Pursuit) กรณีเรือต่างชาติได้กระทำความผิดต่อกฎหมายของไทยแล้วแล่นหลบหนีเพื่อให้ทันการจับกุม นอกจากนี้ ยังมีสิทธิเหนือเรือที่ชักธงไทยทุกลำด้วย สำหรับหน่วยงานราชการอื่นก็อาจอนุโลมใช้สิทธิในการขึ้นตรวจและไล่ตามติดพันดังกล่าวในฐานะเรือของทางราชการได้เช่นกัน กองทัพอากาศมีอำนาจจำกัดเฉพาะตามที่กฎหมายภายในซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามที่กฎหมายระหว่างประเทศบัญญัติไว้เท่านั้น อันได้แก่ความผิดตามพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 ตามหลักการรัฐเจ้าของธง และพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ตามหลักการเพื่อคุ้มครองทรัพยากรในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ที่สำคัญคือเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในการเป็นนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ในเรือไทย ตามพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 ซึ่งสามารถบังคับใช้กฎหมายบนเรือไทยทุกลำเช่นเดียวกับนายตำรวจ

2. กองบังคับการตำรวจน้ำ เป็นหน่วยที่มีบทบาทหน้าที่หลักในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาในน่านน้ำไทย เป็นหน่วยงานหลักทางทะเลอีกหน่วยหนึ่งที่กฎหมายทะเลให้ใช้สิทธิขึ้นตรวจเยี่ยม (Right of Visit) และสิทธิในการไล่ตามติดพัน (Right of Hot Pursuit) ในฐานะเรือของทางราชการได้ แต่ด้วยข้อจำกัดภายในของระเบียบข้อบังคับภายในของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ให้ กองบังคับการตำรวจน้ำ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจน้ำปฏิบัติหน้าที่ที่เน้นการปฏิบัติการในทะเลอาณาเขต (ระยะ 12 ไมล์จากเส้นฐาน (ชายฝั่ง)) จึงมีโอกาสน้อยมากที่ กองบังคับการตำรวจน้ำจะใช้สิทธิดังกล่าว ส่วนกฎหมายทางทะเลฉบับอื่นๆ ก็เป็นไปในทำนองเดียวกับกรณีของทหารเรือดังกล่าวข้างต้น

3. กรมศุลกากร เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบหนีภาษีศุลกากร การหลีกเลี่ยงอากร และการกระทำความผิดกฎหมายศุลกากรอื่นๆ รับผิดชอบกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการนำสิ่งของ เข้ามาและออกไปนอกราชอาณาจักรและการขนถ่ายสิ่งของในเขตต่อเนื่อง จึงรับผิดชอบในส่วนที่เป็นกฎหมายเฉพาะกฎหมายทะเลที่เกี่ยวกับการศุลกากรในเขตต่อเนื่อง นอกจากนี้

นั้น จะเป็นเรื่องความร่วมมือในการตรวจสินค้าและความปลอดภัยของเรือและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในท่าเรือโดยจะทำงานร่วมกับการท่าเรือแห่งประเทศไทย และกรมเจ้าท่า รวมทั้งหน่วยงานศุลกากรของประเทศสหรัฐอเมริกา

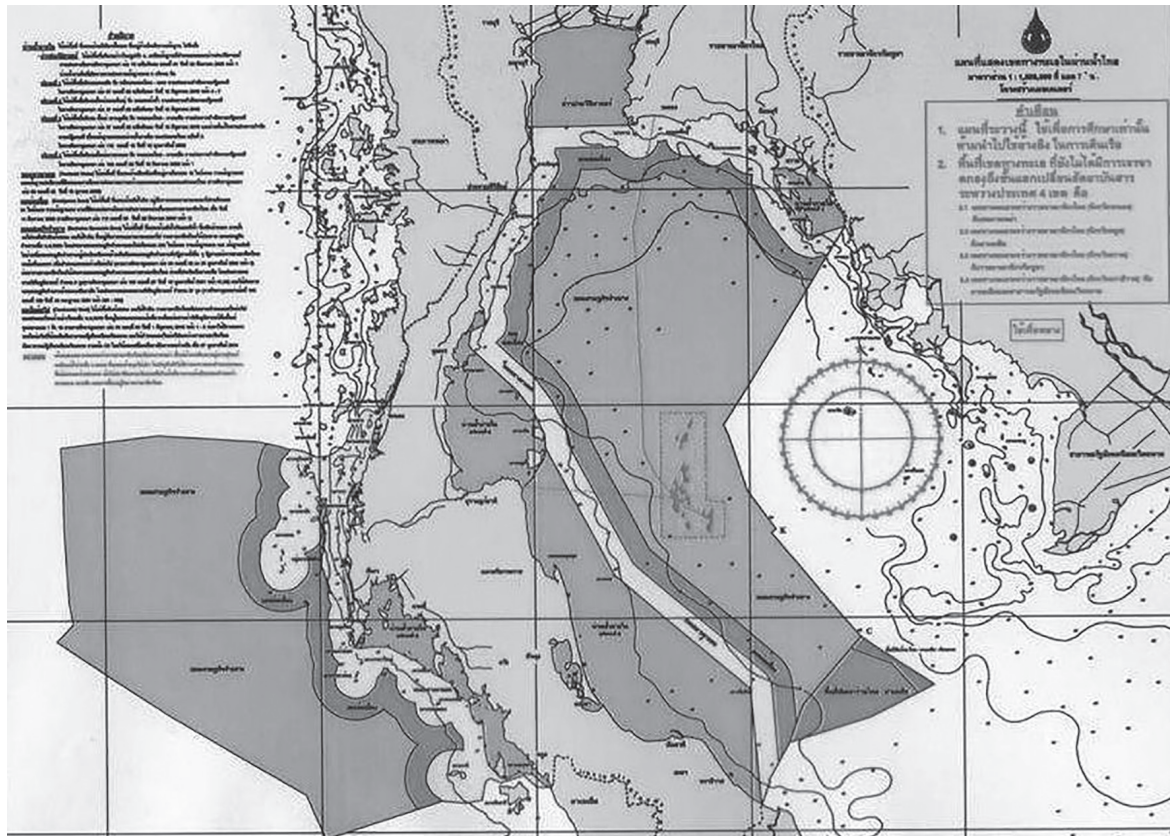
4. กรมเจ้าท่า เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย กฎหมายว่าด้วยเรือไทย กฎหมายว่าด้วยการป้องกันเรือโดนกัน กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการพาณิชย์นาวี และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รับผิดชอบเกี่ยวกับกฎหมายความปลอดภัยในการเดินเรือ รวมทั้ง กรณีที่มีพัฒนาการของกฎหมายความปลอดภัยในการเดินเรือไปสู่ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเลบางส่วน อาทิ ข้อบังคับว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยของเรือและท่าเรือระหว่างประเทศ (International Ship and Port Facility Security Code-ISPS Code) นอกจากนี้ กรมเจ้าท่ายังรับผิดชอบกฎหมายที่เกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมบางส่วน ซึ่งมีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายความปลอดภัยทางทะเลอย่างใกล้ชิดอีกด้วย อย่างไรก็ตาม อำนาจหน้าที่ของกรมเจ้าท่ายังคงจำกัดเฉพาะในเขตน่านน้ำไทย (ระยะ 12 ไมล์จากเส้นฐาน (ชายฝั่ง)) ซึ่งรวมเฉพาะอำนาจบางประการในเขตต่อเนื่องเท่านั้น

5. กรมประมง เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกฎหมายประมงระหว่างประเทศ ซึ่งรวมทั้งกฎหมายประมงในส่วนที่บัญญัติไว้ในกฎหมายทะเล และความร่วมมืออื่นๆ อย่างไรก็ตาม อำนาจหน้าที่ของกรมประมงในปัจจุบันก็ยังคงจำกัดเฉพาะการทำประมงโดยผิดกฎหมายประมงตามที่กฎหมายภายในของไทยบัญญัติ โดยมีหน้าที่ออกไปถึงเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ส่วนการทำประมงในทะเลหลวงโดยปกติจะอยู่ภายใต้ระเบียบข้อบังคับขององค์การบริหารจัดการประมงในภูมิภาคต่างๆ

6. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2548 และกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ ซึ่งมีพื้นที่ปฏิบัติงานหลักภายในอาณาเขตทางทะเลของไทย

และหน่วยปฏิบัติการร่วม (หน่วยงาน/ส่วนราชการที่มีบทบาทหน้าที่หรือความรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับงานหรือกิจการต่างๆ ทางทะเล ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงแรงงาน กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมป่าไม้ กรมสรรพสามิต กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น โดยแต่ละหน่วยงานมีบทบาทตามอำนาจหน้าที่ของตนตามที่กฎหมายกำหนด โดยไม่มีหน่วยเรือที่เป็นเครื่องมือสำหรับการบังคับใช้กฎหมายในทะเลโดยตรง แต่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางอ้อม เช่น การเป็นหน่วยที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บข้อมูลที่มีสัมพันธ์ถึงการบังคับใช้กฎหมายในทะเล การเป็นหน่วยบังคับใช้กฎหมายในราชอาณาจักร (ทางบก) ที่เชื่อมโยงถึง การเป็นหน่วยที่มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทางทะเล เป็นต้น

ซึ่งแบ่งพื้นที่รับผิดชอบออกเป็น 3 พื้นที่ ประกอบ 1) ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.เขต 1) มีพื้นที่รับผิดชอบบริเวณอ่าวไทยตอนบน ซึ่งรวมถึงอ่าวไทยรูป ตัว ก. ลงมาจนถึงเส้นแนวรอยต่อระหว่างจังหวัดชุมพร และจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.เขต 2) มีพื้นที่รับผิดชอบบริเวณอ่าวไทยตอนล่าง ตั้งแต่เส้นแนวรอยต่อระหว่างจังหวัดชุมพร และจังหวัดสุราษฎร์ธานี ลงมาจนถึงชายแดนทางทะเลติดต่อกับประเทศมาเลเซีย และ 3) ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.เขต 3) มีพื้นที่รับผิดชอบด้านฝั่งทะเลอันดามัน

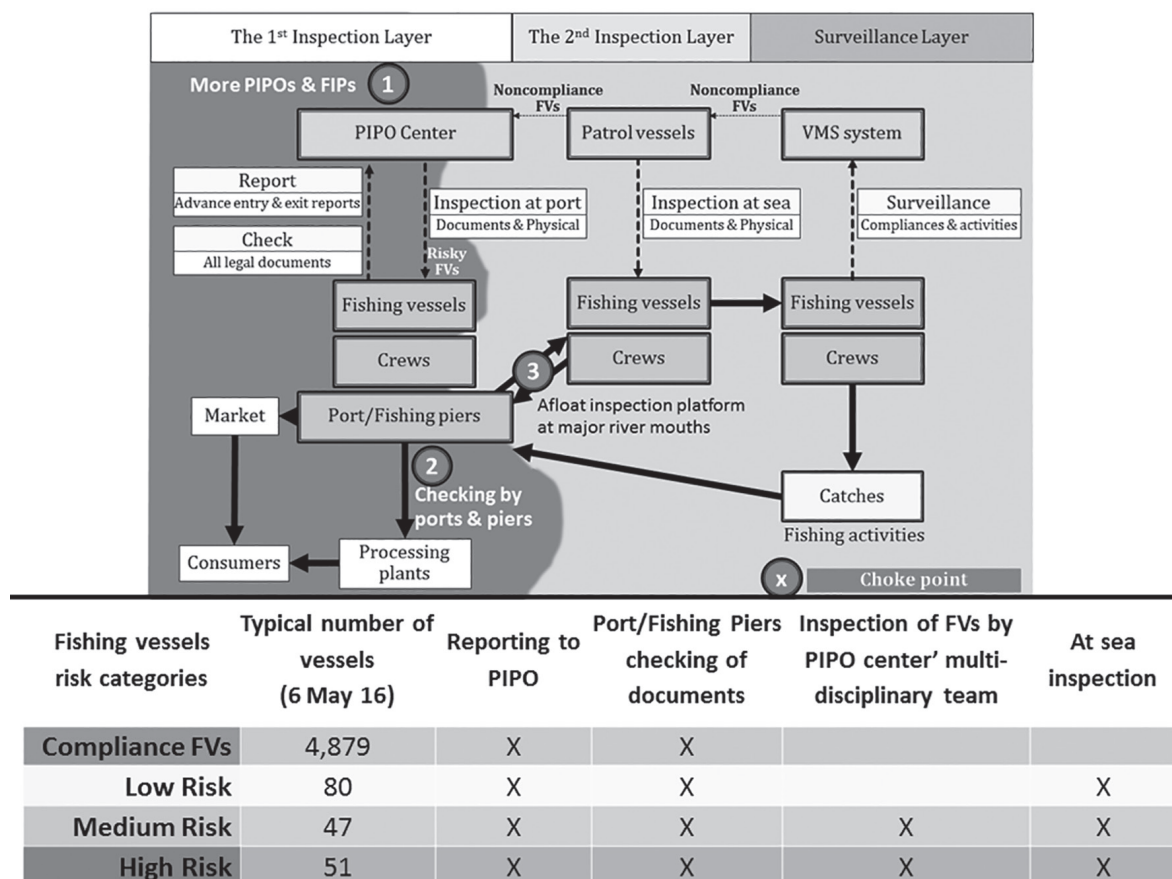
1.3 การดำเนินการของศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมายที่สำคัญ

ที่ผ่านมา ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมายได้ทำหน้าที่ ติดตาม กำกับ ดูแล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานและป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ในภาคประมง รวมทั้งควบคุมและสั่งการหน่วยงานที่มาปฏิบัติการภายใต้ ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลในการบูรณาการข้อมูลข่าวสารทางทะเลที่เกี่ยวข้อง โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเชื่อมต่อข้อมูลผ่านระบบสารสนเทศ เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ภาพสถานการณ์ทางทะเล จัดพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ประจำในศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางทะเล (ศขท.) จากหน่วยงานต่างๆ ในศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ปฏิบัติหน้าที่เฝ้าติดตาม พิสูจน์ทราบ และตรวจสอบพฤติกรรมกรรมการทำประมงผิดกฎหมายของเรือประมงซึ่งรวมถึงแรงงานภายในเรือประมง โดยปฏิบัติหน้าที่เป็นศูนย์ติดตาม ควบคุม และเฝ้าระวัง (Monitoring Control and Surveillance

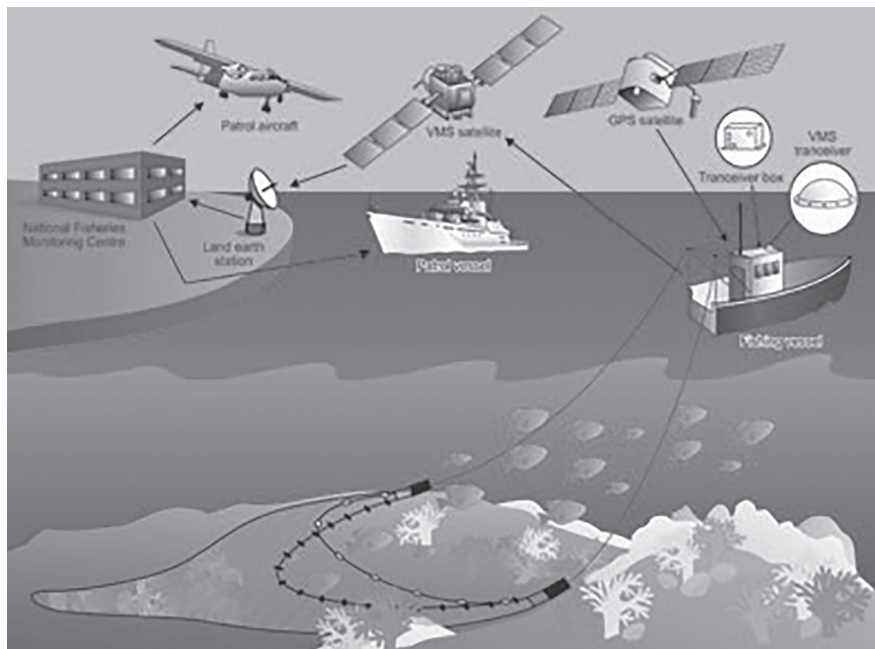
Center: MCS) ด้วย เพื่อให้ระบบการตรวจสอบย้อนกลับ(Traceability System) มีความครบถ้วน สมบูรณ์โดยเร็วที่สุด โดยได้ดำเนินงานตามแผนไปแล้ว สรุปได้ดังนี้

1. จัดทำกฎหมาย และร่างเอกสารที่สำคัญในการบริหารจัดการประมงทะเล ซึ่งมีการประสาน ความเห็นอย่างใกล้ชิดกับสหภาพยุโรปมาโดยตลอด ได้แก่ (1) ร่าง พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. เพื่อใช้แทน พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ฉบับปัจจุบัน (2) แผนการบริหารจัดการประมงทะเลไทย (3) แผนปฏิบัติการแห่งชาติในการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และ ไร้การควบคุม (NPOA-IUU) และ (4) แผนการตรวจตราแห่งชาติ (National Control and Inspection Plan)

2. ได้ขับเคลื่อนการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนงานต่างๆ โดยได้วางระบบในการเฝ้าติดตาม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิด และสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ติดตั้ง ระบบติดตามเรือประมง (Vessel Monitoring System: VMS) เพื่อใช้ในการติดพฤติกรรมของเรือประมง พาณิชย์ที่มีขนาดเกินกว่า 30 ตันกรอสในทะเล ระบบการตรวจสอบย้อนกลับของสัตว์น้ำ และสินค้า ที่ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์น้ำ (Traceability System) ระบบฐานข้อมูลเรือ - แรงงานประมง อุปกรณ์ การตรวจโปรแกรมติดตามการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดี (Vessel-Crew Database, Inspection, Laws Enforcement and Proceeding System: THAI-MECC DILEP) สำหรับตรวจ และบังคับใช้กฎหมายในการคุ้มครองแรงงาน การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในเรือประมง

3. บูรณาการการตรวจ และบังคับใช้กฎหมาย ทั้งในโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับประมง สถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำเบื้องต้น (ล้าง) และการตรวจในทะเลของเรือที่ทำการประมงใน และนอกน่านน้ำ รวมถึงเรือที่ทำหน้าที่ในการขน

4. ได้จัดการฝึกอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในศูนย์ควบคุม การแจ้งเรือเข้า-ออก และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายในทะเล ให้มีความรู้ ความสามารถในการบังคับใช้กฎหมาย โดยมีการพัฒนาขีดความสามารถของพนักงานตรวจแรงงาน และพัฒนาหลักสูตรป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ การใช้แรงงานเด็ก แรงงานบังคับในทะเล ซึ่งได้รับการรับรองจากคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้า มนุษย์ เรียกโดยย่อว่า “คณะกรรมการ ปกค.” โดยรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และการคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล ตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

5. ได้ดำเนินการในเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา (IUU) การคุ้มครองแรงงาน และการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในภาคประมง เช่น การสร้างความเข้าใจ การรับรู้กับผู้ประกอบการประมง ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของภาครัฐ สร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และองค์กร เอกชน และองค์การระหว่างประเทศต่างๆ เป็นต้น

2. การดำเนินการคุ้มครองแรงงานและป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ในภาคประมง

นับตั้งแต่มีการจัดตั้งศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมายการคุ้มครองแรงงานและการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ในภาคประมง ได้มีการพัฒนาเป็นอย่างมาก แรงงานดังกล่าวไม่ได้หมายความว่าเฉพาะแรงงานที่ทำงานในเรือประมง หากแต่ยังหมายความรวมถึง แรงงานที่ทำงานในโรงงานที่ใช้เครื่องจักรมีกำลังรวมตั้งแต่ห้าแรงม้าหรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าแรงม้าขึ้นไป หรือใช้คนงานตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไปโดยใช้เครื่องจักรหรือไม่ก็ตาม สำหรับบรรจุ แปรรูป เก็บรักษาสัตว์น้ำ หรือนำสัตว์น้ำที่แปรรูปแล้วหรือที่ยังมิได้แปรรูป มาบรรจุหีบห่ออีกด้วย การปฏิบัติก่อนจัดตั้งศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการจัดหางาน กรมคุ้มครองสวัสดิการและแรงงาน กรมประมง ฯลฯ จะเข้าตรวจโรงงานตามหน้าที่ของตนเอง โดยไม่ได้วางแผนร่วมกัน ทำให้ผู้ประกอบการต้องถูกตรวจสอบโดยพนักงานเจ้าหน้าที่หลายครั้ง และอาจบังคับใช้กฎหมายไม่ครบถ้วนเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ทั้ง พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานและป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย จึงสั่งการให้ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ดำเนินการบูรณาการชุดสหวิชาชีพ ที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ตนเองเป็นผู้รักษาการ เข้าตรวจสอบสถานประกอบการแปรรูปสัตว์น้ำ โดยศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมายและศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลแต่ละเขตจะดำเนินการรวบรวม ข้อมูลข่าวสาร วิเคราะห์เป้าหมาย วางแผน และดำเนินการอย่างละเอียดรอบครอบ รัดกุม หากพบการกระทำผิด จะดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายนั้นๆ กำหนด

ในส่วนของการคุ้มครองแรงงานประมงทะเล ปัจจุบันมีการปฏิบัติการเพื่อคุ้มครองแรงงานทั้งที่ฝั่ง โดยศูนย์ควบคุมการแจ้งเข้า-ออก เรือประมง (Port In Port Out Center หรือ PIPO) และในทะเล โดยเรือและอากาศยานที่ปฏิบัติการในหมวดเรือเฉพาะกิจ ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล เขต ซึ่งประกอบด้วยเรือจาก กองทัพเรือ กองบังคับการตำรวจน้ำ กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า กรมประมง และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล ซึ่งจะขออธิบาย หลักการปฏิบัติเพื่อคุ้มครองแรงงานและปราบปรามการค้ามนุษย์ บนฝั่ง และในทะเลโดยสังเขป รวมทั้งอำนาจ หน้าที่ ของผู้ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วกว่านี้กฎหมายที่จะเชื่อมโยงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้อง

2.1 เรือที่กฎหมายกำหนดให้ต้องแจ้งการ เข้า-ออก มีดังนี้

- เรือประมงพาณิชย์ที่มีขนาดตั้งแต่ 30 ตันกรอสขึ้นไป ในเครื่องมือทำการประมงทุกประเภท
- เรือขนถ่ายสัตว์น้ำหรือเก็บรักษาสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำที่จัดทะเบียนกับกรมประมงทุกขนาด
- เรือบรรทุกสินค้าห้องเย็น ขนาด 30 ตันกรอส ขึ้นไป
- เรือบรรทุกน้ำมันเพื่อการประมง ขนาด 30 ตันกรอส ขึ้นไป

- เรือบรรทุกน้ำจืด ขนาด 30 ตันกรอส ขึ้นไป
- เรือสนับสนุนการประมง ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

หมายเหตุ เรือประมงพาณิชย์ที่ต่ำกว่า 30 ตันกรอส ไม่ต้องผ่านการตรวจ ยกเว้นเรือประมงพาณิชย์ที่มีขนาดตั้งแต่ 10 ตันกรอสขึ้นไป ในเครื่องมือทำการประมงประเภท อวนลาก อวนล้อมจับ และอวนครอบ/ช้อนหรือยกปลาเกะดัก

2.2 เอกสารหลักฐานและอุปกรณ์พื้นฐานที่ต้องตรวจสอบ

เอกสารหลักฐานและอุปกรณ์พื้นฐานที่เกี่ยวกับเรือประมง การอนุญาตให้ทำการประมง และคนประจำเรือ ซึ่งจะต้องทำการตรวจสอบ ตามที่พระราชกำหนดการทำประมง พ.ศ. 2558 และแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 กฎหมายคุ้มครองแรงงาน และกฎหมายป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ กำหนดดังนี้

- เอกสารเกี่ยวกับเรือและการอนุญาตให้ทำการประมง

เอกสารประจำเรือ ได้แก่ ทะเบียนเรือ ใบอนุญาตใช้เรือ ใบสำคัญการตรวจเรือ ใบอนุญาตประมงพาณิชย์ ใบรับรองการตรวจสอบอนามัย

ใบทะเบียนเรือ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ: สำนักทะเบียนเรือและนิติกรรม กรมเจ้าท่า

ตัวอย่างเอกสาร

กรมเจ้าท่า
ใบทะเบียนเรือไทย

หมายเลข IMO: [redacted]

เมืองท่าขึ้นทะเบียน: กรุงเทพมหานคร สัญญาเลขเรียกขาน: [redacted]

ประเภทเรือ: [redacted]

ประเภทการใช้: ทำการประมง

ชื่อผู้ถือเรือ: [redacted]

วันสำรวจออก: [redacted] วันที่ปล่อยเรือขึ้นน้ำ: [redacted] วันที่สิ้นรอบเรือ: [redacted]

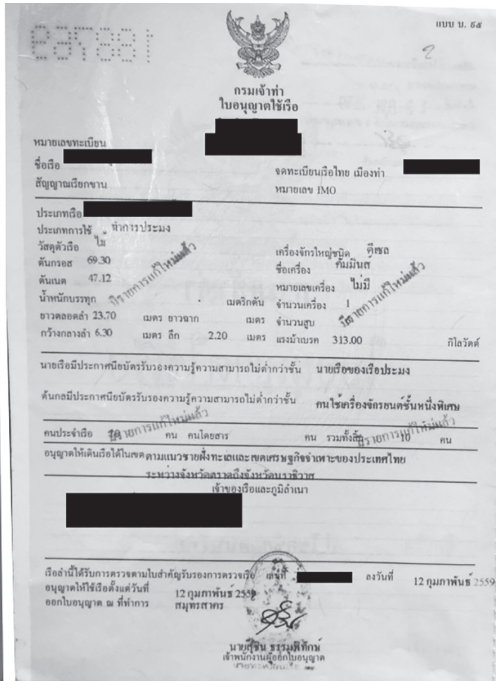
รายการสำคัญของเรือ			
รูปหัวเรือ	จำนวนเสาใบจักร	ชื่อเครื่อง	กัมมันต์
รูปท้ายเรือ	จำนวนเครื่องจักร	6	373
วัตถุตัวเรือ	ชนิดเครื่องจักร	ดีเซล	กิโลวัตต์
			ใบพิกัด
			หมายเลขเรือ

ขนาดของเรือ				
รวมใบเมตร	กว้างใบเมตร	ลึกใบเมตร	ตันกรอส	ตันสด
24.90	6.15	2.70	34.5	58.83
รวมสุทธิ				

ผู้ถือกรรมสิทธิ์และผู้นำ: [redacted]

หนังสือสำคัญฉบับนี้แสดงว่า สัตว์น้ำได้จดทะเบียนในเรือไทยถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยเรือไทย
เมื่อวันที 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2539
(ลงชื่อ) นายสุวิทย์ เตชะไพฑูริย์
นายทะเบียนเรือ
กรมเจ้าท่า

หน่วยงานที่รับผิดชอบ: สำนักมาตรฐานทะเบียนเรือ กรมเจ้าท่า

หน่วยงานที่รับผิดชอบ: ศูนย์ควบคุมการเข้า-ออกของเรือ (PIPO)

LA [REDACTED]		[REDACTED] (สำหรับกรณีงานอื่นด้วย)		วันที่ 2 / 2				
รายชื่อคนประจำตัวจริง				สัญญาจ้าง				
ลำดับ	ชื่อ - สกุล	อายุ	เพศ	สัญชาติ	หมายเลขประจำตัวจริง	หน้าที่รับผิดชอบ	มี	ไม่มี
/	[REDACTED]	31	ชาย	ไทย	[REDACTED]	นายเรือ	/	
/	[REDACTED]	40	ชาย	กัมพูชา	[REDACTED]	จำเริญทอง	/	
/	[REDACTED]	32	ชาย	เมียนมา	[REDACTED]	ชวโรจน์สนาม	/	
/	[REDACTED]	40	ชาย	เมียนมา	[REDACTED]	ชวโรจน์สนาม	/	
/	[REDACTED]	20	ชาย	เมียนมา	[REDACTED]	ชวโรจน์สนาม	/	
/	[REDACTED]	24	ชาย	เมียนมา	[REDACTED]	ชวโรจน์สนาม	/	
/	[REDACTED]	29	ชาย	เมียนมา	[REDACTED]	ชวโรจน์สนาม	/	
/	[REDACTED]	27	ชาย	เมียนมา	[REDACTED]	ชวโรจน์สนาม	/	
/	[REDACTED]	33	ชาย	เมียนมา	[REDACTED]	ชวโรจน์สนาม	/	
/	[REDACTED]	33	ชาย	เมียนมา	[REDACTED]	ชวโรจน์สนาม	/	
/	[REDACTED]	41	ชาย	เมียนมา	[REDACTED]	ชวโรจน์สนาม	/	
/	[REDACTED]	30	ชาย	เมียนมา	[REDACTED]	ชวโรจน์สนาม	/	
/	[REDACTED]	29	ชาย	เมียนมา	[REDACTED]	ชวโรจน์สนาม	/	
14								
15								
16								
17								
18								
19								
20								
21								
22								
23								
24								
25								

บันทึกการเปลี่ยนแปลงชื่อเรียกคนประจำตัวจริง

ขอรับรองว่าข้อมูลดังกล่าว เป็นความจริงและถูกต้องตามที่ปรากฏในเอกสารแนบมา

วันที่ () เดือน () ปี

เจ้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ
/ /

หมายเหตุ : ไม่ได้รับแจ้งประวัติของผู้สมัครเข้าทำงานนี้มาก่อน และจะดำเนินการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมก่อนรับเข้าทำงาน
หากไม่พบประวัติอาชญากรรมที่ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมตำรวจ หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
จึงอาจพิจารณาบรรจุแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานได้ต่อไปตามขั้นตอนของกรมราชทัณฑ์

รวมทั้งสิ้น 13 คน สนับสนุนเงินเดือน 1 คน สนับสนุนเงินค่าจ้าง 11 คน

รวมสัญญาจ้างเดิม 1 คน สนับสนุนสัญญาจ้างใหม่ 0 คน รวมสัญญาจ้างใหม่ 1 คน

ใบอนุญาตประมงพาณิชย์

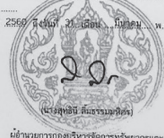
หน่วยงานที่รับผิดชอบ กรมประมง

ใบอนุญาตทำการประมงพาณิชย์

เลขที่ [REDACTED]
เครื่องหมายประจำเรือประมง [REDACTED]
อนุญาตให้ [REDACTED]

เลขบัตรประจำตัวประชาชน [REDACTED]
อายุ 43 ปี สัญชาติ ไทย บ้านเลขที่ [REDACTED] หมู่ที่ [REDACTED] ตำบล [REDACTED]
อำเภอ/เขต [REDACTED] จังหวัด [REDACTED]
ใบเครื่องมือทำการประมง ประเภท อวนลาก ชนิด อวนลากแบบกระชัง

ลักษณะ
จำนวน 3 ปาก ความยาวรวม 180.0 เมตร
พื้นที่ในการทำการประมง อ่าวไทย
ปริมาณสัตว์น้ำสูงสุดที่อนุญาตให้ทำการประมง 220 วัตต์
ไม้ที่ใช้ประมงชื่อ [REDACTED] เลขทะเบียนเรือไทย [REDACTED] ทำการประมง [REDACTED]
ประเภทเรือ เรืออวนลากชนิดลากอวนลาก 1 ประเภททำอวนลาก
ขนาด 85.82 คิวบิกเมตร ยาวตลอดลำ 24.71 เมตร กว้างกลางลำ 6.22 เมตร ลึก 2.59 เมตร
กำลังเครื่องจักร [REDACTED] แรงม้า
รหัสอุปกรณ์ติดอาวนใบประมง (Serial No.) [REDACTED] รหัสกล่อง (ID BOX) [REDACTED]
ใบประมงใบเรือประมง ชื่อ [REDACTED] เลขทะเบียนเรือไทย [REDACTED]
เครื่องหมายประจำเรือ [REDACTED]
ใบอนุญาตนี้ให้ใช้ได้ถึง วันที่ 16 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2560 ถึงวันที่ 21 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2561

(ปลัดกรม กรมประมง)

ผู้อำนวยการกองบริหารทรัพยากรประมง
กำหนดมาตรฐานการ ปฏิบัติราชการตามเงื่อนไขการประมง
วันที่ 16 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2560

เมื่อให้
ห้ามมิให้ผู้ใดไปขโมยใบอนุญาตทำการประมงอันมีไว้ประมงในใบนี้ไปขโมย

หมายเหตุ
1. ออกตามใบอนุญาตทำการประมงพาณิชย์ [REDACTED]
2. จำนวนใบทำการประมงที่ไม่ได้ไปแจ้งใบทำการประมง 2560 ในกำหนดวันทำการประมงที่ได้ไปใบใบอนุญาตนี้

**บัตรสำหรับใช้แทน
ใบอนุญาตทำการประมงพาณิชย์**
Commercial Fisheries Vessel Permit

เลขที่ใบอนุญาต License No. [REDACTED]
เครื่องหมายประจำเรือ Vessel Marking [REDACTED]
ทะเบียนเรือไทย Register No. [REDACTED]
ผู้รับอนุญาต License [REDACTED]
เครื่องมือ Fishing Gear [REDACTED]
วันหมดอายุ Date of Expiry 31 มีนาคม 2561

อนุญาตแทนใบเรือ
Otter board trawl
31 มีนาคม 2561

(นาย [REDACTED])
ปลัดกรม กรมประมง
ปฏิบัติราชการแทนปลัดกรมประมง

ใบรับรองการผ่านการตรวจสอบเรือประมงพาณิชย์

ชื่อเรือ [REDACTED]
เครื่องหมายประจำเรือ [REDACTED]
เลขที่ใบอนุญาตทำการประมง [REDACTED]

ได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องแล้ว

เมื่อวันที่ [REDACTED] เดือน [REDACTED] พ.ศ. [REDACTED]

เจ้าพนักงานผู้ตรวจสอบ

ใบรับรองการตรวจสอบอนามัย

หน่วยงานที่รับผิดชอบ: กรมประมง

Certification number [REDACTED] หนังสือรับรองเลขที่ [REDACTED]

กรมประมง (Department of Fisheries)
หนังสือรับรองมาตรฐานด้านสุขอนามัยในการประมงสัตว์น้ำ และการกับเรือประมง (Certificate of Sanitary Fishing Vessel)

หนังสือรับรองเลขที่ [REDACTED]
ทะเบียนเรือไทย [REDACTED]
ชื่อเจ้าของเรือ [REDACTED] ชื่อผู้จดทะเบียน [REDACTED]

เพื่อขอรับใบรับรองมาตรฐานด้านสุขอนามัยในการประมงสัตว์น้ำ และการกับเรือประมง
(This is to certify that fishing boat mentioned above is maintained under standard on sanitary fishing vessel)

(นาย [REDACTED])
ปลัดกรม กรมประมง
วันที่ออกใบรับรอง 5 มิถุนายน 2560
วันที่หมดอายุ 5 มิถุนายน 2560

กรมประมง

สร.64 เลขที่ [REDACTED]
วันสิ้นอายุ 16 ตุลาคม 2562
ชื่อเรือ [REDACTED]
ทะเบียนเรือ [REDACTED]
☒ สิ่งยาวไทย ☐ สิ่งยืนตาม

**หนังสือรับรองด้านสุขอนามัยในเรือประมง
ผ่านการตรวจมาตรฐานแล้ว**

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ใบสำคัญรับรองการตรวจเรือ

เพื่ออนุญาตให้ใช้เรือสำหรับประมง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ: กรมเจ้าท่า

ประเทศไทย
กรมเจ้าท่า

(แบบ ตร. ๒๐ - ๑ ป)

ใบสำคัญรับรองการตรวจเรือเพื่ออนุญาตให้ใช้เรือสำหรับเรือประมง
ใบสำคัญรับรองนี้ ออกให้ภายใต้กฎหมายข้อบังคับสำหรับการตรวจเรือ หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข
ในการออกใบสำคัญรับรองการตรวจเรือสำหรับเรือกลประมง พ.ศ. 2558

ชื่อเรือ	ทะเบียนเลขที่	สัญญาเช่าเรือ	วัสดุตัวเรือ	ไม้
ยาวตลอดลำ	24.90 เมตร	ยาวจาก 23.40 เมตร	กว้าง 6.15 เมตร	ลึก 2.70 เมตร
คันกรอสส์	86.51	ตันเกสท์ 58.83	เครื่องจักร	ใหญ่ชนิด ดีเซล
ชื่อเครื่อง	กัมมันต์	หมายเลขเครื่อง	ไม่พบหมายเลข	
จำนวนเครื่อง	1	จำนวนสูบ	6	กำลังขับเคลื่อน 373 กิโลวัตต์
เจ้าของ				
ที่อยู่				

เจ้าพนักงานผู้ลงนามข้อนี้ ขอรับรองว่า

๑. ในวันที่ 8 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ตัวเรือ เครื่องจักร หน้อกับ ถึงอัตรากำลังสูง และอุปกรณ์ของเรือแล้ว
ดังกล่าวนี้ ได้รับการตรวจตามข้อกำหนดของกฎข้อบังคับสำหรับการตรวจเรือและอนุญาตให้ใช้เรือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
ซึ่งแล้ว ปรากฏว่ามีความคงทนแข็งแรง และมีความเหมาะสมที่จะใช้งานตามประเภทของเรือได้จนถึง
วันที่ 6 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2561

๒. นายเรือมีประกาศนียบัตรรับรองความรู้ความสามารถไม่ต่ำกว่าชั้น นายเรือของเรือประมง
ชั้นเรือมีประกาศนียบัตรรับรองความรู้ความสามารถไม่ต่ำกว่าชั้น
ชั้นกลมีประกาศนียบัตรรับรองความรู้ความสามารถไม่ต่ำกว่าชั้น
รองชั้นกลมีประกาศนียบัตรรับรองความรู้ความสามารถไม่ต่ำกว่าชั้น

๓. จำนวนคนประจำเรือไม่เกิน 3 คน แรงงานประมงไม่ 17 คน รวม 20 คน
ประเภท เรือกลประมงทะเล ชั้น 1 ประเภทการใช้ หักการประมง

๔. กำหนดให้เดินได้ในเขต ตามแผนที่แนบมาและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ระหว่างจังหวัดระยองถึงจังหวัดฉะเชิงเทรา
ออกให้ ณ ที่ทำการ สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาสมุทรสาคร เมื่อวันที่ 8 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560
ใบสำคัญรับรองการตรวจเรือฉบับนี้ ให้ใช้ได้จนถึงวันที่ 6 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2561

(นายทราวุธ นพวิชัย)
เจ้าพนักงานตรวจเรือ
SHIP SURVEYOR

หมายเหตุ "เป็นเรือที่มีการเปลี่ยนแปลงขนาดหรือเครื่องยนต์
ตามคำสั่ง กสช. ที่ 42/2558"

- ตัวเรือและอุปกรณ์ ตรวจสอบ อัตลักษณ์เรือที่กำหนดโดยพนักงานเจ้าหน้าที่และเครื่องหมายประจำเรือที่กำหนดโดย กรมประมง, ระบบติดตามเรือ (VMS) และอุปกรณ์เพื่อความปลอดภัย เช่น เสื้อชูชีพ ถึงดับเพลิง

ตัวอย่างเอกสาร

ENC-R-0143/2

แบบรายงานการติดตั้งระบบติดตามเรือ (VMS)
REPORT OF VESSEL MONITORING SYSTEM INSTALLATION (VMS)
 ภายใต้บังคับสำหรับการตรวจเรือ (ฉบับที่ ๔๖) พ.ศ. ๒๕๕๔ และ
 ประกาศกรมเจ้าท่าที่ ๗๓๓.๕๕๕ เรื่อง มาตรฐานการตรวจและข้อกำหนดเชิงหน้าที่
 (Performance Standards and Functional Requirements)

ชื่อเรือ (Vessel Name)	หมายเลขทะเบียนเรือ (License No.) และนามเรียกขาน (Call sign)	ขนาดตันกรอส	หมายเลขรหัสกล่อง/อุปกรณ์ (Equipment Serial No.)
		85.82	

๑. ประเภทเรือ
☒ เรือประมง ☐ เรือบรรทุกสินค้าประมงท้องถิ่น ☐ อื่นๆ (เรือสนับสนุนการประมง)

๒. มาตรฐานสมรรถนะ
☒ เป็นอุปกรณ์สื่อสารแบบ TWO-Way Global Satellite Service
☒ สามารถใช้งานได้กับผู้ให้บริการ Mobile Communication Service Provider และสามารถส่งข้อมูลมาที่ GPS Gateway System ของกรมประมง

ข้อกำหนดกรมประมง
☒ อุปกรณ์ได้รับการรับรองมาตรฐาน IEC 60945 (Certification for Marine Computers)
☒ สามารถเข้ารหัสข้อมูลก่อนส่งผ่านดาวเทียมตามที่กรมประมงกำหนดได้
☒ อุปกรณ์ต้องรองรับการส่งข้อมูลสูงสุดได้ไม่น้อยกว่า ๖,๔๐๐ bytes
☒ Fixed installation
☒ สามารถส่งข้อมูลจากอุปกรณ์ในเรือไปยัง SERVER ของผู้ให้บริการ
☒ สามารถรองรับการ Upgrade การตั้งค่าแบบ OVER THE AIR ได้
☒ สามารถทนต่อสภาพอากาศได้ในช่วงที่กว้าง คือ -๔๐ องศาเซลเซียส ถึง +๕๕ องศาเซลเซียสหรือดีกว่า
☒ อุปกรณ์ต้องสามารถแจ้งหรือรองรับในกรณีผู้ใช้งานให้อุปกรณ์เกิดในลักษณะดังนี้
☒ การปิด/ถอดแยกใช้อุปกรณ์ออกจากระบบไฟในเรือ
☒ การอัปเดตซอฟต์แวร์

ข้อมูลบุคคล/บริษัทที่ให้บริการติดตั้งระบบ VMS

ชื่อ (Name Company)	ที่อยู่ (Address)	หมายเลขโทรศัพท์

ผู้ลงนามขอรับรองว่า ระบบติดตามเรือข้างต้น เป็นไปตามมาตรฐาน
 สมรรถนะและข้อกำหนดเชิงหน้าที่ที่กรมเจ้าท่าประกาศและทดสอบการ
 ใช้จนปรากฏว่าสามารถใช้งานได้
 The undersigned person certify that VMS installed to the
 vessel listed above are fully comply with Performance
 standards and functional requirement announced by
 Marine Department and result of functional test is satisfactory.

วันที่ 9 มิถุนายน 2558
 (ประทับตรา / Stamp)

- คนประจำเรือ ได้แก่ ผู้ควบคุมเรือ (ไต้ก๋ง) นายท้าย ช่างเครื่อง หัวหน้าคนงาน แรงงาน
 บัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย (บัตรชมพู) / CI/ Passport/ Border pass/ Work permit/
 Seabook/ Seamanbook / ประกาศนียบัตรนายท้าย และช่างเครื่อง / บัญชีรายชื่อคนประจำเรือ
 ที่ออกไปทำการในเรือตาม มาตรา 285 / สัญญาจ้าง / การสุขนามัย และสวัสดิภาพ

ตัวอย่างเอกสาร

หน่วยงานที่รับผิดชอบ: กรมเจ้าท่า

ประกาศนียบัตรนายเรือ (ไต้กง)

หน่วยงานที่รับผิดชอบ: กรมเจ้าท่า

เลขที่ [REDACTED] NO [REDACTED] แบบ บ. ๑๐๓

รัฐบาลไทย
GOVERNMENT OF THAILAND
กรมเจ้าท่า
MARINE DEPARTMENT
ประกาศนียบัตร
CERTIFICATE OF COMPETENCY
นายเรือของเรือประมง [REDACTED]
SKIPPER OF FISHING VESSEL [REDACTED]

ประกาศนียบัตรนี้แสดงว่า [REDACTED]
มีความรู้ตามหลักสูตรของกรมเจ้าท่าสำหรับประกาศนียบัตรนี้
ออกให้ที่ สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสมุทรสาคร
เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๙ วันหมดอายุ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๔

This certificate is to certify that [REDACTED]
has proved that he has the knowledge in accordance with the standard laid
down by the Marine Department for the issuance of this certificate.
Issued at MARINE OFFICE ๓
On 13 MAY. 2016 SAMUTSAKHON BRANCH Expires on 12 MAY. 2021

รับมอบอำนาจลง (นายสมิทธิ์ ชราวิทย์) ผู้บัญชาการกรมเจ้าท่า
DIRECTOR GENERAL

	เกิดวันที่ [REDACTED] BIRTHDATE [REDACTED]	NATIONALITY THAI	ครั้งที่ NO. [REDACTED]	วันออกใบ ISSUED ON [REDACTED]	วันหมดอายุ EXPIRES ON [REDACTED]	ฉบับที่กรมเจ้าท่า DIRECTOR GENERAL [REDACTED]
	ชื่อ นามสกุล กัญญา นามสกุล นามสกุล HEIGHT 171 CM. EYES BLACK					
ลายมือชื่อ SIGNATURE [REDACTED]						

บันทึกการต่ออายุ (RENEWAL RECORD)

ประกาศนียบัตรคนใช้เครื่องจักรยนต์หรือประมงชั้นสอง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ: กรมเจ้าท่า

เลขที่ [REDACTED] NO [REDACTED] แบบ บ. ๑๐๔

รัฐบาลไทย
GOVERNMENT OF THAILAND
กรมเจ้าท่า
MARINE DEPARTMENT
ประกาศนียบัตร
CERTIFICATE OF COMPETENCY
- คนใช้เครื่องจักรยนต์ของเรือประมงชั้นสอง
SECOND CLASS ENGINE OPERATOR OF FISHING VESSEL

ประกาศนียบัตรนี้แสดงว่า [REDACTED]
มีความรู้ตามหลักสูตรของกรมเจ้าท่าสำหรับประกาศนียบัตรนี้
ออกให้ที่ จ.๓(สมุทรสงคราม)
เมื่อวันที่ ๒๕ มี.ค. ๒๕๖๐ วันหมดอายุ ๒๓ มี.ค. ๒๕๖๕

This certificate is to certify that [REDACTED]
has proved that he has the knowledge in accordance with the standard laid
down by the Marine Department for the issuance of this certificate.
Issued at MARINE OFFICE SAMUTSONGKHAM BRANCH
On 24-MAR-2017 Expires on 23-MAR-2022

รับมอบอำนาจจาก (นายสมิทธิ์ ชราวิทย์) ผู้บัญชาการกรมเจ้าท่า
AUTHORIZED BY DIRECTOR GENERAL

	เกิดวันที่ [REDACTED] BIRTHDATE [REDACTED]	NATIONALITY CAMBODIAN	ครั้งที่ NO. [REDACTED]	วันออกใบ ISSUED ON [REDACTED]	วันหมดอายุ EXPIRES ON [REDACTED]	ฉบับที่กรมเจ้าท่า DIRECTOR GENERAL [REDACTED]
	ชื่อ นามสกุล กัญญา นามสกุล นามสกุล HEIGHT 165 CM. EYES BLACK					
ลายมือชื่อ SIGNATURE [REDACTED]						

บันทึกการต่ออายุ (RENEWAL RECORD)

- แบบบันทึกการทำประมง

[illegible]

แบบ ปบ. ๒

แบบจัดเวลาทำงานประจำกะเลิก

ชื่อสถานประกอบการ _____
ที่ตั้ง _____
ปฏิบัติงานบนเรือชื่อ _____ ในท่าหน้า ☒ นอกท่าหน้า ☐
ประจำวันที่ ๑๙ / ๑๑ เดือน ๑๔ / ๖๕ พ.ศ. ๒๕๖๐

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	เวลาพักครั้งที่ ๑	เวลาพักครั้งที่ ๒	ลงลายมือชื่อ
1	นาย [redacted]	09.00 - 16.00	20.00 - 04.00	[redacted]
2	นาย [redacted]	09.00 - 16.00	20.00 - 04.00	[redacted]
3	นาย [redacted]	09.00 - 16.00	20.00 - 04.00	[redacted]
4	นาย [redacted]	09.00 - 16.00	20.00 - 04.00	[redacted]
5	นาย [redacted]	09.00 - 16.00	20.00 - 04.00	[redacted]
6	นาย [redacted]	09.00 - 16.00	20.00 - 04.00	[redacted]
7	นาย [redacted]	09.00 - 16.00	20.00 - 04.00	[redacted]
8	นาย [redacted]	09.00 - 16.00	20.00 - 04.00	[redacted]
9	นาย [redacted]	09.00 - 16.00	20.00 - 04.00	[redacted]
10	นาย [redacted]	09.00 - 16.00	20.00 - 04.00	[redacted]
11	นาย [redacted]	09.00 - 16.00	20.00 - 04.00	[redacted]
12	นาย [redacted]	09.00 - 16.00	20.00 - 04.00	[redacted]
13	นาย [redacted]	09.00 - 16.00	20.00 - 04.00	[redacted]

ลงชื่อ _____ ผู้ควบคุม
ตำแหน่ง _____

หมายเหตุ ๑. ชั่วโมงการพักผ่อนไม่ได้เป็นสองช่วง โดยหนึ่งวันสองช่วงต้องงานอย่างน้อยหกชั่วโมง และต้องมีระยะห่างระหว่างสองช่วงเวลาที่ไม่เกินสิบสี่ชั่วโมง
๒. ให้เก็บหลักฐานนี้ไว้ให้พนักงานตรวจแรงงานตรวจสอบ

2.3 การตรวจเรือที่ฝั่ง โดยศูนย์ควบคุมการแจ้งเข้า-ออก เรือประมง (Port In Port Out Center หรือ PIPO)

แบ่งเป็น 2 ช่วงเวลา กล่าวคือ 1. เมื่อเรือประมงจะออกทำการประมงเรียกว่าการตรวจ Port Out หรือมักเรียกชื่อย่อว่า PO และ 2. เมื่อเรือประมงจะกลับเข้าฝั่งหลังจากทำการประมงแล้วเรียกว่าการตรวจ Port In หรือมักเรียกชื่อย่อว่า PI โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การตรวจเรือประมงก่อนออกทำการประมง (Port Out, PO)

- ผู้มีอำนาจในการตรวจ ได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่จากหน่วยต่างๆ ประกอบด้วย กองทัพเรือ กรมประมง กรมเจ้าท่า กรมการจัดหางาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมการปกครอง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- ตรวจสอบ ความถูกต้องของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวเรือ การอนุญาตให้ใช้เรือ การอนุญาตให้คนประจำเรือทำงานในเรือประมง การอนุญาตให้ทำการประมง ความถูกต้องของเครื่องมือทำการประมง ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้ควบคุมเรือในฐานะตัวแทนนายจ้าง สัมภาษณ์แรงงานตามเทคนิค และวิธีการที่ได้รับการฝึกอบรมมา ตรวจสอบสวัสดิการและสภาพความเป็นอยู่ในเรือ
- ข้อจำกัดในการทำงาน มีลำนับไม่เพียงพอในกรณีที่ต้องแยกพนักงานเจ้าหน้าที่ ชุดตรวจเรือมากกว่า 1 ชุด ปริมาณเรือที่มีมากกว่าจำนวน พนักงานเจ้าหน้าที่ และเรือประมง มักแจ้งออกจากท่ากับแจ้งเข้าท่าในห้วงเวลาเดียวกัน
- หลักฐานการตรวจ แบบฟอร์มการแจ้งเข้าออกเรือประมง
- กรณีพบการกระทำผิด หากพนักงานเจ้าหน้าที่พบการกระทำที่ไม่เป็นตามที่กฎหมายคุ้มครองแรงงานกำหนด เช่น ไม่จัดทำตารางเวลาพัก พนักงานตรวจแรงงานซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่จากกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จะออกคำสั่งให้นายจ้างแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากนายจ้างไม่ดำเนินการ พนักงานตรวจแรงงานจะทำการกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีอาญาต่อไป (ในกรณีพบการใช้แรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ในเรือประมง จะทำการจับกุมโดยไม่ต้องออกคำสั่งก่อน) ในกรณีที่พบการกระทำผิดตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญาอื่น เจ้าหน้าที่ชุดสหวิชาชีพ จะจับกุม รวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องแล้วกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนที่มีเขตอำนาจ เพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

2. การตรวจเรือประมงขณะกลับเข้าฝั่งหลังจากทำการประมง (Port In, PI)

เหมือนการแจ้ง Port out (PO) แต่ตรวจสอบเพิ่มเติมเกี่ยวยรายละเอียดสัตว์น้ำที่จับได้ ในส่วนของการคุ้มครองแรงงานและป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ พนักงานเจ้าหน้าที่จะตรวจสอบว่าคนประจำเรือที่ออกไปทำการประมงตามบัญชีรายชื่อลูกเรือ กลับมาถูกต้องครบถ้วนตามบัญชีรายชื่อหรือไม่

2. การตรวจเรือประมงในทะเลโดย เรือและอากาศยานที่ปฏิบัติการในหมวดเรือเฉพาะกิจ ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล เขต ซึ่งแบ่งเป็นการตรวจเรือประมงในน่านน้ำ และ เรือประมงนอกน่านน้ำ รายละเอียดดังนี้

หลักการพื้นฐานในการตรวจของหน่วยเรือ

ในอดีตที่ผ่านมา เมื่อหน่วยเรือพบเป้าแล้ว จะทำการติดต่อทางวิทยุ แจ้งให้เรือประมงหยุดเรือ จะทำการ Security Clearance โดยแจ้งให้คนประจำเรือประมงไปรวมกันที่หัวเรือแล้ว กำลังพลของเรือตรวจขึ้นสู่เรือประมงตรวจความปลอดภัยตามยุทธวิธีของแต่ละหน่วย จนมั่นใจว่าไม่มีภัยคุกคามใดๆ จากเรือเป้าที่ตรวจ แล้วจึงทำการตรวจ เรือ คน เครื่องมือประมง สัตว์น้ำ เพื่อบังคับใช้กฎหมายตามอำนาจหน้าที่

ภายหลังตั้ง ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมายหน่วยปฏิบัติการทางเรือได้รับความรู้และการฝึกอบรมในการคุ้มครองแรงงาน ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ในภาคประมง โดยเฉพาะด้าน Soft Skill ที่ต้องใช้ในการสัมภาษณ์แรงงานประมง ปัจจุบัน จึงแบ่งการตรวจได้ 3 ขั้นตอนคือ 1.Security Clearance 2.Protection 3.Enforcement (จากเดิม 2 ขั้นตอนคือ 1.Security Clearance 2.Enforcement ซึ่งขั้นตอน Protection จะกระทำไปพร้อมๆ กัน) รายละเอียดดังนี้

1. Security Clearance คือการปฏิบัติของหน่วยเรือ ที่จะต้องตรวจสอบภัยคุกคามจากเรือเป้าหมาย ตามยุทธวิธีของแต่ละหน่วย เมื่อลูกเรือไปรวมที่หัวเรือและตรวจสอบจนแน่ใจว่าเรือลำที่เข้าเทียบไม่มีภัยคุกคาม ก็จะทำกรเทียบเรือ แล้วกำลังพลชุดรักษาความปลอดภัยจะขึ้นเรือเป็นชุดแรกตามด้วย หัวหน้าชุด รองหัวหน้าชุด และ ชุดตรวจค้น

2. Protection คือการตรวจคุ้มครองแรงงานและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยการแยกสัมภาษณ์ได้กั๊ง ยี่สิบ และลูกเรือ เพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ สภาพความเป็นอยู่ภายในเรือ ลูกเรือได้รับสิทธิประโยชน์ ครบถ้วน ถูกต้องตามที่กฎหมายคุ้มครองแรงงานกำหนดหรือไม่ ถูกบังคับใช้แรงงานหรือไม่ ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์ ที่ได้รับการฝึกมา หากพบว่ามีกรกระทำผิดกฎหมายคุ้มครองแรงงาน จะทำการรวบรวมพยานหลักฐานแล้วแจ้ง พนักงานตรวจแรงงานที่ PIPO เมื่อกลับถึงฝั่ง เพื่อให้เรียกนายจ้างมาพบและดำเนินการตามกฎหมายต่อไป แต่หากพบว่ามีกรใช้แรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือมีการบังคับใช้แรงงาน หรือมีการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ จะทำการจับกุมผู้กระทำผิด แล้วนำเรือประมงที่พบการกระทำผิดเข้าฝั่ง นำส่งพนักงานสอบสวนทันที

3. Enforcement คือการตรวจเพื่อบังคับใช้กฎหมายอื่น เช่น พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ฯลฯ หากไม่พบการกระทำผิดใดๆ ก็จะทำบันทึกตรวจเรือไว้เป็นหลักฐาน แต่หากพบการกระทำผิด จะทำการจับกุมผู้กระทำผิด แล้วลากเรือเข้าฝั่ง นำส่งพนักงานสอบสวนทันที

2.4 การตรวจเรือประมงในน่านน้ำ

1. การตรวจโดยพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยเรือที่ออกปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ

สังกัดหน่วยปฏิบัติ กองทัพเรือ กรมประมง กรมเจ้าท่า กรมศุลกากร กรมทรัพยากรธรณี

เอกสารที่ต้องตรวจสอบ

1. ใบทะเบียนเรือไทย
2. ใบอนุญาตใช้เรือ
3. ใบประกาศนียบัตรผู้ควบคุมเรือ
4. ใบประกาศนียบัตรช่างเครื่องยนต์เรือ
5. ใบอนุญาตทำการประมง
6. บัตรประชาชนผู้ควบคุมเรือ
7. บัตรประชาชนช่างเครื่องยนต์เรือ หรือบัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย
8. บัญชีรายชื่อหรือหนังสือคนประจำเรือ
9. บัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย
10. หลักฐานการติดตั้งเครื่องติดตามเรือ (VMS) และเปิดสัญญาณ
11. อุปกรณ์เพื่อความปลอดภัยประจำเรือ
12. หลักฐานการตรวจสอบอนามัยและสวัสดิภาพในการทำงานของคนประจำเรือ
13. เครื่องหมายประจำเรือประมง
14. สมุดบันทึกการทำการประมง (Fishing Logbook)
 - ข้อจำกัดในการทำงาน เช่น คลื่นลมแรง ไม่มีล่าม
 - หลักฐานการตรวจ (บันทึกของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตัวอย่างแบบฟอร์มเอกสารการตรวจ)
 - กรณีพบการกระทำความผิด

หากพบว่ามีกระทำความผิดกฎหมายคุ้มครองแรงงาน จะทำการรวบรวมพยานหลักฐานแล้วแจ้งพนักงานตรวจแรงงานที่ PIPO เมื่อกลับถึงฝั่ง เพื่อให้เรียกนายจ้างมาพบและดำเนินการตามกฎหมายต่อไป แต่หากพบว่ามีการใช้แรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือมีการบังคับใช้แรงงาน หรือมีการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ จะทำการจับกุมผู้กระทำความผิด แล้วนำเรือประมงที่พบการกระทำความผิดเข้าฝั่ง นำส่งพนักงานสอบสวนทันที (ดังกล่าวแล้วข้างต้น)

2. การตรวจโดยเจ้าหน้าที่ชุดสหวิชาชีพ

ในกรณีที่นอกเหนือจากการปฏิบัติงานปกติของหน่วยเรือ หากมีข้อมูลทางการข่าวที่เชื่อถือได้ว่าอาจมีการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ หรือเป็นความผิดสำคัญ หรือตามคำสั่งจากหน่วยเหนือ ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลอาจจัดชุดสหวิชาชีพ ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรมการจัดหางาน กระทรวง

การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เข้าร่วมปฏิบัติการโดยกำหนดท่าเรือที่นัดหมายแล้ว นำไปยังเรือเป้าหมาย เมื่อทำการ Security Clearance แล้ว จะนำชุดสหวิชาชีพขึ้นเรือเป้าหมายเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วย หากพบการกระทำความผิดก็จะดำเนินการเหมือนการตรวจโดยพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยเรือดั้งกล่าวไว้แล้วข้างต้น

2.5 การตรวจเรือประมงนอกน่านน้ำที่เข้ามาในอาณาเขตทางทะเลของไทย

- สังกัดหน่วยปฏิบัติ เช่นเดียวกับการตรวจในน่านน้ำ แต่เพิ่มเติม เจ้าพนักงานจากตรวจคนเข้าเมือง ศุลกากร และด่านตรวจสัตว์น้ำ กรมประมง ในการร่วมตรวจสอบคนประจำเรือ และสัตว์น้ำที่นำเข้า
- ตรวจสอบ เช่นเดียวกับการตรวจในน่านน้ำแต่เพิ่มเติมเอกสารขออนุญาตขนถ่ายสัตว์น้ำ แผนการขนถ่ายสัตว์น้ำในทะเล เอกสารสำแดงการนำเข้าสัตว์น้ำ รวมทั้งชนิดและปริมาณ ประวัติเส้นทางเดินเรือ
- ข้อจำกัดในการทำงาน เช่นเดียวกับการตรวจในน่านน้ำ กรณีเรือขนถ่ายสัตว์น้ำมี Observer Onboard ไม่เพียงพอ
- หลักฐานการตรวจ (บันทึกของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตัวอย่างแบบฟอร์มเอกสารการตรวจ)

2.6 การตรวจเรือประมงนอกน่านน้ำที่อยู่นอกอาณาเขตทางทะเลของไทย

การตรวจเรือประมงไทยที่อยู่นอกอาณาเขตทางทะเลของไทย พนักงานเจ้าหน้าที่ของประเทศไทยมีอำนาจที่จะดำเนินการได้ในฐานะรัฐเจ้าของธงทั้งนี้เฉพาะนอกทะเลอาณาเขต (12 ไมล์ทะเลนับแต่เส้นฐาน) ของรัฐชายฝั่ง อย่างไรก็ตามศักยภาพของกำลังทางเรือที่จะปฏิบัติการนอกประเทศได้ในปัจจุบันคงมีเพียงเรือของกองทัพเรือเท่านั้น ซึ่งการปฏิบัติการนอกประเทศจะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม การดำเนินการที่ผ่านมาศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมายเคยนำชุดสหวิชาชีพไปตรวจเรือประมงนอกน่านน้ำ บริเวณหมู่เกาะเซเชล มหาสมุทรอินเดียมาแล้ว ส่วนการดำเนินการเป็นไปดังกล่าวไว้ในหัวข้อการตรวจเรือประมงนอกน่านน้ำในอาณาเขตทางทะเลของไทย

1. หนังสือคนประจำเรือ สำหรับแรงงานต่างด้าว (Seabook)
2. แนวทางการปฏิบัติในการเดินทางออกนอกพื้นที่ของคนต่างด้าว
3. คำร้องแจ้งความประสงค์เลิกจ้าง
4. คำร้องขอหนังสือรับรองเดินทางออกนอกพื้นที่ไปตรวจสัญชาติ
5. คู่มือการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ศูนย์ควบคุมการแจ้งเรือเข้าออก โดยกองทัพอากาศ กรมประมง กรมเจ้าท่า กรมการจัดหางาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กองบังคับการตำรวจน้ำ พ.ศ. 2560
6. ประกาศกรมประมง เรื่อง กำหนดแบบหนังสือคนประจำเรือสำหรับคนต่างด้าว พ.ศ. 2560
7. ประกาศเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดค่าใช้จ่ายในการจัดทำหนังสือคนประจำเรือ พ.ศ. 2559
8. ประกาศกรมประมง เรื่อง กำหนดระยะเวลาให้คนต่างด้าวที่มีใบอนุญาตทำงานตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าวมาขอหนังสือคนประจำเรือ พ.ศ. 2560
9. ประกาศกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เรื่อง กำหนดแบบสัญญาจ้างลูกจ้างในงานประมงทะเล
10. ประกาศกรมประมง เรื่อง กำหนดสถานที่อื่นเพื่อปฏิบัติงานตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการออกหนังสือคนประจำเรือตามกฎหมายว่าด้วยการประมง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560
11. ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการออกหนังสือคนประจำเรือตามกฎหมายว่าด้วยการประมง พ.ศ. 2560
12. ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การอนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวกเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ เฉพาะกิจการประมงทะเล ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2560
13. ประกาศกรมประมง เรื่อง กำหนดระยะเวลาการต่ออายุหนังสือคนประจำเรือ พ.ศ. 2560
14. หนังสือแสดงการเลิกจ้าง
15. หนังสือรับรองออกนอกพื้นที่